פרשת **שלח** תשפ"ו לפ"ק | גליון א'תנד, שנה ל'

קול התאחדותינו

יו"ל ע"י התאחדות האברכים דחסידי סאטמאר

בנשיאות כ"ק פרן רבינו הגה"ק שליט"א

בני ברק יצ"ו

היש בה עץ אם אין

פרדס גדול השתרע לפרסאות מרובות, הי' נטוע בעצים ואילנות מרובות מינים ממינים שונים, מיוחד הי' במינה שכל סוגי האילנות ה' נטועין בטוב טעם, עד שכל החוקרים והמומחים הגיעו לפרדם זו לתור ולחקור אחר כל שורש טוב וטבע של כל אילן ואילן.

פעם הגיע לשם חוקר גדול, ומיד בהכנסו עמד האיש משתאה מחריש לדעת למה עץ הארז גבוה מאוד משאר האילנות, ומאידך אינו מוציא פירות, ולעומת זה עץ התמר מוציא פירות משובחים, אבל אינו גבוה, ולא נח ולא שקט לדעת מה זה ועל מה זה.

עבר שם חכם אחד ואמר לו: השמע לאזנך מה שפיך מדבר, הרי התירוץ מונחת בקושייתך, ושאלתך חצי תשובה, שמכיון שהארז דואג לעצמו וכל כוחו וגידולו הוא מרכז בגובהו על כן אינו מוציא פירות, לא כן עץ התמר משקיע כל כוחו ואונו להוציא פירות והפירות יונקים ממנו ומוציאים את כוחו לכן מתמעט כח הצמיחה שלו.

הנמשל מבואר בשם הגאון בעל ההפלאה זי"ע שביאר בזה מאמה"כ (תהלים צב יג) צדיק כתמר יפרח כארז בלבנון ישגה, ולכאורה למה נמשל הצדיק לשני סוגי עצים אלו דייקא, אלא בזמן שהצדיק משפיע על זולתו, ומשקיע מכוחותיו ומזמנו כדי לגדל תלמידים ולהוציא פירות, צדיק כזה נמשל לתמר הפורח ומוציא פירות.

אבן מפאת העובדה שהצדיק משקיע מכוחו לאחרים, היה צריך להיות שהוא יגרע על ידי כך מעצמו ויישאר קטן כמו התמר שנגרע מכח צמיחתו העצמי בגלל הפירות שהוא מגדל, לכן מבטיחו הכתוב "כארז בלבנון ישגה" שה' יעזרהו שגם הוא עצמו יגדל וישגה כמו ארז בלבנון.

פירו"ת הנושרין מדברינו, שהצדיק צריך להשקיע בתלמידיו אע"פ שעי"ז ירד הוא ממדריגתו, ובזה ביאר מה שאמרו חז"ל אם הרב דומה למלאך ה' צבאות תורה יבקשו מפיהו, דהנה המלאך הוא בבחי' "עומד" שאינו הולך ממדריגה למדריגה, ואם הרב מתמסר עבור תלמידיו באמת ובתמים והוא דומה למלאך ה' צבאות שמוכן הוא להיות "עומד" על מקומו ולא לעלות במדריגותיו אז תורה יבקשו מפיהו.

והוא הדבר אשר ציוה משה רבינו כששלח את המרגלים שילכו לראות האם נמצא שם צדיק בבחינת "עץ" אשר אפשר להתחזק ולקחת מפירותיו, דהיינו שאינו דואג לעצמו אלא כל כוחותיו וכשרונותיו משקיע בצמיחת הפירות, וכמו שביאר הרה"ק מקארלין זי"ע שמשה רבינו ביקש מהשי"ת (במדבר כז טז) יפקוד ה' אלוקי הרוחות איש על העדה "אשר יצא לפניהם" פי' שיהא מוכן אויסצוגיין פאר זיי – פאר כלל ישראל.

תוכן הענינים

לקח טוב ..... א
דבש תמרים - לקיטת תמרים ..... ב
קדוש יאמר לו ..... ג
בשפתי צדיקים - לשון חכמים ..... ד
פרפראות להכפה - דורש טוב ..... ה
שבח"י רפבן ..... ו
פיטין קדתי ..... ז
מענינא דיומא ..... ח
חוקים להורותם ..... ט
פשיט כהלכה ..... י
הלכה ברורה ..... יא
לשכת הסופרים ..... יב
לוח החילולא ..... יג
דרך בעיר ..... יד
פשולחן מלכים ..... טו

אגרת פרק ג'

להכנסת מודעות, מזל טוב, הנצחת שם, לע"נ, אפשר לפנות:
להר"ר **אלטער אשר אנטשיל אילאוויטש** הי"ו
052-7648437
כל הזכויות שמורות ©

כי גדול מרדכ"י בבית המלך

מתוך רגשי הודאה והכרת הטוב, נשגר בזה מריחוק מקום וקירוב לב, ברכת מזל טוב וברכות לרוב,
קדם מעלת כבוד האי גברא יקירא, ארי שבחבורה, רב פעלים לתעודה ולתורה, עומד לימינינו תדירא,
מחשובי תומכי כוללינו ברוח נדיבה ומסורה, הלא הוא

הרבני היקר והנכבד רודצו"ח

מוה"ר מרדכי גימפל וויינגארטען הי"ו

מחשובי תומכי כוללינו הק'

לרגל שמחת נישואי בתו בשעטומ"צ

ובהאי עידנא דחדוותא, נשגר כסא דברכתא, ביקר ורבותא, על אשר עשה ביתו אכסניא של תורה להגה"צ נשיא כוללינו שליט"א בעת שהותו בעיר מאנטרעאל לעריכת מגבית לטובת כוללינו הק'.

יה"ר שיזכה לראות ולרווות מכל יוצ"ח רב תענוג ונחת דקדושה, במידה מרובה וגדושה,
מתוך בריות גופא ונהורא נפישא,אושר ועושר והרחבת הדעת, רב ברכות ושובע שמחות,

החותמים למען שמו ברגשי תודה והערכה

הנהלת הכולל | עסקני הכולל

ע"י רצון לעבודת ה' ויראתו, כל תענוגי העוה"ז בטלים

אם חפץ בנו ה' והביא אותנו אל הארץ הזאת וגו'. יש לדקדק, מה זה שהיה מסופק אם חפץ בנו ה' ואם יביא אותנו אל הארץ כו'. אכן כאשר נתבונן על ענין תלונות המרגלים על הארץ, הלא הם היו ראשי בני ישראל, צדיקים גדולים וטובים (במדבר טז, ה) איכה יכלו לדבר תועה על ה' חלילה כו'. **אכן הנראה בכוונתם, כי המרגלים האלו פחדו,** כי ראו את טוב הארץ בחלב דגן תירוש ויצהר, וכל פרי הארץ המה משתנים לטובה, וכי זבת חלב ודבש היא וזה פריה, לכן פחדו עבור בני ישראל פן בבואם שמה יבעטו לאמר מי הוא, כמ"ש 'שמנת עבית כשית ויטוש אלוק עשהו'. וז"ש: ארץ אוכלת יושביה היא כי עז העם היושב עליה וגו', **לכן אתם אם תבואו שמה תהיו כמוהם, וזהו שהביאו מפרי הארץ לראיה על גודלם וטובם.** אבל כלב הוא שאמר להם: מה לנו לירא מכל אלה, **הלא אם אנחנו נהיה חזקים ביראת ה' ולא נטה אל תאוות הארץ, אזי לא יזיק לנו כל דבר,** וז"ש: **'אם חפץ בנו ה'** ר"ל **אם עיקר החפץ והמבוקש אשר בנו יהיה רק ה' לעשות רצונו ית"ש,** אז: **'והביא אותנו אל הארץ הזאת',** ויכול נוכל לה ועלה נעלה וירשנו אותה **כי כן צריך להתגבר לבטל כל תענוגי עוה"ז נגד עבדות השי"ת ב"ה.**

תפארת שלמה

האכילה בקדושה וטהרה, עיקר ושורש לעבודת ה'

דבר אל בני ישראל וגו' בבואכם אל הארץ אשר אני מביא אתכם שמה. והיה באכלכם מלחם הארץ תרימו תרומה לה'. נראה לפרש, דהנה נודע **כי עיקר השורש לעבודת הבורא ית', [הוא] לשבר כח התאווה, וכל אכילת אדם יהיה בקדושה להעלות ניצוצי הקדושה,** וזה נקרא **'קרבן',** שמקרב הניצוצות לשורשם. ולזה אמרו חז"ל (ברכות נה.) **'עכשיו שולחנו של אדם מכפר במקום קרבן'.** והבן. וזהו שאמר: "בבואכם אל הארץ אשר אני מביא אתכם שמה", רוצה לומר, השי"ת מדבר אל הנשמה שבאדם, ואומר לה: **'בבואכם אל הארץ'** כשתבואי ותרדי אל עולם התחתון, ותהיי לבושה בגוף האדם הנקרא 'ארץ', כי הגוף מושך אחר ארציות ותאוות עוה"ז, על כן אני נותן לך עצה: **'והיה באכלכם מלחם הארץ'** תהיה האכילה באופן אשר **'תרימו תרומה לה', ר"ל בקדושה ובטהרה כדי שיעלו הניצוצות לה', וזה עיקר ושורש לעבודת הבורא ב"ה.**

דודאים בשדה (תלמיד הרה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע)

בעשיית מצוה, יזכור שהוא לקבל מלכותו וקדושתו ית'

למען תזכרו ועשיתם את כל מצותי והייתם קדושים לאלקיכם, תחילה נבאר בנתינת טעם הטוב, על מה שרק: **"אנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענו"** (מכות כד.), **ושאר "תורה"** (כמנין) **תרי"א** מצוות צוה לנו משה; מה נשתנו אלו השתי מצות מכל מצות התורה להשמיעם לנו בכבודו ובעצמו, משא"כ בשאר מצות. והנה על דרך הפשטות וטעם הנגלה הוא, עבור **כי אין בשום מצוה ממצות התורה שיצא מכלל הזה,** שהטעם שבה וכוונתה הפשוטה על עשייתה הוא עבור אותן השתי מצות: אנכי, ולא יהיה לך, 'אנכי' במ"ע **"למען הודיע לאדם ממשלת הבורא עליו כו'. לקבל עול מלכותו באהבה".** ו'לא יהיה' במל"ת **"להיות נזהר ומופרש ומובדל מהמשכת הסט"א עליו".** ולזה הזהיר הקב"ה על כל המצות, ואמר: **"למען תזכרו ועשיתם את כל מצותי",** כלומר כשתעשה את המצוה תעשנה כולה בגוף ונשמה שבה, והנשמה היא **"מצותי" מה שאני בעצמי צויתי,** דהיינו: אנכי ולא יהיה לך. ומאחר שפנימיות המצוה הוא בזכירה בעת עשיית המצוה, לכן אמר: **"למען תזכרו",** שתתנו בלבבכם הזכרה בשעת עשיית המצוה על קבלת אלקותו שמרומז בהמצוה, ואז: **"ועשיתם את כל מצותי"** כאמור, **"והייתם קדושים לאלקיכם"** שתכוונו בכל המצוה לקבל מלכותי שאני ה' אלקיכם.

סידורו של שבת (ח"א שורש השביעי פ"א)

אף אחר שנכשל בחטא, אל יתרפה מדביקות השי"ת

ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם, פירש הרה"ק מלובלין זי"ע ולא 'תתורו' הוא לשון 'קושר ומתיר'; 'מותיר אסורים'. **ר"ל שלא תתיר הקשר מדביקות שלך בשביל שהלכת 'אחרי לבבכם ואחרי עיניכם'** כדרשת חז"ל: 'אחרי לבבכם' זו מינות 'ואחרי עיניכם' זו זנות, ח"ו, **רק אדרבא תתחזק את עצמך ותעבוד את ה' ביותר אף אם ח"ו נתפשת באיזה עון ופגם, ר"ל.**

סור מרע ועשה טוב (להרה"ק רצ"ה מזידיטשוב זי"ע)

העצה היעוצה היא 'לא תתורו' להאריך לחשוב, 'אחרי' שנפל בראיה ומחשבה. רק יתן מחשבתו בדברים טובים

ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם. כל מקום שנאמר בו **"אחרי" מופלג הוא** (עי' בר"ר פד, ה). וכאן יש לפרש, כי הנה אם לפעמים מזדמן לאדם לראות דבר האמור או לחשוב מחשבה זרה רח"ל, אזי העצה היעוצה היא שלא יעיין עוד בדבר אלא יהדהו ממחשבתו תיכף. וזהו: "אחרי לבבכם ואחרי עיניכם", היינו המחשבה הבאה אחרי העין ואחרי הלב, לא תתור בלבך לחשוב בה הרבה, אלא תיכף ומיד תסירה מלבך לגמרי, ולחשוב תחתם מחשבות טובות.

הרה"ק רבי משה מקאברין זי"ע

תורה ותפילה

זהרורי אורה מספרים הקדושים, בפרשה יפה נדרשים

לאמץ ידים בכוחות אליהם, בתורה ותפילה עמודי עולמים, הצריכים חיזוק כל הימים

תורה

התוה"ק מחתכת כל הקליפות, ומכנעת הרע תחת הקדושה

ויאמר אליהם עלו זה בנגב כו'. רוצה לומר שהדריכם ולימדם שיעלו למדרגת חכמה על דרך שאמרו 'הרוצה להחכים ידרים', **'ועליתם את ההר'** פירוש שתבאו לעבוד בשני יצרים ביצר טוב וביצר הרע שגם היצר הרע תעלו אותו שגם בו יעבוד לו יתברך כמו שדרשו חז"ל 'בכל לבבך בשני יצריך', ו'הר' רמז על היצר הרע ע"ד שאמרו 'לצדיקים נדמה להם כהר'. **וזהו שאמרו 'הר קשה ברזל מחתכו' פירוש היצר הרע שקשה לכופו, 'ברזל מחתכו' רוצה לומר עם התורה הקדושה שהיא מחתכת כל הקליפות כברזל המחתך הרר יצא ממנו ואדרבה יכניעו תחת הקדושה.**

נועם אלימלך

התמדת התוה"ק הוא שורש עליית האדם למעלת הדביקות

ויאמר ה' אל משה כו' ועשו להם ציצית כו' * **הכנף פתיל תכלת** * דכתיב 'יעקב חבל נחלתו' פירוש **שנשמת ישראל חצובות מתחת כסא הכבוד ושלשלם למטה לארץ כחבל הזה הנקשר בשרשו למעלה ותלוי והולך עד למטה כך היא נשמת ישראל וחם תמיד קשורים בו יתברך על ידי החבל ההוא הם נשמתם הקדושים** * אך כשאדם חוטא אז נפסק חבל הקדושה ונשאר האדם ההוא בלי שורש קדושה ולזה צריך התשובה להעשות שיתקשר שוב החבל ההוא ויגיע עד כסא הכבוד וזהו 'גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד', ואיתא בגמרא תכלת דומה לים וים לכסא הכבוד וים ולבאורה נראה שפת יתר כי לא הוה ליה למימר אלא תכלת דומה לכסא הכבוד ביון שזה עיקר המכוון * **אלא שהתורה הקדושה מלמדנו בזה כי עיקר כוונתינו במעשינו הקדושים לקשור עצמנו בשרשנו למעלה בכסא כבודו יתברך ואיך הדרך לבא למדריגה כזו. לזה סדרו לנו חז"ל המדריגות כסדרן לעלות על ידם עד המכון * וזהו תכלת דומה לים. ים הוא הנקרא ים התלמוד היא התורה פירוש בתחלה תראה להתמיד וללהתנהג על פי התורה וללמדה היטב בהתמדה,** ואחר כך וים דומה לרקיע * פי' רקיע הוא דבר דק מאד מלשון ריקועי פחים פי' דבר הרוחני עד מאד והיא הדבקות וההתבודדות בו יתברך תמיד כו'.

נועם אלימלך (עי"ש)

תפלה

תחילת כניסת האדם לקבלת עומ"ש קרי"ש שעל המטה ובבוקר תיקף בקומו משנתו יתפלל עבור צרכי ישראל קדושים

בבואכם אל הארץ אשר אני וגו', ראשית עריסותיכם חלה תרימו תרומה כתרומת גורן כן תרימו אותה וגו', מראשית עריסותיכם תתנו לה' וגו', נראה לי על דרך רמז 'בבואכם אל הארץ' **שתיקף כשהאדם מתחיל לכנוס בארץ דהיינו לקבל עליו עול מלכות שמים שנקראת מלכות שמים 'ארץ' כידוע, 'ראשית עריסותיכם' פירוש לכתחילה וראשית כשאדם חולך לישון, וזהו ראשית עריסותיכם, חלה הוא לשון תפילה לשון 'ויחל משה' כנ"ל, פירוש כשהולך לישון יתפלל ויתמסר נפשו בפקדון לה' יתברך כשאומר בידך אפקיד רוחי, ויכוון להפקיד רוחו ונשמתו בתוך שאר נשמות ישראל כדי שיהיה לו למחר מוחין חדשים כידוע באריכות מזוה"ק ומשאר ספרי הקודש, ובזה מרים גם כן השינה שיהיה גם כן קודש כמו שפועל בתפילה. וזהו כתרומת גרן כן תרימו אותה, פירוש גרן הוא מלשון גרון היא תפילה שהיא בגרון.**

וקאמר הכתוב אחר כך **'מראשית עריסותיכם תתנו' וגו' פירוש שתיקף בראשית שתקומו מהמטה בבוקר בבוקר תיקף תתפללו בעד כל ישראל שיהיו בריאים ויחיו לחם כל טוב,** כמו שהיה נוהג הרב הקדוש איש אלהים המנוח מו"ה משולם זוסע זצוק"ל שהיה אומר בבוקר בבוקר תיקף בקומו ממטתו **'צפרא טבא על כל ישראל'** ו(היה אומר) ברכות ותפילות בעדם. וזהו **'תתנו לה' תרומה לדורותיכם', דהיינו בעד כל הדורות ישראל שירומו וינשאו עד למעלה למעלה אמן.** זה בשם הרב הקדוש המנוח בוצינא קדישא מו"ה מנחם מענדיל זצוק"ל מפריסטעק (רימאנוב) בשינוי קצת דברים.

מאור ושמש

עבודת האדם בבוקר היא התפילה צורך גבוה כי כל יום וכל תפילה יש לה פעולה מיוחדת בעליונים

דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם בבואכם אל הארץ וכו'. משונה ביאה זו מכל ביאות שבתורה כמו שדרשו רז"ל (כתובות כה.), ויש לרמז שרמז על האדם בעמדו משינתו והנשמה חוזרת לגוף מחדש, וזהו 'בבואכם' כשתבואו כל יום לגוף הארציי, 'אשר אני מביא אתכם שמה', שבאמת הש"י מחזיר את הנשמה להארץ בכל יום, 'והיה באכלכם מלחם הארץ', כשתרצו ליהנות מלחם הארץ, **אזי מקודם תרימו תרומה לי"י, היינו תגרמו ותפעלו במעשיכם תרומה לי"י, היינו יחודים עילאין על ידי תפלתכם כמו שיתבאר, ראשית עריסותיכם תיקף בראשית כשתעמדו ממטותיכם** (לשון ערש היא מטה) **חלה תרימו תרומה** [חלה מלשון ויחל משה (שמות לב יא) ופני ה' לא חליתי (ש"א יג יב)] ור"ל **על ידי התפלה שתרימו למעלה אותיות התפלה לגרום יחודים עילאין.** 'כתרומת גרן', כבר כתבנו כמה פעמים גר"ן רמז לשכינה בחינת רנ"ב איברים עם המפתח לדעת רבי עקיבא בבכורות (מה.) והארכנו במקום אחר, והכוונה **כי אין לך יום דומה לחבירו, ואינו דומה יחודין דחול לשבת וליום טוב, וכן בכל יום יש להשכינה עליות מיוחדים כנודע.** וז"ש **'כתרומת גרן', כענין התנשאות הגר"ן היא השכינה באותו היום, כן תרימו אותה היינו התפילה, ר"ל תתפלל בנוסח היום וכבוונת היום לפי ענין הנרצה באותו היום כו'** (ע"ש"ע) **'מראשית עריסותיכם'**, ר"ל מזה שתעשו תיקף בעמדיכם ממטותיכם, **'תתנו תרומה לי"י'** לצורך גבוה דייקא, וזה יהיה גם כן **'לדורותיכם'**, מה שצריכין הדור שלכם ממילא ישתלם כשיושלם החסרון למעלה כביכול והבן, והש"י יורנו דרך האמת.

אגרא דכלה

ויקרא משה להושע בן נון יהושע. ובתרגום יונתן איתא כד חמא משה ענוותנותו דהושע קרא לו יהושע, ויבואר עפיימ שמצינו גבי כלב שדיבר אחד בפה ואחד בלב ועל ידי כן ניצל מעצת המרגלים אבל ביהושע לא מצינו שיעשה כן, כי כלב אף שהיה צדיק גדול מיימ לא הגיע למדריגתו של יהושע שנאמר בו לא מש מתוך אוהל ונתעצם בהתורה, ואיתא ביויד שיש הפרש בין יהרג ובל יעבור או יעבור ואל יהרג בין חסיד ופריש לשאר אנשים, ויייל דתרווייהו נפקי מן הכתוב וחי בהם, ולכן כלב שלא נתעצם בהתורה כמו יהושע אייכ הותר לו לשקר משום וחי בהם ולא שימות בהם, אבל יהושע שנתעצם בהתורה אסור לו להוציא דבר שקר מפיו וחוי לגביה יהרג ואל יעבור ועייכ התפלל משה רק ליהושע ולא לכלב, והנה לא יוכל האדם להתעצם בהתורה רק עייי ענוה דנאמר אנכי עומד בין הי ובינכם והכוונה דמי שאומר על עצמו אנכי זה הוא העומד בינו לבין קונו, וידוע דאורייתא וקובייה וישראל חד ואם אין הי בקרבו לא יזכה לאור התורה, וזייש כד חמא ענוותנותו דהושע, היינו שהוא עניו ועייז זכה להתעצם עם התורה ואייכ לא יוכל לשקר כמו כלב, עייכ התפלל עליו קה יושיעך מעצת מרגלים.

(ישמח משה)

☆

איש אחד למטה אבתיו תשלחו כל נשיא בהם וישלח אותם משה וגו'. ויובן בהקדם דברי חזייל כל התולה בזכות עצמו הקבייה תולין לו בזכות אבות וכל התולה בזכות האבות הקבייה תולה לו בזכות עצמו, וזייש הכתוב אשא עיני אל ההרים, ואיתא במדרש אל תקרא אל ההרים אלא ההורים אלו האבות, וממילא עזרי דייקא מעם הי בזכות עצמי, וזהו שנאמר ויקריבו נשיאי ישראל ראשי בית אבותם דייקא שהיו תולים שהם ראשים בזכות אבותם, אם כי באמת היים נשיאי המטות הם בזכות עצמם, לכך היים העומדים על הפקודים היים בזכות עצמם, והנה אותם ראשים התולים בזכות עצמם והקבייה תולה בזכות אבותם הרי זה לא יעזור ולא יועיל לבטל בחירה של אנושי להרע או להטיב, כמבואר באלשיך עהייפ למען הציל אותו מידיים דייקא שהם בעלי בחירה, להשיבו אל אביו כי בזכות אביו יוושע מבור נחשים ועקרבים, אבל להציל מיד בעל בחירה לזה לא מועיל זכות אבות כייא זכות עצמו יכול להועיל, וזייש איש אחד למטה אבותיו, שיהיו תולין בזכות אבותיו, אבל וישלח אותם משה וגו' כולם אנשים ראשי בנייי המייה דייקא כי נחשבו בעיניהם בזכות עצמם, וכך היה מה שהיה דלחסיר הבחירה לא יתכן בזכות אבות.

(ויטב לב)

☆

איש אחד איש אחד למטה. יבואר עפיי הכתוב מי יתן טהור מטמא לא אחד, דהנה ידוע דברי האלשיך בענין נתינת מחצית השקל שהוא כדי להורות לעם בנייי ענין האחדות לומר שהאדם לבדו אינו רק מחצית ובהצטרפותו עם שאר בני אדם ישלים למנין השלם, ועפייז יתכן מי יתן טהור מטמא לא אחייד, רייל אם אינו אחד לבדו לפני עצמו כייא הנכללות עם שאר אנשים, והנה היסוד לאחדות הוא מדת ענוה דאם רם לבבו ומתנאה לומר אני ואפסי ואין עוד אייכ אינו מתאחד עם אחרים ולפני עצמו הוא גייכ איש שלם בפני עצמו, וזייש אייש אחד אייש אחד למטה אבתיו וגו', שכולם חשבו בעיניהם שהם כאוויא בפייע כאדם השלם ולכן לא רצו להתאחד עם אחרים, ועייכ נתפסו בעצת היצהייר.

(קדושת יוים)

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, ע"ל רבות תי"ק עצי התמרים

כיון שלא היה יכול לדבר אחד בפה ואחד בלב, היה צריך לשמירה יתירה

אלה שמות האנשים אשר שלח משה לתור את הארץ ויקרא משה להושע בן נון יהושע. ופירש"י ז"ל **ויקרא משה להושע וגו'. התפלל עליו יה יושיעך מעצת מרגלים.** שמעתי מפה קדשו של **הגה"ק בעל דברי יואל מסאקמיר זצ"ל,** השינוי שבין יהושע בן נון וכלב בן יפונה, שיהושע בן נון ממדת ענותנותו, **לא היה יכול לדבר אחד בפה ואחד בלב, ולכן היה בסכנה בעצת המרגלים שלא יהרגוהו על אמיתת דבריו,** כפירוש החיד"א זצ"ל, **לכן הוצרך משה רבינו ע"ה להתפלל עליו שינצל מעצת המרגלים,** משא"כ כלב בן יפונה, היתה רוח אחרת עמו, והיה יכול לדבר אחד בפה ואחד בלב, ולא היה בסכנה מעצת המרגלים, וע"כ לא הוצרך משה רבינו ע"ה להתפלל עליו, ודפח"ח.

יפה שיחתן (עמ' קכ"א)

שלח לך. וברש"י פי' לדעתך, ונראה עפ"מ דאחז"ל תנא אין מחייבין אותו להכנים ידו לחורין ולסדקין לבדוק החמין מפני סכנת העקרב, ופריך שלוחי מצוה אינן ניזוקין, אר"א שמא תאבד לו מחט ואתי לעיוני בתרה, ופרש"י כיון דמתכוין אף למחט לאו שלוחי מצוה הוא וניזוק, וזהו שאמרו המרגלים וזה פריה אפס כי עז העם, היינו אע"פ שאין לכם לירא ממה שעז העם כיון דשלוחי מצוה אינן ניזוקין, מ"מ וזה פריה שא"י נשתבחה בפירותיה יותר מכל הארצות וא"כ יש לחוש פן יכוונו לטובת פירותיה ולאו שלוחי מצוה המה וע"כ יש לירא ממה שעז העם, והנה אמרו גבי משה וכי לאכול מפריה הוא צריך אלא לקיים מצות התלויות בארץ, וזהו ביאור דברי הכתוב שלח לך לדעתך, היינו כמו שהיה בדעתו ליכנס רק כדי לקיים מצוות התלויות בארץ ולא לאכול פירות אז ילכו לבטח דרכם דשלוחי מצוה אין ניזוקין, אבל אם יתאוו גם לפירותיה א"כ יש להם לירא מפני העם היושב בה.

(עצי חיים)

☆

ויתם כלב וגו'. ופרש"י צווח ואמר וכו' קרע לנו את הים וכו', וצ"ב היכן נרמזו דיבורים אלו בכתוב, ויל"ל עפ"מ שאמר הרה"ק מסטרעליסק זי"ל לפרש הכתוב כי תאמר בלבבך רבים הגוים האלה איכה אוכל להורישם, לא תירא מהם זכור תזכור את אשר עשה ה"א לפרעה, דמקובל מצדיקים כאשר אדם נצרך לאיזה ישועה אזי יזכיר בפיו מעין אותו הנסים שנעשו לצדיקי הדורות ויזכה גם הוא לישועת הי כהרף עין, ויש כי תאמר בלבבך וגו' לא תירא מהם והטעם כי זכור תזכור את אשר עשה ה"א לפרעה, ובאותו זכירה תגרום גם היום כן להכרית הגוים ההם, וע"ז נתכוון כלב באומרו עלה נעלה דאף אם עז העם היושב בארץ הלא כבר קרע לנו את הים וכו' וכבר זכינו להרבה נסים אשר עשה הי עמנו עד כה, וא"כ נוכל להזכיר בפה אותן הנסים ובאותו זכירה יעשה לנו הי אותן הנסים ועלה נעלה כי יכול נוכל לה.

(ברך משה)

☆

שלח לך. ופירש"י לדעתך, ונראה דכתב בדבי"י כי המרגלים לא רצו ליכנס לארץ כי ידעו שעדיין לא תחיה ביאה נצחית ויצטרכו לעוד גליות להשלים ארבע מאות שנה שננזר עליהם במצרים, אכן מצינו עוד טעם למה יצאו קודם הזמן דקושי השיעבוד השלים, ובאלגזי כתב דזה תלוי אי אמרינן וי"ו להוסיף או וי"ו לחלק דהנה כתיב ועבדום וענו אותם וגו' ואי וי"ו דועינוי לחלק יצאת א"כ עבדות או עינוי קאמר וכיון שהמצריים עשו שניהם בזה נשלם הזמן, אבל אי וי"ו להוסיף א"כ כך היתה הגזירה שיעבדו בהם בפרך ואז צ"ל דשאר גליות משלימין, ובכי"נ כתב דדבר זה תלוי אי מהני תשובה לב"נ דבקין נאמר נע ונד תהיה ואח"כ מצינו וישב בארץ נוד ונתבטלה גזירת נע כי עשה תשובה, אמנם זה דווקא אי וי"ו מוסיף דאז היה הגזירה נע ונד וכיון דחזינן שוויתרו לו גזירת נע ראיה דמועיל תשובה לב"נ, אבל אי וי"ו לחלק א"כ לא היה הגזירה על שניהם וליכא ראיה דמועיל להם תשובה, והנה כתב האר"י בטעם שהרג משה את המצרי כי משה רבינו היה גלגול הבל והמצרי היה גלגול קין והרגו משה כדי לתקנו, ולפי"ז צ"ל דסי"ל למשה דלא המני תשובה לב"נ ולכן הרגו לתקנו והא דכתיב נע ונד וי"ו לחלק, וא"כ נגזר על בנ"י במצרים או ועבדום או ועינוי וכיון ששעבדו בהם בפרך בשניהם לכן קושי השיעבוד השלים הזמן ושוב לא יהיה שאר גליות להשלים וביאתם לארץ תהיה נצחית, ויש הקב"ה למשה שלח לך לדעתך דסי"ל וי"ו לחלק וא"כ יוכלו לבא לארץ ביאה נצחית ולא יהיה להם מקום לטעות. **(כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א)**

על פי רוב ניכר מהות האדם לפי התנהגות בניו ותלמידיו

ומה הארץ השמנה הוא אם רזה היש בה עץ אם אין והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ והימים ימי בכורי ענבים. ופירש"י על 'היש בה עץ'. אם יש בהם אדם כשר שיגין עליהם בזכותו. רביה"ק [מרן בעל דברי יואל] **זי"ע אמר:** הרבה פעמים אפשר להכיר את מהות האיש, אם תוכו כברו, על פי התנהגות בניו או תלמידיו, דאם בניו ותלמידיו הולכים בדרך הישר, סימן שגם הוא איש כשר, אבל אם הוא אינו כברו, וכל הנהגתו רק כלפי חוץ, אזי ניכרין מעשיו בפירותיו, בבניו ובתלמידיו.

ורבינו ז"ל פירש בזה דברי רש"י ז"ל עה"פ **ומה הארץ וגו' היש בה עץ אם אין, ופרשי"ל אם יש בה אדם כשר שיגן עליהם בזכותו,** ולכאורה לפי דברי רש"י קשה המשך הפסוקים "**ולקחתם מפרי הארץ**". וביאר רבינו דמה שציוה משה רבינו עליהם לראות אם יש בה אדם כשר שיגן עליהם בזכותו, זהו **לכאורה דבר קשה מאוד להבחין ולדעת, כי מי יוכל לדעת מה בלב חבירו אם הוא אדם כשר,** ורק השם יראה ללבב, ואף אם נדמה לפעמים שפלוני אדם כשר הוא, מנין אפשר לדעת שכך הוא באמת, דילמא אין תוכו כברו, ואם כן איך יוכלו להבחין ולהבין אם יש שם צדיק. אולם **משה רבינו מסר להם סימן מובהק, דהיינו שעל פי רוב ניכר מהות האדם לפי התנהגות בניו ותלמידיו, דאם הוא אדם כשר ולבו לשמים, הרי הוא עושה פירות וגם פירותיו כמותו, שגם הם הולכים בדרך הטובה והישרה, מה שאין כן מי שאין תוכו כברו, ורק מראה עצמו לאדם כשר, אולם שבע תועבות בלבו, אז ניכרת מחשבתו ומעשיו על ידי פירותיו, כי בניו ותלמידיו אינם הולכים בדרך הישרה, והם מגלים את מהותו האמיתי של הנ"ל.**

וזה שאמר "**היש בה עץ אם אין**", אם יש שם אדם כשר וצדיק שיגן עליהם בזכותו, ומהיכן ידעו זאת, לזה אמר "**ולקחתם מפרי הארץ**", על ידי שיראו ויתבוננו בהפירות שלו היינו הנהגת בניו ותלמידיו, ומזה יוכלו לדעת אם הוא באמת אדם כשר.

בוצינא קדישא (ח"ב עמ' רכ"ב)

ליקוטי אמרים מפרן דקדוש"ק בעל דברי יואל זי"ע
מספר "אמרי יואל" אשר אך זה יצא לאורה

שלח לך אנשים. לפעמך, אני מיני מצוה לך, אם תרגה שלא (רש"י). לכאורה למה לי לזהו ה', ואם לא היה דבר נכון, למה לי עכבו. ויובן **דהמהרש"א** (סוטה יד.) כתב: שכך מצוה בהמי עלמא ליכא, זהו רק במצוה שהוא מצוה ועושה, אבל כשמינו מצווה ועושה, על זה מגיע לו שכר בהמי עלמא; והנה ישראל היו זקוקין לזכויות גדולות שיכנסו לארץ, ולכן התכוון משה להמציא להם מיזה מצוה בבחינת מיני מצווה ועושה, כדי שיהיה להם שכר מצוה בהמי עלמא, ולכן רצה לשלוח המרגלים לפני משה, והתכוון בזה לטובה, ועל ידי זה היו זוכים לשכר מצוה בהמי עלמא. ויובן למה אמר לו ה' **מיני מיני מצוה לך אם תרגה שלח לך לפעמך**, ובאופן זה יהיו בבחינת מיני מצווה ועושה, ותהיה יכולה מצוה זו להגין עליהם ממכשול, כיון שמקבלים עליה שכר בהמי עלמא. (דברי יואל)

שלח לך אנשים. לפעמך, אני מיני מצוה לך, אם תרגה שלא (רש"י). הסגולה היא סיבת הדביקות, ולפי מה שהלמד דבוק בה', כך הוא מושגת מה' (רמב"ם מורה נבוכים ג' נא). והנה רבי שמעון בן יוחאי היה אומר (ברכות לה:): בזמן שישראל עושין רצונו של מקום, מלאכתן נעשית על ידי אחרים, ובזמן שאין עושין רצונו של מקום, מלאכתן נעשית על ידי עצמן, אמר מבעי: הרבה עשו כרבי שמעון בן יוחאי ולא עלתה בידם; **והנעלם אם מוד הק'** אמר: התסרון היה שעשו רק כרבי שמעון, שדימו את עצמם לרבי שמעון, ובאמת לא היו במדריגתו; וזהו **שלח לך לפעמך מיני מיני מצוה לך**, כי אם דבוקים בה', אז הם למעלה מהטבע ואין צריכים לשלוח מרגלים, שהמשגחה הוא סיבת דביקות, אבל אם תרגה לשלוח מרגלים לרגל הארץ אין לכנוס על פי דרך הטבע, מזה מוכח שהדביקות אינו בתכלית גמור, ואם כן הוא מצוה לשלוח, שכבר הם עומדים תחת הטבע, אבל צריך להנהיג מנהג דרך ארץ, ובלשו הכי לא היה עולה בידם. ועל כן אמר אתם בעצמם רצו לשלוח, אז בחמת היה מצווה **על פי ה'.** (מלוקי תורה)

שלח לך אנשים. לפעמך, אני מיני מצוה לך, אם תרגה שלא (רש"י). משה הבין שיהיה להמרגלים נסיון גדול לקיים שליחותם, ומשם שעל כן אין ה' מצוה לותם, כדי שלא יהיו בבחינת מצווים ועושים, שזו היא מדרגה יותר (עבודה זרה ג'), אבל אם רק רצונו של משה לשלוח לותם, שאז יהיו בבחינת מיני מצווה ועושה, הרשות נתונה לו לשלחם. (טיב לבב)

שלח לך אנשים. לפעמך, אני מיני מצוה לך, אם תרגה שלא (רש"י). לכאורה הרי כתיב להלן וישלח לותם משה על פי ה'. ונראה דהתורה שבעל פה קרויה על פי ה', והכי איתא (גיטין ס:): לא כרת ה' ברית עם ישראל, אלא בשביל תורה שבעל פה, שנאמר (שמות לד): כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית ואת כל ישראל; ולכאורה אם כפשטות הכתוב שהיה משה מצווה על שילוחם מאת ה', מדוע כתיב **וישלח לותם משה על פי ה'**, שזה רומז על תורה שבעל פה, והלא מכיון שהיה שילוחן בציווי ה', הוה תורה שבכתב. לזה בא לבאר **שלח לך לפעמך מיני מיני מצוה לך**, דמכיון שלא ציוהו ה' להדיוט על שילוחם, אלא משה מיזם זאת, הוה ליה כתורה שבעל פה, ושפיר כתיב **על פי ה'.** (דברי יואל)

שלח לך אנשים. לפעמך, אני מיני מצוה לך, אם תרגה שלא (רש"י). ידיעת ה' מינה מכרחת הבחירה, אלא ליבור ה' (רמב"ם תשובה ה). וזה

מובן, דה' לא רצה לגזור להם בדיבור פיו לשלחם, לפי שעל ידי זה יקח מהם הבחירה, ויוכרחו לילך לרגל את הארץ, שהיה זה בחינת נגד רצון ה', ועל כן אמר ה' **שלח לך לדעתך מי מיני מצוה לך** בדיבור, שהיה רק בבחינת ידיעה שאינה מכרחת הבחירה. אולם משה שלח את המרגלים על פי ה', כי בחותו שעה כשרים היו, וזהו **וישלח אותם משה**, והזהירם שבכל מקום שיבואו יעשו הכל **על פי ה'**. (ט"ל לבב)

שלח לך אנשים. שליח של אדם כמותו (בבא קמא נו:). **בפני יהושע** כתב: זהו רק אם השליח עושה המעשה בציווי של המשלח, ועיקר המעשה מיוחד להמשלח שמפץ בזה הענין, ולולא ציווי של המשלח לא היה השליח רוצה לעשות זה המעשה; והנה **בשלה"ק** (שלח תורה אור ח) מימץ: ג' דעות היה בענין שילוח המרגלים, לדיקים בינוים רשעים, משה שלח את המרגלים כדי שירגלו ישראל חוזק הכנעניים, ואז יכירו כי לה' הישועה, כוונת הבינוים היתה לידע המצב אם הוא בשפלות דרך הטבע, המרגלים הם כת רשעים כוונתם היתה ברע לעשות עיכוב לישראל במדבר; נמצא שלדעת משה לא היה שום חטא בשילוח המרגלים, אלדבה היה צריכין לידע שמי שפשר בטבע לבטוח חותם, אם לא בעזרת ה'. וזהו **שלח לך לדעתך**, שהשלוחים יכלו לדעת זה שאתה חושב, אבל הם לא הלכו בדעת זה, רק הלכו על דעת הקהל, נמצא שהמרגלים לא עשו המעשה בציווי של המשלח, ממילא אין לומר שלומו של אדם כמותו על משה רק על ישראל, וזהו **וישלח אותם משה על פי ה'**, כמו שה' לוה אומו שישלחם לדעתו, אבל הם לא גמרו השליחות כהוגן. (תלמודי תורה)

שלח לך אנשים. רציס נאים עס שאלות נאיזה מדינה להתייצב, ועל זה שייך התשובה **מי מיני מצוה**, כי בן אדם כמוני אינו יודע להכריע היכן צריך כל אחד לדור לפי שורש נשמתו, כדכתב **המל"י** (שער המצות שמות): שלפני עת הקץ צריכין ישראל להתגלגל בכל פינות העולם, כדי להוציא ולתקן ניצוצי הקדושה הפזורים שמה, כל אחד לפי שורש נשמתו; ורק בעל רוח הקודש תמיתי יכול לחוות דעתו בזה. אבל זאת תדעו אשר בכל מקום שתבואו שמה, תהיו זהירים שיהיה הכל **על פי ה'**, כל אחד במקום בואו מוטל עליו השליחות לתקן הניצוצות הפזורים שמה, ולא ימעול בשליחות אשר הוטל עליו מה'. (ט"ל לבב)

שלח לך אנשים. ה' הסכים על ידי משה שישלח מרגלים, אף על פי שמשמתם לרע, כדי שיהיה נהם על כל פנים קצת ניצוץ קדושה, לגד שהם שלוחיו של משה, וזה יעכב בידם מלהזיק להרשיע בתכלית הרשע, ובסופו של דבר יבואו בתשובה. דאם היו ישראל עצמם שולחים אותם לא היה בהם ניצוץ קדושה, כי כל מחשבותם היו לרע, ואז לא הוה מסתייעא מילתא שישובו. (דברי יואל)

שלח לך אנשים. אמר ה' אני אמרתי להם שהיא טובה, פירוש שאני נותן לכם מקום לטעות בדברי המרגלים, למען לא יירשוה (רש"י). אולי המרגלים גרם שישארו ישראל במדבר, ושלא יכנסו אז לארץ. והנה אמרו (דברים רבה ג): אם לא היו דור המדבר נקברין במדבר, לא היתה תחיית המתים למתי חוץ לארץ, ולכן נשארו ישראל במדבר, כדי שבזכותן יחיו מתי חוץ לארץ לעתיד לבוא; וזהו **'פירש' שאני נותן לכם מקום לטעות בדברי המרגלים**, שכל זה הוא השתלשלות לתכלית חיותם לעתיד. (דברי יואל)

שלח לך אנשים. אם היו ישראל נכנסים לארץ ישראל מיד, היו טרודים בכרמם ובזיתם, ומתבטלין מתורה לפיכך עכשו ה' במדבר מרבעים שנה, כדי שתהא התורה נגללת בגופן (ילקוט בשלח רכו). התורה נקראת 'חיים', כי היא חיותן של ישראל, כדכתיב (דברים ג): כי הוא חייך ואורך ימיך. וזהו **'פירש' שאני נותן להם מקום לטעות בדברי המרגלים**, שאיבת חטא המרגלים הוא כדי שיוכלו להגיע לחיות התורה, והיינו שעל ידי ישארו במדבר ותתייצב התורה בגופן, שזה יהיה חייהם. (דברי יואל)

סיפורי צדיקים, גביאור הפסוקים
המלאים זיו ונוגה מפיקים

ויקרא משה להושע בן נון יהושע

הגאון ר' יהונתן אייבשיטץ סבל כידוע מרדיפות שונות שהיו מנת חלקו ממתנגדיו שהוציאו עליו כל מיני לשון הרע וכדו', פע"א אמרו לו שמתנגדיו מתכוננים להתנפל עליו במקלות ולהכותו מכות אכזריות, אמר להם: כשיהושע הלך עם המרגלים התפלל עליו משה "י-ה יושיע מעצת מרגלים" אולם אח"כ נאמר "ויאמר כל העדה לרגום אותם באבנים" ולא מצינו שמשה עשה פעולות להצילם, ללמדינו שמהבל פיהם של ישראל יש לחשוש יותר מאבנים ומקלות שע"ז לא התפלל.

טובה הארץ מא"ד מא"ד

הרה"ק ר' שמואל אבא מזיכלין ז"ל היה נוהג לשלוח כסף לעניי ארץ ישראל בכל שנה ושנה ומלבד זאת שלח סכום כסף כל כמה חדשים לבני הרה"ק ר' משה מלעלוב ז"ל שהיו חביבים מאד על הרה"ק מזיכלין, פע"א בא איש אחד מחסידי הרה"ק מזיכלין שהיה בארץ ישראל והביא אתו מכתב אשר שלח הגאון רבי מאיר אויערבאך ז"ל בעל "אמרי בינה" (שהי' מקודם רב בקאליש, ואז היה רב בירושלים) להרה"ק מזיכלין, במכתב מתלונן הגאון על מה שהרה"ק שולח הרבה מעות לבני הרה"ק מלעלוב לחוד, ושואל מה היתרון להם משאר עניי ארץ ישראל, קרא הרה"ק מזיכלין את המכתב ואמר: במשך הזמן תתברר להגאון ר' מאיר האמת.

אחר זמן קצר נסע הגביר החסיד ר' לייב קושמירק לארץ ישראל וביקר גם את הגאון ר' מאיר אויערבאך ז"ל, כשנודע להגאון שר' לייב הוא מחסידי הרה"ק מזיכלין ביקש מאתו כי בטרם יסע בחזרה יבקרו שוב הואיל וברצונו לשלוח על ידו מכתב לרבו, הגביר עשה כן וכשהגאון ר' לייב מסר לו המכתב אמר לו, שתוכן המכתב הוא הבעת חרטה על אשר התלונן במכתבו הקודם על שהוא שולח הרבה כסף לבני הרה"ק מלעלוב, והוא מבקש עתה סליחה מהרה"ק מזיכלין שכן הוא רואה עכשיו שבאמת טוב הוא עושה בזה שהוא שולח להם כסף, שאלו ר' לייב: ילמדנו רבינו בתחילה מאי קסבר ולבסוף מאי קסבר, השיב לו הגאון: שבועות אחדים לאחר שכתבתי אותו המכתב, נראה לי בחלום זקן אחד ואמר לי: איך מלאך לבך לכתוב מכתבים לצדיקים ולדבר סרה על בניו הקדושים של הרה"ק ר' משה מלעלוב ז"ל, השבתי לו בחלומי: ומה אעשה הלא אני רואה בהם כמה חסרונות, השיב לי הזקן: זהו מפני שאין לך מידת ענוה, ואם תבוא למידת ענוה תראה בהם כל מיני מעלות, כי על ארץ ישראל כתוב בפרשת שלח: "טובה הארץ מאד מאד" רוצה לומר: כשהאדם הוא בבחינת "מא"ד מא"ד הוי שפל רוח" (אבות פ"ד מ"ד) אז הוא רואה כל טוב בארץ, ואינו רואה שם שום רע ח"ו, הקיצותי מחלומי ונזכרתי במכתב שכתבתי להרה"ק מזיכלין, והתחלתי להשריש בקרבי מידת הענוה ומאז והלאה הנני רואה בבני הרה"ק מלעלוב כל מיני מעלות ויתרונות ואני מתחרט על מה שכתבתי אז עליהם.

ועשו להם ציצית

הרה"ק מרוזין היו נוהג לעטוף את בניו מבני חודש ומעלה ב"ארבע כנפות", ומסופר על הרה"ק ר' דוד משה מטשארטקוב כשהיה תינוק מוטל בעריסה ולפתע החל בוכה בקולי קולות, ולא הי' אפשר להרגיעו ולהשתיק את בכיו, נבהלה הרבנית ונכנסה לחדר בעלה הרה"ק מרוזין, ושאלה אותו מה לעשות עם התינוק הבוכה ללא הפסק, אמר לה הצדיק לכי נא ובדקי בציציות של הטלית קטן שהלבשת היום את הילד, מיהרה הרבנית אל התינוק בדקה ומצאה שחוט אחד מן הטלית קטן נקרעה, הסירה הרבנית את הטלית קטן הפגומה ממנו ועטפה אותו בארבע כנפות כשרות וכהרף עין נרגע התינוק מבכיו, מאותו יום והלאה היו קוראים להרה"ק מטשארטקוב: יהודי בעל הציצית.

לשון חכמים

לשון חכמים צדקו ישרים, בדרך צחות ומליצה נאמרים

נחנה ראש ונשובה מצרימה. י"ל בדרך הלצה מה שטעו המרגלים בחטאם, וכבר מבואר בספרים כי טעותם היתה ברימון אשר לקחו. ונראה כי טבע של ארץ ישראל וגם בזמנו אנו רואים כן אשר שמה לא נמצא רבי, דהיינו שיסעו אליו אנשים המתחסדים כמו בכל הארצות, והטעם כי כל אחד ואחד מדמה בנפשו כי הולך בדרך תמים ולמה לו עוד ראש הדור המנהיג ושיאספו אליו חסידים ויראים על שבת ויו"ט, ולזה אמרו נתנה ראש ונשובה מצרימה, היינו שיהיה לנו ראש הדור ורבי, ע"כ נשובה למצרים שהוא בחוץ לארץ, כי בחו"ל נמצאים רבנים כאלה לא כן בארץ ישראל. ע"כ פגמו וחטאו ברמון לאשר אמרו ז"ל (מגילה ו.) ריקנים שבה מלאים מצוות כרמון, ופושעי ישראל מלאים מצוות כרמון, ובארץ ישראל נדמו האנשים כרמון, שכל אחד ואחד מלאים מצוות כרמון.

ונסמכה פרשה זו לפרשת בהעלותך יען כי שמה נאמר שמשה רבינו ע"ה אמר (יא, כט) מי יתן והיה כל עם ה' נביאים, ומזה יצאה טעותם שמחשבת משה היא שיהיו כל אפין שוין, לזאת יהי' יתכן ביותר בארץ ישראל. ובאמת טעו בזה כי גם משה רבינו ע"ה רצה שיהי' מנהיג הדור כאשר אמר (מ, כט) יפקוד ה' אלקי הרוחות וגו' ואדרבה, קרח ועדתו המה רצו שיהיו כל אפין שוין כמו שאמרו כי כל העדה כולם קדושים. (מכי"ק).

עטרת ישועה

עץ חיי"ם היא למחזיקים בה

בברכת התורה, ובאותות הערכה והוקרה, נשגר בזה ברכת מזלא טבא, מריחוק מקום וקירוב ליבא, קדם מע"כ ידידינו העסקן היקר האי צנתר דדהבא, עסקן נמרץ לכל דבר שבקדושה, ובמיוחד משליך עצמו מנגד לטובת כוללינו במידה מרובה וגדושה, מסור בלב ונפש למען כוללינו המעטירה, ברוח נדיבה ומסורה, נחמד למטה ואהוב למעלה, חיי"ם שיש בו כל מידה טובה ומעלה, נודע לשם ולתהילה

הר"ר חיים צבי סופר הי"ו

חבר הנהלת כוללינו הק'

לרגל שמחת נישואי בנו בכורו בשעטו"מ

החתן החשוב והמופלג בתורי"ש

כמר יחזקאל יואל ני"ו

עב"ג הכלה החשובה שתחי' בסימן טוב ובמזל טוב

והברכה אחת היא קדם מע"כ אביו ידידינו הנכבד הנעלה, נודע לשם ולתהילה, תוך אמוני עם סגולה

מוה"ר **ישראל יעקב סופר** הי"ו

והנה כי כן יבורך חותנו ידידינו הנכבד המפואר, מוכתר בכל תואר, מחשובי תומכי כוללינו הק'

מוה"ר **אהרן ווינבערגער** הי"ו

יה"ר שיזכה לרב ברכות ושובע שמחות תדירא, מתוך תענוג ונחת לשם ולתפארה, ומתוך הרחבת הדעת ורוב שמחה ואורה, ויזכה לעמוד לימין החזקת הכולל, עדי נזכה לקיבוץ ישראל, בביאת הגואל, ומלכינו כ"ק מרן רבינו שליט"א בראשינו, במהרה בימינו, אמן כי"ר.

הכו"ח ברגשי הוקרה והערכה, אסירי התודה והברכה

הנהלת הכולל בארה"ק
הנהלת הכולל בארה"ב

ויקרא משה להושע בן נון יהושע. ובתרגום יונתן כד חמי משה ענוותנותיה קרא להושע וע"ב. וי"ל עפימ"ש במדרש מהיכן זכה משה לקרני הוד מפני שנשאר דיו קמעה בקולמוס והעבירו על ראשו ומשם נעשו קרני הוד ופי' דכשכתב משה רבינו ע"ה את התורה כשהגיע לפסוק והאיש משה עניו מאוד לא רצה לכתוב זאת מרוב ענוותנותו כי אין זה מדרכי ענווה לכתוב על עצמו שבח גדול כ"כ אך מה יעשה בצווי השי"ת לכן קיצר בכתיבה בכל האפשר וכתב ענו בלא יו"ד וז"ש המדרש שנשאר קמעא בקולמוס היינו אות יו"ד ובשכר זה זכה לקרני הוד ולכך כיון שנשאר לו יו"ד יתירה לכן נתנה ליהושע, וז"ש כד חמא משה ענוותנותי' של עצמו ומפני זה קיצר בכתיבה וחסר יו"ד ולכן קרא להושע בן נון יהושע.

(פנינים יקרים)

☆

עוד יל"פ דברי התרגום יונתן כד חמי משה ענוותנותיה קרא להושע בן נון יהושע, דהנה יהושע נקרא בן נון, בן בחיריק, ומצינו לזה ב' טעמים, האחד, ללמד שהי' מתבונן בשער נו"ן, ובין הוא מלשון התבוננות (כן אי' בילקוט ראובני בשם מגלה עמוקות), **וטעם** השני אי' דיו"ד של יהושע היא יו"ד של שרי, ושם היתה בלי נקודה, ועכשיו היא בנקודת שוא, לכך נטל מהסגול של בן ב' נקודות, וממילא לא נשאר רק חיריק, ולכך נקוד בן בחיריק במקום סגול, ולפי"ז ע"י משה שקרא לו יהושע עם יו"ד, והוצרך ליטול שוא הוכרח לקרוא לבן בחיריק, ואז אינו מוכרח לפרש דידע להבין בשער הנו"ן, ויש לו ע"י הוספת היו"ד גריעותא דאינו ניכר מעלה שלו שמתבונן בשער הנו"ן, והיה אפשר לומר דלא ניחא ליה ליהושע בזה, אבל כאשר ראה משה ענוותנותי' ובוודאי לא איכפת לי' דבר זה אז קרא אותו יהושע להנצל מעצת המרגלים.

(חתם סופר)

דורש טוב

דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם ועשו להם ציצית על כנפי בגדיהם לדורותם וגו'. "לדורותם" הוא לכאורה כשפת יתר.

וי"ל, דהנה כמה וכמה מצות מצינו שצריכין שיעשה לשמה, **ומכל מקום חילוק יש ביניהם:** מצה, וכיוצא בה, בעינן שתהיה עשויה לשם מצוה אך אינה צריכה שתעשה לשם בעלים, משא"כ קרבן חטאת וכן גט, בעינן שיהא אפילו לשם בעלים. וטעם הדבר הוא, משום שבמצה כתיב: **"ושמרתם את המצות"** סתם, ולא כתיב **'לכם'**, לכן לא בעינן לשם בעלים. משא"כ גבי גט כתיב: **"וכתב לה"** לשמה, לשם האשה.

והנה כאן גבי ציצית, אפשר היה לומר דילפינן מ**"ועשו להם ציצית"**, שתהא צריכה עשיה לשמה, ולא די בעושה לשם מצוה, אלא בעינן אפילו לשם בעלים. ולפי זה אם ירש טלית מצוייצת מאביו, לא יקיים בה מצות ציצית, לכן קא משמע לן: **"על כנפי בגדיהם לדורותם"** שיכולים להנחיל כנפי בגדיהם גם לדורותם, **ואם שצריכים עשיה לשמה, מכל מקום אין צריך שתהיה עשויה לשם בעלים.**

ערוגת הבושם

והמתה את העם הזה כאיש אחד. וי"פ דאמרו חז"ל (יומא פ"ו:) עבר עבירה פעם ראשונה ושניה מוחלין לו, שלישית אין מוחלין לו, ופריך בגמ' והתניא שלישית מוחלין לו רביעית אין מוחלין לו, ומתרץ לא קשיא הא ביחיד הא בציבור דבציבור מוחלין עד ד' פעמים, והנה רשיז"ל כתב (בפרשת קורח) עה"פ וישמע משה ויפול על פניו, שכבר היה בידם סרחון רביעי, חטאו בעגל ויחל משה, במתאוננים ויתפלל משה, במרגלים ושמעו מצרים, אמר מעתה אין בי כח להתפלל עליהם, והטעם י"ל משום דבציבור נתלה עד ד' פעמים לפיכך על השלשה פעמים היה יכול להתפלל ועל חטא הד' תשש כוחו, וא"כ כאן בחטא המרגלים דהיה עדיין חטא השלישי ובציבור מוחלין עד ד', וזו היתה טענת משה רבינו שאמר "והמתה את העם הזה" אע"פ שהם רבים. כאי"ש אח"ד, כאילו היה איש אחד שנפקד חטאו בפעם השלישית.

(משכנות יעקב)

☆

והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ והימים ימי ביכורי ענבים. ונ"ל דבחזקוני הקשה אמאי אמר ולקחתם ולא אמר והבאתם, ותי' דלשון והבאתם משמע בע"כ, וגזל עכו"ם אסור, ולכך אמר ולקחתם ואין קיחה אלא בכסף עכ"ד, ולכאורה קשה דהא א"י מוחזקת לנו מאבותינו, א"כ אין כאן משום גזל ואמאי לא לקחו בחנם, אך י"ל דאע"ג דגוף הקרקע שייך לנו אבל הפירות שלהם ולכך ציוה להם ליקח בכסף, אך הא ניחא אם לקחו פירות שאינם צריכים לקרקע, דפירות הנצרכים לקרקע כקרקע דמי והקרקע מוחזק לנו מאבותינו, וז"ש להם משה והתחזקתם שאע"פ שא"י מוחזקת לנו מ"מ ולקחתם מפרי הארץ ואין קיחה אלא בכסף, והטעם מפני ש"הימים ימי ביכורי ענבים", והוי פירות שאינם צריכים לקרקע דשייך להם, ע"כ ולקחתם בכסף.

(דברי מהרי"א)

••• מה היה חטאם של המרגלים, ומה הטענה על ישראל ששמשו להמרגלים •••

ב) שְׁלַח־לְךָ אֲנָשִׁים וְיָתֻרוּ אֶת־אֶרֶץ כְּנַעַן אֲשֶׁר־אֲנִי נֹתֵן לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ אֶחָד אִישׁ אֶחָד לְמַטֵּה אֲבֹתָיו תִּשְׁלָחוּ כֹּל נָשִׂיא בָהֶם: כג) וַיְסַפְּרוּ־לוֹ וַיֹּאמְרוּ בָּאנוּ אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר שְׁלַחְתָּנוּ וְגַם זָבַת חָלָב וּדְבָשׁ הִוא וְזֶה־פִּרְיָהּ: כח) אֶפֶס כִּי־עַז הָעָם הַיֹּשֵׁב בָּאָרֶץ וְהֶעָרִים בְּצֻרוֹת גְּדֹלֹת מְאֹד וְגַם־יְלִדֵי הָעֲנָק רָאִינוּ שָׁם:

ג) וְיֵשׁ כָּאן לִשְׁאֹל אִם בֶּן מֹשֶׁה עָצְמוֹ חָטָא בָּעִנְיָן שֶׁנֶּאֱמַר וַיִּיטַב בְּעֵינֵי הַדָּבָר (דְּבָרִים א כג), וְלָמָּה אָמַר לָהֶם בְּעִנְיַן הָאָרֶץ "הַטּוֹבָה הִיא אִם רָעָה" (פְּסוּק יט) אַחַר שֶׁנֶּאֱמַר לוֹ מִתְּחִלָּה שֶׁהִיא טוֹבָה וּרְחָבָה. וְעוֹד מָה עָשׂוּ הַמְרַגְּלִים כִּי מֹשֶׁה אָמַר לָהֶם (פְּסוּק יח) וּרְאִיתֶם אֶת הָאָרֶץ מַה הִיא וְאֶת הָעָם הַיֹּשֵׁב עָלֶיהָ הֶחָזָק הוּא הָרָפֶה הַמְעַט הוּא אִם רָב, וְאָמַר לָהֶם בֶּעָרִים (פְּסוּק יט) הַבְּמַחֲנִים אִם בְּמִבְצָרִים, וְעַל כָּל פָּנִים הָיוּ צְרִיכִין לַהֲשִׁיבוּ עַל מָה שֶׁצִּוָּה אוֹתָם. וּמָה פִּשְׁעָם וּמָה חֲטָאתָם כְּשֶׁאָמְרוּ לוֹ (פְּסוּק כח) אֶפֶס כִּי עַז הָעָם וְהֶעָרִים בְּצוּרוֹת גְּדוֹלוֹת, וְכִי עַל מְנַת שֶׁיְּעִידוּ לוֹ שֶׁקֶר שָׁלַח אוֹתָם וְאַל תַּחֲשֹׁב כִּי הָיָה פִּשְׁעָם בְּאָמְרָם "אֶרֶץ אוֹכֶלֶת יוֹשְׁבֶיהָ" (פְּסוּק לב) בִּלְבַד, כִּי טֶרֶם שֶׁיֹּאמְרוּ לָהֶם כֵּן הָיָה מְרִיבַת כָּלֵב עִמָּהֶם...

כז) וְחִנָּה בְּכָל זֶה אָמְרוּ אֱמֶת וְהֵשִׁיבוּ עַל מָה שֶׁנִּצְטַוּוּ וְהָיָה לָהֶם לֵאמֹר שֶׁהָעָם הַיּוֹשֵׁב עָלֶיהָ עַז וְהֶעָרִים בְּצוּרוֹת כִּי יֵשׁ לָהֶם לְהָשִׁיב אִמְרֵי אֱמֶת לְשׁוֹלְחָם כִּי כֵן צִוָּה אוֹתָם הֶחָזָק הוּא הָרָפֶה הַבְּמַחֲנִים אִם בְּמִבְצָרִים אֲבָל רִשְׁעָם בְּמִלַּת "אֶפֶס" שֶׁהִיא מוֹרָה עַל דְּבַר אֶפֶס וְנִמְנַע מִן הָאָדָם שֶׁאִי אֶפְשָׁר בְּשׁוּם עִנְיָן בִּלְשׁוֹן הָאֶפֶס לָנֶצַח חַסְדּוֹ (תְּהִלִּים עז ט) וְאֵין עוֹד אֶפֶס אֱלֹהִים (יְשַׁעְיָהוּ מה יד).

••• בפילות הלשון 'מאד מאד' •••

וַיֹּאמְרוּ אֶל כָּל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר הָאָרֶץ אֲשֶׁר עָבַרְנוּ בָהּ לָתוּר אֹתָהּ טוֹבָה הָאָרֶץ מְאֹד מְאֹד: (יד, ז)

וְטַעַם טוֹבָה הָאָרֶץ מְאֹד מְאֹד [טעם כפילות הלשון מאד מאד], לְהַכְחִישׁ הַדִּבָּה, לֵאמֹר שֶׁאֵינָהּ אוֹכֶלֶת יוֹשְׁבֶיהָ, כִּי [גם] הָאֲוִיר טוֹב, ו[גם] הִיא אֶרֶץ זָבַת חָלָב וּדְבָשׁ.

מעשה חש"ב

א נראה מדברי רבינו ששני חטאים חטאו המרגלים. א. שאמרו 'אפס' שפירושה שנמנע הדבר מלכבוש את הארץ. ב. שהוציאו דבה על הארץ שהיא 'ארץ אוכלת יושביה'.

החילוק בין שני החטאים: דהחטא שאמרו 'ארץ אוכלת יושביה', היא ענין של 'עדות' – שמעידים דבר שראו, שהמרגלים העידו שראו שארץ אוכלת יושביה, שבכל מקום שעברו ראו שקוברים מתים, ויהושע וכלב העידו שראו שאינו ארץ אוכלת יושביה, כי ארץ אוכלת יושביה לא תגדל אנשי מדות, [וזה שראו קוברי מתים היו לטובתם]. והחטא שאמרו 'אפס' הוא ענין של 'אומדנא' – דברים התלויים בשיקול הדעת, באומד ובהערכה, [ולא בדברים שראו] שהמרגלים העריכו שאי אפשר לכבוש הל"א מלכים, ואילו יהושע וכלב העריכו דשפיר אפשר לכבוש אותם.

והנה על החטא שאמרו המרגלים 'ארץ אוכלת יושביה' זה היא ענין של 'עדות', שהמרגלים אמרו 'ארץ אוכלת יושביה' ויהושע וכלב אמרו שאינה ארץ אוכלת יושביה וכמבואר ברש"י מה היה טעותם שבכל מקום שעברו ראו שקוברים מתים, ובאמת היתה לטובתם. והנה בעדות אמרינן תרי כמאה, ועדות מוכחשת היא, א"כ חטאם של ישראל היה שהאמינו למרגלים יותר מיהושע וכלב. ואדרבה היה להם להכריע שאינה אוכלת יושביה, כי "ארץ כשהיא רעה והמים דלים ורעים והארץ משכלת לא תגדל אנשי מדות, רק יהיו אנשיה דלים או נפוחים שפלי קומה חסרי כח" (לשון רבינו לקמן פסוק לב).

אמנם בחטא שאמרו 'אפס', שפירושו שנמנע הדבר מלכבוש ל"א מלכים, וזו ענין של 'אומדנא', של שיקול הדעת, האם אפשר לכבשם, שהמרגלים אמרו 'אפס כי עז העם', ולא נוכל לכבשם, ויהושע וכלב אמרו 'עלה נעלה וירשנו אותה כי יכול נוכל לה', ובאומדנא הרי אמרינן (יומא פג.) דאזלינן בתר רוב דיעות, וא"כ כאן שעשרה אמרו 'אפס כי עז העם' וא"א לכבשו, א"כ מה היתה חטא של הישראל שהאמינו למרגלים.

אמנם מסתבר לומר שבאמת שבסתם אומדנא אזלינן בתר רוב דיעות, אבל כאן שהאומדנא של המרגלים באו מחמת שהיה להם חוסר בטחון בה' ולכן סברו כן, ולא מכח מה שראו שם, ומאידך הטובים והצדיקים שבהם אמרו שאפשר לכבשו, שפיר היה צריכים להאמין ליהושע וכלב. וכמו שכתב רבינו בפרשת דברים (פסוק כח) אחר שהביא דעת רש"י שרק יהושע וכלב אמרו בשבח הארץ, "ואני תמה אם כן מה הטענה הואת עליהם, וראוי שיאמינו לעשרה יותר מהשנים, אולי טען עליהם כיון שהקב"ה הודיע אתכם שהיא ארץ טובה, ונדולי השליחים והצדיקים שבהם אף הם מעידין כן, היה לכם להאמין, כי האחרים מפני מורך לב אמרו מה שאמרו". וא"כ אפילו שרוב דיעות אמרו אפס כי עז העם, היו צריכים להאמין ליהושע וכלב, כי מי שהוא במדריגה יותר גדולה חשבינן בדעתו יותר מאחרים, וא"כ היו צריכים לסמוך על יהושע וכלב שהם היו הגדולים, וכמו שאיתא בגמרא (בבא קמא נג.) "רבי נתן דיינא הוא, ונחית לעומקא דדינא', דהיינו שכוחו של רבי נתן להכנס לעומקן של דברים יותר משאר אנשים. וכתבו המפרשים שכוונת הגמרא לומר שאע"פ שרבי נתן חולק על רבים בהלכה זו הלכה כמותו. וא"כ יהושע וכלב שהיו גדולי השלוחים והצדיקים שבהם, דעתם נחשב יותר משאר ריבוי הדיעות. ולכן זה היה חטאם של ישראל שהאמינו למרגלים, ודוק.

(כא) וְאוּלָם חַי אֲנִי וְיִמָּלֵא כְבוֹד ה' אֶת כָּל הָאָרֶץ: (כב) כִּי כָל הָאֲנָשִׁים הָרֹאִים אֶת כְּבֹדִי וְאֶת אֹתֹתַי אֲשֶׁר עָשִׂיתִי בְּמִצְרַיִם וּבַמִּדְבָּר וַיְנַסּוּ אֹתִי זֶה עֲשֶׂר פְּעָמִים וְלֹא שָׁמְעוּ בְקוֹלִי: (כג) אִם יִרְאוּ אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לַאֲבֹתָם וְכָל מְנַאֲצַי לֹא יִרְאוּהָ: (כד) וְעַבְדִּי כָלֵב עֵקֶב הָיְתָה רוּחַ אַחֶרֶת עִמּוֹ וַיְמַלֵּא אַחֲרָי וְהֲבִיאֹתִיו אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר בָּא שָׁמָּה וְזַרְעוֹ יוֹרִשֶׁנָּה: (פרק יד פסוקים כא –כד)

(כא) חַי אָנִי. לְשׁוֹן שְׁבוּעָה. 'וְיִמָּלֵא כְבוֹד ה' אֶת כָּל הָאָרֶץ וְגו', אִם יִרְאוּ אֶת הָאָרֶץ', מִקְרָא מְסֹרָס הוּא, [וכאלו כתוב] 'חַי אָנִי, כִּי כָל הָאֲנָשִׁים, אִם יִרְאוּ אֶת הָאָרֶץ, וּכְבוֹדִי יִמָּלֵא אֶת כָּל הָאָרֶץ'. שֶׁלֹּא יִתְחַלֵּל שְׁמִי בְּמַגֵּפָה הַזֹּאת לֵאמֹר, 'מִגְּלְתִּי יְכֹלֶת ה' לְהַבִיאָם' (משום) שֶׁלֹּא אָמְתִּים פִּתְאֹם כְּאִישׁ אֶחָד, אֶלָּא בְּאַחוֹר אַרְבָּעִים שָׁנָה מְעַט מְעַט, לְשׁוֹן רַשִׁ"י[א].

וְאֵינוֹ נָכוֹן בְּלָלוֹ. אֲבָל הַכְּתוּבִים הָאֵלֶּה חֲסָרִי [חסרים בהם תנאי] הַשְׁבוּעָה, לְכְבוֹד שֶׁל מַעְלָה, חַי אָנִי וְיִמָּלֵא כְבוֹדִי אֶת כָּל הָאָרֶץ. אִם כָּל הָאֲנָשִׁים הַמְנַסִּים אוֹתִי יִרְאוּ אֶת הָאָרֶץ אֵין הַדָּבָר כָּךְ[ב]. וְכֵן 'חַי אָנִי נְאֻם ה' וגו' אִם אַתֶּם תָּבוֹאוּ אֶל הָאָרֶץ' (לְהַלָּן פְּסוּקִים כח ל) יֶחְסַר הַשְׁבוּעָה. וְכָכָה יִקְצְרוּ אַף בַּהֲרִיוֹט, 'כֹּה יַעֲשֶׂה לִי אֱלֹהִים וְכֹה יוֹסִיף' (שְׁמוּאֵל ב' ג לה) לֹא יִרְצוּ לְפָרֵשׁ הָאָלָה. [וכן] 'כֹּה יַעֲשֶׂה אֱלֹהִים לְאֹיְבֵי דָוִד וְכֹה יֹסִיף', יֶחְסְרוּ הַבְּרָכָה.

וְכֵן מְצִינוּ שֶׁאָמַר כָּלֵב לִיהוֹשֻׁעַ (יְהוֹשֻׁעַ יד ו) 'אַתָּה יָדַעְתָּ אֶת הַדָּבָר אֲשֶׁר דִּבֶּר ה', עַל אֹדוֹתַי וְעַל אֹדוֹתֶיךָ'. וּכְתִיב (שָׁם פְּסוּק ט) 'וַיִּשָּׁבַע מֹשֶׁה בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר, אִם לֹא הָאָרֶץ אֲשֶׁר דָּרְכָה רַגְלְךָ בָּהּ לְךָ תִּהְיֶה לְנַחֲלָה וּלְבָנֶיךָ עַד עוֹלָם, כִּי מִלֵּאתָ אַחֲרֵי ה' אֱלֹהָי'. וְהוּא מִמָּה שֶׁנֶּאֱמַר כָּאן (פסוק כד) 'וְעַבְדִּי כָלֵב עֵקֶב הָיְתָה רוּחַ אַחֶרֶת עִמּוֹ וַיְמַלֵּא אַחֲרָי וַהֲבִיאֹתִיו אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר בָּא שָׁמָּה וְזַרְעוֹ יוֹרִשֶׁנָּה'. וְיָכִיר בְּהַבְטָחָה זוֹ שְׁבוּעָה, כִּי הַכֹּל נִקְשָׁר בַּפָּסוּק, 'וְאוּלָם חַי אָנִי' שֶׁהוּא שְׁבוּעָה כְּמוֹ שֶׁפֵּרַשְׁתִּי, וְאָמַר 'וְיִשָּׁבַע מֹשֶׁה', כִּי מֹשֶׁה הִזְכִּיר הַשְׁבוּעָה[ג]. 'וְעַל דֶּרֶךְ הָאֱמֶת, 'וְאוּלָם חַי אָנִי וְיִמָּלֵא כְבוֹד ה' אֶת כָּל הָאָרֶץ', הַבְטָחָה לְמֹשֶׁה בִּסְלִיחָה. יֹאמַר, שֶׁיְּמַלֵּא כְבוֹדוֹ אֶת כָּל הָאָרֶץ בְּזַרְעָם, וְלֹא בָּהֶם.

מעשה חש"ב

ב מבואר בדברי רבינו שלכן אמרו יהושע וכלב 'טובה הארץ מאד מאד', להכחיש הדבה של המרגלים. ולכאורה לעיל כשחזרו מרגלים וספרו מה שראו בארץ ישראל, כבר כתוב (פרק יג פסוק ל) 'ויהס כלב' וגו', וא"כ למה לא אמרו אז 'טובה הארץ מאד מאד'.

אמנם לפי מש"כ רבינו לעיל (פסוקים א – ג) שלפני משה ואהרן ספרו המרגלים רק שבחו של ארץ ישראל. ורק אח"כ לעת ערב כשחזרו לאהליהם אז דברו רעה על ארץ ישראל, א"ש, שמכיון בתחילה לא דברו נגד ארץ ישראל, רק הוזכירו המרגלים 'עמלק יושב בארץ הנגב, כדי שיראו לעלות לארץ ישראל. ע"ז כתיב 'ויהס כלב וגו' ויאמר עלה נעלה' וגו', ורק אח"כ כשחזרו לאהליהם אז דברו רעה על ארץ ישראל, לכן רק עכשיו הכחישו את דבריהם ואמרו 'טובה הארץ מאד מאד'.

והנה צריך ביאור למה הוגדרו המרגלים כמוציאי דבה בזה שאמרו 'ארץ אכלת יושביה', הרי באמת היה כן, כמבואר ברש"י, שבכל מקום שעברו מצאו קוברי מתים וכו', ואמת שהיה לטובה כדי לטרדם באבלם ולא יתנו לב להמרגלים. מ"מ הם לא הבינו את הרמז. וכי משום שלא הבינו הרמז יקראו מוציאי דבה.

ואפ"ל דהנה בגמרא (סוטה דף לה) יש בזה הוספה, שבכל מקום שעברו מת 'אדם חשוב' שלהם, ולכן היה כולם טרודים באבלם. ולפי"ז א"ש התביעה על המרגלים, שמכיון שהם ראו שבכל מקום שהיה מגיעים מתו דווקא 'אנשים חשובים' שלהם, היה להם לשים לב שזה לטובה כדי להטרידם באבלם. [דאם הסיבה שמתו היה משום שהיא ארץ אוכלת יושביה, היה צריכים למות גם אנשים פשוטים]. ולמה באמת מתו רק אנשים החשובים, משום דכשאנשים חשובים מתים כולם טרודים באבלם, ולכן לא יתנו לב למרגלים, משא"כ כשאדם פשוט מת, רק הקרובים עסוקים באבלם, ואילו שאר אנשים אינם עסוקים באבלם, ולכן יתנו לב להמרגלים.

ג תמצית דברי רש"י בביאור הפסוקים, 'ואולם חי אני', הוא לשון שבועה, ומה הוא השבועה, המבואר בפסוקים כב כג 'כי כל אנשים הרואים את כבודי וגו', אם יראו את הארץ', ומפרש רש"י, ש'אם' ביאורו 'שלא' יראו, עד סוף הפסוק 'וכל מנאצי לא יראוה. וכאן מקומו של המשך פסוק כא 'וימלא כבוד ה' את כל הארץ', שאע"פ שהם לא יכנסו לארץ ישראל, מ"מ לא יתחלל שמו במגפה הזאת לאמר מבלתי יכלת ה' להביאם, שהרי לא אמיתם פתאום כאיש אחד אלא באחור ארבעים שנה מעט מעט.

העולה מן האימורין דלפי דברי רש"י המשך פסוק כא 'וימלא כבוד ה' את כל הארץ', מקומו אחר פסוק כג. וכן ביאור הכתוב 'אם יראו', הינו 'שלא' יראו, ופסוק כד 'ועבדי כלב', אינו חלק מהשבועה, רק הכתוב מספר לנו שכלב כן יכנס לארץ ישראל.

ד אפשר לומר כמה טעמים למה 'אינו נכון בלל' פירוש רש"י. א. דלפי רש"י יש לסרס המקרא, והמשך פסוק כא 'וימלא כבוד וגו', מקומו אחר פסוק כג. ורבינו לשיטתו שאי אפשר להתוך הפסוקים בסכין ולהקדים ולאחר (לשון רבינו ויקרא יד מג). ב. שתיבת 'אם' מפרש רש"י מלשון לא, ומשמעות המילה הרי הוא 'שמא'. ג. דלפי פירוש רש"י 'ועבדי כלב' אינו חלק מהשבועה, ומצאנו שכלב אמר ליהושע (יהושע יד ו) 'וישבע משה ביום ההוא לאמר אם לא הארץ אשר דרכה' וגו', וכוונתו להמבואר כאן בפסוק כד, ולפי דברי רש"י לא מצינו שהשביעו את את כלב על חלקו בארץ ישראל.

ה רבינו מפרש תיבת 'אם' כפשוטו, מלשון שמא, שאם יראו אנשים האלו את הארץ אשר נשבעתי לאבותם, וצריכים להוסיף 'אין הדבר ככה', שח"ו יהיה ההיפך של 'חי אני', ולמה לא נכתב בפסוק שאם כן יכנסו לארץ ישראל יהיה ח"ו להיפך, ע"ז אומר רבינו שהכתוב מקצר ומחסר השבועה לכבודו של מעלה. והמשך הכתוב 'וכל מנאצי לא יראוה', מדבר הכתוב באופן שכל מנאצי לא יראוהו, אז יהיה חי' ה', וימלא כבוד ה'.

ו לפי ד' רבינו פסוק כד 'ועבדי כלב' הוא חלק משבועה שהשביע הקב"ה, ובזה א"ש מה שמצאנו שכלב אמר ליהושע 'וישבע משה ביום ההוא לאמר וגו', ואע"פ שהקב"ה השביע, ולמה אמר 'וישבע משה', ע"ז מתרץ רבינו כיון שמשה הזכיר השבועה.

ז ולפי דעת רבינו א"ש כל הדיוקים דלעיל. א. שכל הכתובים כסדרן נאמרו, שהשבועה היתה שימלא כבוד ה' את כל הארץ, כי כל האנשים וגו', ב. תיבת 'אם', מתפרשת כפשוטו מלשון שמא. ג. שפסוק כד ההבטחה לכלב הרי הוא חלק מהשבועה שהשביע הקב"ה.

מאת הג"ר יחזקאל שרגא שטיין שליט"א מרבני בוללינו ומסב"ג

פיוט לכה דודי ופירושו (ח"ג)

הנהגות בעת אמירת בואי בשלום ובואי כלה

הנה בעת שאנו מקבלים השבת ע"י אמירת בואי כלה, אנו עושים כמה פעילות, ואלו הן: **א'** הופכים לצד מערב, (ומצינו בזה שינוי מנהגים האם דרך צפון או דרך דרום). **ב'** יש נוהגים לפסוע כמה פסיעות לצד מערב לקראת השבת. **ג'** רוקדים לכבוד השבת. **ד'** מזמרים ניגון של שמחה. **ה'** ההרגש מלא שמחה. **ו'** הלב מלא יראה וכובד ראש בעומד לפני המלך. **ז'** יש נוהגים בהמחאת כף. **ח'** ואח"כ מצדדים פנינו לג' צדדים ואומרים (מתוך כריעה) בואי כלה ג"פ (היינו ב"פ בקול רם ואחד בלחש), ואח"כ חוזרים לצד מזרח.

ונשתדל בס"ד לעבור על מנהגים אלו עם מקורות וטעמים:

הפיכה לצד מערב

בשו"ע סימן רס"ב ס"ג כתב לשון הרמב"ם ישמח בביאתו כיוצא לקראת המלך וכיוצא לקראת חתן וכלה, וכתב ע"ז במגן אברהם (סק"ג) וטוב לצאת לשדה **ובקצת מקומות נוהגים לצאת מבית הכנסת**, ע"כ. ובפרי מגדים שם כתב **ואנו נוהגים שמהפכים פניהם לצד מערב**, ולפי"ז הענין הוא להראות שיוצאים לקבל אורח מבחוץ, וע"ז יש שלשה חילוקי מנהגים, **א'** לצאת לשדה, **ב'** חוץ לבית הכנסת, **ג'** להפוך פניהם לצד מערב (ולדבריו לא"ד מערב אלא מקום שבו יוצאים לחוץ ביהכנ"ס).

[בספר דעת חכמה ומוסר להר"ר ירוחם ממיר (ח"א ע' ק"ל) מבאר עפ"י פשט ענין יציאה לשדה לקבל השבת, דהוא כמו כל העובדות שעושין בליל פסח להראות כאילו יצא עכשיו ממצרים, הסיבה, ארבעה כוסות וכו', כמו"כ בזה כדי להמחיש שאורח חשוב השבת קודש באה אצלינו, אנו עושים פעולה של המחשה ע"י יציאה לחוץ לקבלה, וכמו"כ הוא ענין הפיכה לצד מערב, להמחיש שמשהו מתרחש כאן בפועל].

עפ"י פנימיות: מערב הוא מקום השכינה (גמ' ב"ב כה.) וכ"ה בשו"ע או"ח (ס"ג) דלא יפנה בביה"כ כשאחריו לצד מערב, וכן לא יעמוד מטתו בין מזרח למערב, כיון דשכינה במערב, וכיון שיוצאים לקראת הכלה, שהכוונה לשכינה הק', הופכים פניהם בעת קבלתה לצד מערב (טעמי המנהגים אות רס"ד בהגה).

עפ"י הסידות: בתפארת שלמה פרשת חיי שרה (וכעי"ז בפרשת מצורע) כתב, דבעת קבלת שבת באמירת בואי בשלום מהפכין פניהם למערב, לרמז על נשמות שנדחו לחוץ שגם להם יש עלי' בעת כזאת של קבלת שבת, ונכנסים לפנים אל הקודש (ולדבריו עיקר הענין הוא להפך למקום שלחוץ מבית הכנסת, ולאו דוקא לצד מערב).

מקומות שמתפללים לדרום או למערב כיצד יעשו בעת בואי בשלום

השאלה נוגע הן לדיירי מדינת אוסטראליע שמתפללים לעולם לצד מערב שהוא כנגד מקום המקדש מצד מדינתם העומד במזרחה של ארץ ישראל, והן לדיירי הגליל בצפונה של ארץ ישראל כגון עיר צפת וכפר מירון המתפללים לצד דרום, להיכן יהפכו פניהם בשעת בואי בשלום (ובאמת נוגע גם במקומות שלנו כשפתח הביהמ"ד אינו במערב אלא בצפון או בדרומו של הבית המדרש) דתלוי בהטעמים, דלטעמו של הפרי מגדים שרוצים להראות שיוצאים לקראתה, גם שם נכון להסתובב לצד הפתח כבכל המקומות, ואילו להטעם עפ"י קבלה שמערב הוא צד השכינה, יש להסתובב לצד מערב דוקא, דהיינו באוסטראליע לישאר על צד בו עומדים בכל התפילה, ובצפון ארץ ישראל לסובב רק צד אחד ולא יותר.

ולמעשה מצינו בזה חילוקי מנהגים, ובשו"ת בצל החכמה (ג' סימן ס"ה בהשמטות) מביא דכששבת המנחת אלעזר בצפת בשנת תר"צ בשעת בואי בשלום סבב עצמו לצד מערב

ולא לצד צפון, וכן העיר ר' אשר זעליג מרגליות זצ"ל להשובתים במירון להתנהג כן, אולם יש שנהגו להסתובב לצד הפתח בכל ענין וכטעמו של הפרי מגדים.

וכן ראו ראינו כאשר זכינו להיות בהנהו חבורתא לשבות על שב"ק באתרא קדישא מירון יחד עם אלופי אלפי ישראל קהלא קדישא, בצילא קדישא של מרן רבינו שליט"א, הן בשב"ק פ' פקודי שנת תשע"ו והן בשב"ק פ' תולדות העעל"ט, אשר מרן שליט"א נהג ג"כ לסובב בעת בואי בשלום רק צד א' ופניו כלפי מעריב.

דרך איזה צד יסובב

הנה הכלל הוא 'כל פינות שאתה פונה לא יהו אלא דרך ימין' (יומא טז:), ונחלקו גדולי הדורות במי שעומד ופניו לצד מזרח ורוצה להסתובב לצד מערב, אי לימין העולם ויסובב לצד דרום ומשם לצד מערב (שו"ת המחבר תרנ"א י') או דהשבינן לימין העומד ויסבב לצד צפון ואח"כ לצד מערב (פ"א תרנ"א סקכ"א בשם לבוש ורמ"ע מפאנו) ונוגע הן בנענועים בד' מינים, והן בהולך לעלות לתורה על הבימה, והן בהולכת הס"ת לבימה, והן בכהנים העולים לדוכן ומסובבים בשעת ברכתם לצד מערב, והן בפתיחת הפרוכת של הארון הקודש, ועוד.

ולהלכה נקטו הפוסקים שם כהמחבר, אולם מנהג רבותינו כשי' הלבוש והרמ"ע מפאנו (והרמ"ע מפאנו כתב ע"ז חיבר מיוחד, ושמו ימין ה' רוממה, ואחר ההתנגדת של גדולי דורו נגדו חיבר שנית קונטרס ושמו ימין ה' עושה חיל) לסובב דרך צפון ובחזירתו דרך דרום כדי שיהא ימינו מופנה נגד המזרח, וכן הוא בדרכי חיים ושלום, ובמרא דשמעתתא, ועוד ביאורו בזה ענין של ימין, שכדי לפנות לצד מעריב צריך להחיל לעקור מקודם צד ימינו ולסובבו לאחוריו כמובן.

ומנהג בעלזא הוא באופן מחודש, דנוהגים להפוך הן בהליכה והן בחזרה בשניהם לצד דרום, והטעם בפשטות הוא כי בכל פינה שפונה יהא דרך ימין דעלמא וזהו צד דרום. חוץ מזה כתבו טעם נכון דמתחילה סובבו לצד ימין העולם וכשי' המחבר, אלא שבחזירתן כיון שקבלו כעת הכלה עליונה דהיינו השבת שנכנסה בכיכול מצד מערב (הכל על דרך משל כמובן) והיא סובב דרך ימינה לצד מזרח דהיינו לצד דרום, ע"כ גם אנו מסובבים פנינו לצדה דהיינו לצד דרום.

לילך כמה פסיעות לקבל השבת

כן נהגו בכמה מקומות, וכ"ה בשלחן הטהור סי' רס"ב י"א המנהג שלנו להפוך פניו למערב **ולילך מעט נגד השבת ונכון**.

והענין הוא עפ"י הגמ' ב"ק (דף לב.) **בואי ונצא**, ובמהרש"א שם כתתן היוצא לקראת הכלה והנה אף שאין מנהגינו לצאת לשדה אולם עכ"פ הילוך כמה פסיעות ג"כ נחשב כהילוך, וכמו שמנהגינו שחתן תחת החופה הולך כמה פסיעות לקראת הכלה (ט"ז אבה"ע סימן ס"ה סק"ב), וכ"ה ברש"י פרשת וזאת הברכה ה' מסיני בא, כחתן היוצא לקראת הכלה.

ריקודין

ברבינו חננאל ב"ק (ל"ב.) כתב על ר' חנינא שהי' **מרקד** ואזיל ואמר בואי ונצא לקראת כלה, וכן מובא דרכו של החכם צבי ז"ל לרקוד בעת בואי בשלום, וכ"כ נהג אחריו נכדו הרה"ק מרן הדברי חיים ז"ל ובנו הרה"ק הדברי יחזקאל משינאווא ז"ל שהי' מרקד ומפזז בכל עוז, וכן נהגו נכדיו אחריו, על הרה"ק ר' משה משינאווא זצ"ל מובא דעל אף חולשת גופו כידוע קפץ באויר מתוך שמחה לכבוד השב"ק, וכן מסופר על הרה"ק מקאלשיץ זצ"ל, וגם על הרה"ק מנאסוויד זצ"ל דרקד בכל הביהמ"ד בהתפשטות הגשמיות.

קבלת שבת באימה ויראה

באריז"ל מחדש כמה חידושים בצורה שצריך לקבל את השבת, ובחלקם נוהגים אנו אחריו: **א'** לצאת לשדה, **ב'** ותעמוד מעומד במקום אחד, **ג'** פניך לצד מעריב, **ד'** תסגור עיניך, **ה'** תשים ידך השמאלית על החזה ויד ימינך על גבי שמאל (והוא הוגמת תפילת שמונה עשרה דמבואר כן בשו"ע צ"ה ג', וכמו שכתב בשלב הבאה דצריך לראות עצמו בשעת קבלת שבת כעומד לפני המלך), **ו'** **<u>ותכוין באימה וביראה כעומד לפני המלך</u> לקבל תוספת קדושת שבת.**

ועל מש"כ האר"י לצאת לחוץ לשדה, כבר הקשה הרמ"ק בסידורו תפילה למשה על מנהג שנהגו אז בצפת אצל האר"י ותלמידיו לצאת לשדה, וכי השבת באה מבחוץ מבשדה, והרי מלמעלה באה להשרות שכינתו עלינו, ולכן לא נהגו אצל חסידים לצאת לחוץ לשדה.

אולם בכל שאר המנהגים שכתב שם **א'** להפוך לצד מערב. **ב'** לסגור עינים, **ג'** ולקבל שבת במורא דוגמת שמונ"ע

שהוא ממש עומד לפני המלך, שבת מלכתא, בזה רואים מנהג חסידים ואנשי מעשה (וכ"ה בזמירות ברך משה, דהי' עומד בסגירת עינים כל משך הזמן של בואי בשלום), דבשעת אמירת בואי בשלום בבית המדרש, כל הציבור במצב של כובד ראש יראה ושמחה ביחד, ממש כמו בשעת שמונ"ע [והגדרה מתאימה שמעתי מת"ח א' דבאמת בשעת אמירת בואי בשלום ומזמור שיר ליום השבת אין שום איסור לדבר שיחת חולין, ועכ"ז לא יעלה על הדעת של שום מאן דהוא לדבר אז, אלא שכל אחד מרגיש אז, מצב של עומד לפני המלך, מאן מלכי דא שבת מלכתא, שנכנם אז בתוך הבריאה ובתוך נשמת עם סגולה, וכ"ז מכנים אצל כל אחד הרגש של יראה ושמחה ביחד].

קבלת שבת מתוך שמחה

לשון המחבר סימן רס"ב סעי' ג' **וישמח בביאתו** כיוצא לקראת המלך ולקראת החתן והכלה.

סיבת השמחה בכניסת השבת

א' שבת נקראת כלה, והן אם נלמוד ע"ד הפשט שכנס"י הוא הבן זוג [וכמאמר חז"ל כנס"י בן זוגך, וכ"ה במהרש"א ב"ק לב: גבי בואי כלה], והן אם נלמוד כדרך הפנימיות [ועד"ז נבנה הפיוט לכה דודי] דהקב"ה הוא החתן כביכול, עוסקים בעת בשמחת חתן וכלה, וידוע דשמחת חתן וכלה נעשה בשמחה ע"י שירה וזמרה.

ב' בזוה"ק בחוקותי (קי"ד:) על פסוק ונתתי משכני בתוככם ולא תגעל נפשי אתכם, זכאין ישראל דזכו שיהי' המשכון אצלם [היינו השכינה הק'] ואע"פ שהם בגלות **הקב"ה באה בכל ר"ח, שבת וזמני קודש לחשגיח עליהם**, בגין משכונה דאית לי' גבי' דאיהו כסופא דילי', וע"ז אמר הקרא: **הנה זה עומד אחר כתלינו, בכתי כנסיות ובכתי מדרשות**, משגיח מן החלונות דודאי בי כנישתא בעי חלונות, מציץ מן החרכים, לאסתכלא ולאשגחא עלייהו, **ובגין כך ישראל בעי למחדי בההוא יומא**, ואמרי זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו, ע"כ מדברי הזוהר הק'.

ג' צריכים לקבל הנשמה יתירה עכשיו, והנשמה הוא כחלק מהשכינה כביכול, וכמו שאין השכינה שורה אלא מתוך שמחה, כמו"כ אין הנשמה שורה עלינו אלא מתוך שמחה, וכפי ריבוי השמחה כן יזכה לתוספות נשמה יתירה (וכזוה"ק פקודי המובא לקמן).

ד' עפ"י חסידות: כתב בספר מאיר עיני חכמים (בדרוש לחודש אדר), דידוע דכשנכנס לתוך האדם אורות המקיפים, כלומר אורות שהם למעלה מהשגתו ונשאר אצלו בחינת מקיף, וכעת נכנס אצלו בתורת אור פנימי, לבו נתרחב ונעשה בשמחה ומדבר דיבורים הרבה מתוך חשק, ובכתבי האריז"ל כתב דבעת קבלת שבת מקבל האדם אורות המקיפים (וזהו טעם למנהגינו להתלבש בבגד עליון בעת קבלת שבת) לפיכך צריך להיות בשמחה בעת קבלת שבת, עכ"ד.

ויש לציין למש"כ בספר החיים (שער פרנסה וכלכלה פ"ו) אחר שהאריך שהאדם שיש לו ספיקות באמונה ח"ו, כשבאה לו נשמה יתירה של שבת באה לו בהירות מן השמים וכל ספיקותיו נעלמות ומרגיש האמת, מדגיש בזה"ל: ומאהבת השם יתברך את עמו ישראל וכדי להסיר מלבם כל ספק, נתן להם את שבת קדשו שהוא אות ברית בינו ובינינו, במה שירגיש כל איש ישראל בעצמו שפע אלהי, **ושמחה יתירה שנופל עליו בלי מתכוין מיד בהכנסת השבת וליל של שבת, בלתי ספק שאין זה רק ניצוץ האור והשמחה המבהיק ממקום שהנבואה יוצאת משם**, שאף על פי שאין לנו לא נביא ולא חוזה ואנחנו על אדמה טמאה, עם כל זאת לא עזב ממנו חסדו ואמתו להשפיע עלינו אור אלהים מדי שבת בשבתו, ובזה נתברר לנו בירור גמור כי תורתינו תורת אמת.

וממשיך בנקודה נוספת דכיון דבעת קבלת שבת נתברר אצל האדם אמיתות התורה, נמצא שהנפש הישראלי שמח מצד שהיא מוצא את שאהבה נפשה, וז"ל: וזהו גם כן **(א)** מטבע הנפש שהיא מקור השמחה **(ב)** ומטבע מצות השם שהם משמחי לב, אשר שניהם חצובים ממקום האור והשמחה, ושקועים וכלואים במעבה חומר האדם במשך ימות החול, **שישמחו זה לעומת זה כבא עת דודים יום שבת קודש כאשר ישמח איש נכרי בארץ מרחקים לקראת אוהבו קרובו שבא מארץ מולדתו**, ע"כ.

קבלת שבת מתוך שמחה מועיל לכל השבוע

בספה"ק דברי יחזקאל (ההדש בליקוטים בסופו): הביא דהרה"ק משינאווא הי' מאריך בריקוד בעת לכה דודי, ואמר כי איתא בזוה"ק (תצוה קפ"ד) על הפסוק עבדו את ה' בשמחה, חדוה דבר נש משיך לגבה חדוה אתרא עילאה, וע"י השמחה למטה הוא ממשיך שמחה מלמעלה, **ומקובלני**

מרבותי שע"י ששרים ושמחים בפזמון לכה דודי משמחים את השכינה הקדושה והשכינה משפיע לו שמחה לימות החול וגם לעתיד לבא, [ויוצא מדבה"ק דהשמחה בעת קבלת שבת הוא סגולה לשמחה בכל ימות השבוע].

קבלת שבת מתוך שמחה הוא הכנה לשבת עצמו

בשם חידושי הרי"ם: והיה ביום הששי והכינו, **אין והיה** אלא לשון שמחה דהשמחה **ביום הששי** הוא **הכנה** לקבלת שבת.

אתרעותא דלעילא לקבל שבת מתוך שמחה

בזוה"ק פקודי (רנו. הובא בטור ברקת על שו"ע רס"ב ג') **מאריך** במחנות **המלאכים** הנמצאים בהיכלות שלמעלה בעולם הבריאה, כל אחד מה תפקידם, וכתב שם: בהיכל החמישי נמצאים שם"ה ממונים [ותחת כל אחד נמצא מחנה גדול] ועל כולם נמצאים ד' ממונים למעלה מהם, ותפקידם הוא כשהנשמה יתירה יוצאות מלמעלה ליכנס בתוך האדם למטה, הם יוצאים עמה ומעבירין מישראל כל עציבו וכל יגיעה וכל מרירו דנפשא וכן רוגזא דעלמא, **ואילין אינון בדיחי עלמא**, עכ"ל.

ומבאר באור יקר שם: דכדי שהנשמה יתירה תוכל לנוח על האדם, והיות שנשמה אינו שורה אלא מתוך שמחה, לפיכך צריכים המלאכים מקודם להכן לב האדם שתהי' מוכשר להשראת הנשמה, ובאדם נמצא ביומות החול ד' דברים של רוגז ועגמת נפש, והם עצב, ויגיעה, מרירות הנפש, כעס ורוגז, שהם כנגד ד' קליפות הטמאות, **והמלאכים מכניסים שמחה בתוך לבות בני ישראל** ומגרשים הד' קליפות ועי"ז יכול אח"כ הנשמה לשרות על האדם, עכ"ד.

[ועפי"ז י"ל פירוש חדש על הפיוט שלום עליכם מלאכי השלום, שאומרים בליל שב"ק, דמצינו הרבה מהלכים על איזה מלאכים קאי, ולפי הזוהר הנ"ל י"ל דקאי על המלאכים שבאו לשמחו בכניסת השבת, ומובן איך יאמר להם צאתכם לשלום דכיון שכבר גמרו תפקידם יכול לשלחם לשלום].

השתדלות לקבל השבת מתוך שמחה

ויש לציין **ענין פלא** עד היכן הדברים מגיעים: מה שמובא **בפלא יועץ** (ערך הנאה): וכן מנהג אנשי מעשה לאכול איזה דבר מתוק וערב לחיכם לפני קבלת שבת, כדי לקבל שבת מתוך שמחה כי מתענוג הגוף יכול לעורר תענוג הנפש ושמחה רבה של מצוה.

וביתר פרטים מצינו בספר אור האמת להמגיד ממעזריטש (בדפו"ח עמוד תת"ו, וכ"ה בספר ליקוטים יקרים) ידוע שרוב ההמון עם מנהגם לשתות מע"ד בערב שבת כדי שיבוא להם אהבה יתירה בתפלת מנחה וערבית כי תפלת ער"ש צריך להיות באהבה יתירה מכל תפילת ימות החול כידוע [ומסיים שם: אולם יש ששותין הרבה מדאי עד דלא ידע ועליהם יש לרמז ולא ידע שר המשקי"ם את יוס"ף תוספות שבת וישכחהו, עכ"ד] (ויש להעיר שי"א שפיסקא זו הוא הוספות המעתיק ואינו מהמגיד וכן נראה מסגנון לשונו, עכ"ז לא נמנענו מלהעתיקו להראות איך הי' מנהגם של כמה מעדת ישראל)

מחיאת כפים

מנהג חסידים שמקבלים את השבת בשמחה ובמחיאת כפים, והענין בפשטות הוא להראות שמחה, אולם מצינו בזה בספרי חסידות כמה ענייני עבודה בזה:

(א) בליקוטים שבסו"ס דברי יחזקאל כתב: דע"י שמטפחים ומכין כף אל כף בלבה דודי מתקנים את החטא חידוע כי כ"ף בגימטריא מאה וכף אל כף זה מאתיים וערלה בטלה במאתיים.

(ב) בספה"ק ליקוטי מוהר"ן ח"א (תורה י): דכשנכנם רוח חדשה בתוך הידים עי"ז נעשה המחאת כף, וכשנכנם רוח הלב בתוך הרגל נתעורר לריקוד, וזהו קול דודי דופק עי"ז נעשה דודי שלח ידו מן החור, בחינת התגלות הארת הידים [ועפי"ז י"ל לענינינו, דבעת 'לכה דודי' שנתעורר הארת הדודי וכמו שאומרים לכה 'דודי', הזמן גרמא להמחאת כפים].

(ג) עוד כתב שם בספה"ק לי' מוהר"ן ח"א (תורה מ"ד): ע"י **המחאת כף** על הכף יוצא קול, ואותה קול מגרש אויר הטמא של טומאת ארץ העמים, ומחזיר ארץ העמים תחת ממשלת הקב"ה, **וממשיך קדושת ארץ ישראל שם.** [ועפי"ז י"ל דבשבת יש קדושת ביהמ"ק כידוע (פתיקוני זוהר תיקון מ"ח) וכעת הזמן להמשיך הקדושה והוא ע"י המחאת כפים].

וכן הי' מנהג רבותינו הק' נבג"מ, ויבלחט"א רבינו שליט"א בעת קבלת פני שבת מלכתא בשירה וזמרה, בריקודי קודש והמחאת כפים לכבוד השב"ק, כידוע.

חוקים להורותם

הלכות ודינים, מפסקי הראשונים והאחרונים, עם תשפת ביאורים וטעמים שונים

נו"נ ע"י הרב הגאון דומ"ץ דקהילתינו שליט"א

בפרשתן ועשו להם ציצית... וזכרתם את כל מצות ה'

שורש המצוה, למען נזכור כל מצות ה' תמיד, ואין דבר בעולם יותר טוב לזכרון כמו נושא חותם אדוניו קבוע בכסותו, אשר יכסה בו תמיד (חינוך מצוה שפ"ו).

ובכל שעה ובכל רגע צריך לכך (לזכור מצות ה') **דוגמא לדבר כאדם המזהיר את חבירו וברצונו שיזכור, הריהו קושר קשר באזורו בכדי שיזכרנו, ולכן יש בציצית ה' קשרים כנגד חמשה חומשי תורה, וארבע כנפים, בכדי שבכל צד שיפנה יזכור.** (טור סי' כ"ד).

מסופר, באסיפת הרבנים בפעטערבורג (בשנת תר"ב) **בימי הצאר ניקולאי הראשון, היה ראש המדברים הגאון רבי יצחק מוואלושין זצ"ל, שהיה מקובל מאוד על המלכות, האסיפה כונסה מטעם שר החינוך אובארוב, ונועדה לקבל את הסכמתה של רבי יצחק ושאר הרבנים שהיהודים ישנו מאורחותיהם, יקצורו בגדיהם ויקצצו בפיאותיהם, וישלחו את בניהם לבתי ספר שלהם רח"ל, הסרסור לדבר השכלה בישראל היה אז הרב מטעם ד"ר ליליינטאל, שנחשב מאוד בעיני אובארוב, והיה נוסע על פני קהלות ישראל ומטיף ללבוש ה"אשכנזי" ול"השכלה", ומדבר אליהם לקבל באהבה את דרך הטמיעה, שאליה התכוונו המלכות למעשה.**

בשעת האסיפה בין ישיבה לישיבה נפנה השר אובארוב אל הגאון מוואלזשין ואמר: מפני מה לובש הרב טלית גדולה מצוייצת בציציות ארוכות כל כך? כלום אי אפשר לו לאדם מישראל לקיים המצוה בלבישת טלית קטנה מצוייצת בציציות קצרות? והרי ד"ר ליליינטאל שומר דת, וגם רב, וודאי אף הוא לובש טלית ואין הוא נראית מבחוץ!

השיב לו רבי יצחק: אומר לך, מצות ציצית ניתנה לנו, שנהיה זוכרים את המצות שציוה לנו הקב"ה, ככתוב "וראיתם אותו - וזכרתם" ואין הזכרון שוה אצל הכל.. ד"ר ליליינטאל שהוא אדם משכיל, בעל מוח ובעל זיכרון, די לו בטלית קטנה ובציציות קצרות, שיהיו מזכירות לו את המצוות... כנגד זה, אני אינו אלא יהודי מן הדור הישן, בא בימים, ותש כח זכרוני, וכדי שאהיה זוכר את כל התרי"ג מצות, אני צריך לטלית ארוכה ולציציות ארוכות...

הסתכלות בציצית

טוב להסתכל בציצית בשעת העטיפה (שו"ע סי' כ"ד סע' ג' בשם רב משה גאון, ועוד ראשונים, והביאו הגמ' מנחות מ"ג ע"ב דדרשי' וראיתם אותו ראיה מביאה לידי זכירה, זכירה מביאה לידי עשיה).

והעולם נוהגין להתבונן בציצית לפני העטיפה בשעה שמפריד את הציצית (ובכה"ח סק"י כתב דיוצאים בזה).

יש נוהגים להסתכל בציצית כשמגיעים ל"וראיתם אותו" וליתן אותם על העינים, ומנהג יפה הוא וחיבוב מצוה. ולכמה ראשונים מקיימים מצות עשה כשמסתכלים על הציצית. (שו"ע סע' ד', ובב"י הביא סמ"ק ורבינו יונה וריב"ש שכתבו להסתכל בציצית, ולדעת הריב"ש וכן העתיק המח' בשו"ע שענין ההסתכלות הוא בגדר חיבוב מצוה בעלמא. וסתימת כמה ראשונים דכשמסתכלים על הציצית מקיימים מצות עשה, והם מונים מצוה זו בין התרי"ג מצות, בב"י הביא דעת הסמ"ק סי' ר"ח שכתב מצוה להסתכל בציצית דכתיב וראיתם אותו, ומדבריו משמע דזהו בגדר מצוה עשה. אלא דהב"י הביאום בין כל הני ראשונים שכתבו להסתכל בשעה שאומרים "וראיתם אותו" והוא נקט שזהו לחיבוב בעלמא. ובס' חרדים פרק ב' סתם וכתב להסתכל בציצית דכתיב

וראיתם אותו.. ממנין תרי"ג מצוות לסמ"ק ורשב"ץ. ומבואר דדעתו שהם סוברים שזהו ממנין המצות, ובכה"ח כתב בשם חס"ל שבשעה שמסתכל על הציצית ב"וראיתם אותו" יכוון לקיים מצוה. וכן מבואר בשפת אמת הגמ' במס' מנחות דמצות ציצית הוא מצוה קלה, ולכאו' אמאי הוא מצוה קלה, אלא דההסתכלות על הציצית זהו מצוה קלה כדברי החרדים.

אלא דלפי"ז אינו מבואר מתי מקיימים המצוה, אי בכל פעם שמסתכלים על הציצית אפשר לקיים המצוה).

בקב הישר (פרק מה) **כתב - קבלה בידי אנשי מעשה, שאם היו יושבים בטילים מן המצות היו ממשמשים בציצית ומסתכלים בהם, כי ההסתכלות בציצית הוא ענין גדול ותקומה אל השכינה בגלות.**

קיום המצוה בכל עת

בכף החיים (סי' ר"א אות ט"ו) **הביא משער הכוונות שיהא אדם זהיר שלא להסיר מעליו הטלית קטן בשום פעם, ורק בכניסתו לבית המרחץ יוכל להסירו מעליו** (ושם העתיקו לציין שיש לישן בלילה עם הטלית קטן, והביא ראיה מדוד המלך שאמר בבית המרחץ, אוי לי שאני ערום מן המצוות, ואם בהיותו ישן היה מסיר הציצית א"כ למה לא היה מצטער בכל לילה שנשאר בלי שום מצוה, ועי' במ"א סק"ב מה שכתב בדבריו).

ובטעמי המנהגים הביא מהרה"ק מנעשכיז ז"ל שיראה להקפיד שלא להסיר הציצית מעליו אפי' פסיעה אחת.

הידוק ציצית בביה"כ

להדק קשר הציצית בבית הכסא, מעיקר הדין אין בו איסור, כיון שאין כאן לא דיבור ולא מחשבה לאיזה דבר שבקדושה, ומכל מקום כדאי להזהר בזה (שו"ת שבה"ל ח"י סי' ט"ו, ב, והוסיף שגם הוא נהג כן).

טלית נאה, ציצית נאה

הטלית והציצית יש להקפיד שיהי' נאה נקי ומכובס, דכל המצוות צריכים לעשותם בהידור בכל מה דאפשר, שנאמר זה קלי ואנוהו התנאה לפניו במצות, (משנ"ב סק"ט כתב דצריך שיהיו נאים, ובשד"ח כללים מע' ז' כלל י"ב האריך אי דין הידור מצוה הוא מה"ת או מדרבנן, בכה"ח סק"ג בשם חס"ל ואורחות יושר שיש להקפיד בענין הכיבוס בכדי שיהא מלובן).

הפשטת וקיפול הטלית

נכון לפשוט הטלית ביד שמאל (דע"ת סי' ח' סע' ב, כה"ח סי' כ"ח סק"ח, ובא"ה, וכמו בתפילין שיש לפושטם ביד שמאל להראות שקשה עליו חליצתן, ובמח"ב לחיד"א כתב לפושטו מעומד כמו שהלבישה מעומד, ויל"ע מ"ש מתפילין).

קיפול הטלית הריהו גם בכלל מצוה, והמהרי"ל היה מקפל הטלית מיד במוצאי שבת כדי שיתעסק במצוה מיד, ולכן צדיקים הקפידו לקפל הטלית לבדם ולא היו נותנים לאחרים לקפל, בכדי להראות חביבות למצוה, (נימוקי או"ח והביא ראיה מהמהרי"ל הנ"ל, ובבן איש חי פר' נח, ט"ז כתב דיקפל הטלית לבד ולא יתנו לשמש דזה קשה למזל).

ויקפלו סמוך לפשיטתו ולפחות לא יניחנו ללא קיפול בלילה, ואם שכח ולא קיפלו, למחר יערנו תחילה לפני שלובשו (טעמי המנהגים בשם ס' זכירה דסכנה היא אם אינו מקופל, בא"ח, כה"ח).

סגולות שמועילות ההסתכלות בציצית

(הועתק מס' פסקי תשובות עם הוספות)

- **ליראת שמים** (בית אהרן בפרשתן, ראיה אותיות יראה דראיית הציצית מעוררת יר"ש).
- **לראיה של חזון ונבואה** (נועם אלימלך בפרשתן).
- **להתפלל בדחילו ורחימו, ולהביא לידי האדם יראת הרוממות** (טעמי המנהגים אות י"ד בשם האר"י ושם כתב שיקח הד' ציציות בידו ויסתכל בהם שתי פעמים כנגד ב"פ עין ויאמר או יחשוב כאילו יש בהם תכלת).
- **לינצל מחטא והרהורים** (גמ' מנחות מ"ד מעשה באדם אחד.. שהציצית טפחו על פניו והתגבר על היהצ"ר.

ובנועם מגדים בפרשתן, ציצת, הוא ר"ת צדיק יראה ציציותיו תמיד, כי מי שרוצה לזכות להיות במדריגות צדיק שמירת הברית, יראה ציציותיו תמיד.

ובעטרת זקנים סי' ח' כתב שהסתכלות בציצית הוא תועלת גדולה לנשמה שלא יזדמן לידו חטא, וגם להשיג תועלת גדולה).
- **לנצל מכעס** (קיצור של"ה מובא בכה"ח סקכ"ה, דכנף בגמ' כעס, ובס' שומר אמונים (הקדמון) תיקון לכעס שיאחז בכנף הציצית ועי"ז יסיר הכעס, ובקב הישר כתב בשעה שלובש הציצית הוא עת רצון להתפלל שינצל מקנאה שנאה וכעס).
- **לינצל מעינא בישא** (חיד"א, הו"ד בכה"ח שם).
- **לינצל מדבר שבא לידו וזה אין לכבוד שמים** (הנהגות מוהרצ"א בעל בנ"י מובא בס' זכרון לראשונים).
- **מוספת קדושה לאדם** (שע"ת לרבינו יונה עפ"י ספרי בפרשתן).
- **תועלת גדולה לנשמה** (שער הכוונות דרוש ז').
- **תועלת לזכרון טוב** (ספרים).
- **לפרנסה טובה** (טעמי המנהגים בשם כתבי האר"י).
- **לרפואה** (אוצר החיים בשם החוזה מלובלין, סגולה לחולה להסתכל על הציצית).

דיני קריאת שנים מקרא ואחד תרגום (יב)

הקדמה

בשנה זו שחל חג השבועות בארץ ישראל ביום שישי וקוראים בשב"ק פרשת נשא ואילו בני חו"ל הוא יו"ט שני של גליות ופרשת נשא יקראו בשבת הבאה ואז יש כמה שבועות שהפרשיות שקורין בא"י אינם שוות לאותם הפרשיות שקוראים בחו"ל וישנם כמה נידונים לגבי דיני קריאת שמו"ת שיש לדון עליהם בבן א"י שיצא לחו"ל וכן בבן חו"ל השוהה מאחת או כמה שבתות בא"י איזה פרשה יקרא ונפרט בעזהשי"ת כמה דינים בזה (וממנו תקיש גם לאחרון של פסח שחל בשבת ואין קורים בחו"ל בפרשת השבוע רק בא"י שהוא או פרשת שמיני או פרשת אחרי).

<u>בן א"י הנמצא בחו"ל ביו"ט שבועות</u>

א. בן א"י שנמצא ביו"ט בחו"ל ודעתו לחזור אח"כ לא"י וחל יו"ט שני של שבועות בשב"ק ובחו"ל קורים בפרשת יו"ט ובא"י קורים בפרשת נשא לא יקרא הבן א"י את פרשת נשא שמו"ת באותה שבת (א).

ב. ואחר החג כשחוזר לא"י ומגיע שם לפני השבת הבאה שקורים בא"י פרשת בהעלותך צריך להשלים את קריאת פרשת נשא שמו"ת אחר היו"ט בהיותו עדיין בחו"ל (ב) **ופרשת בהעלותך יקרא שמו"ת רק אחר שיצא מחו"ל** (ג).

ג. ואם לא השלים פרשת נשא לפני שחזר לא"י יהדר להשלימה עד יום ד' ואם לא הספיק להשלים ישתדל לקרוא עד חצות עש"ק, ואם לא השלים עד אז ישלים תחלה פרשת בהעלותך שהוא חובת היום ואח"כ פרשת נשא לתשלומין (ד).

<u>בן א"י שנוסע לחו"ל אחר יו"ט כגון פרשת שלח קרח</u>

ד. בן א"י שנוסע לחו"ל באותם שבתות שיש הפרש בין הקריאה בא"י לקריאה בחו"ל ומגיע לפני שבת שקורים שם פרשת שלח שכבר קרא שמו"ת בא"י בשבוע הקודם אין צריך לחזור ולקרוא שנית את הפרשה שמו"ת (ה).

ביאורים והוספות

(א) כ"כ החיד"א בספר מראית העין בליקוטים שבסוף הספר (סי' כ' אות ד') דטפי עדיף להשלים פרשיותיו עם הצבור שהוא עמהם ולכן לא יקרא בחו"ל פרשת נשא כמנהג בני א"י אלא כשיחזור לא"י ישלים פרשיותיו עם הצבור של א"י ולפי"ז היות כי בשבת שאחריו יקראו בני א"י פרשת בהעלותך יקרא שתי פרשיות ביחד שמו"ת פרשת נשא ובהעלותך כדין מי ששכח לקרוא פרשה אחת שמו"ת שמשלים קריאתה עם הפרשה השניה.

(ב) דשם הוא עתה פרשת נשא ועפ"י המבואר בשו"ע יכול לכתחלה להעביר הסדרא מיום ראשון ואילך ואם יחכה להשלימו רק בא"י הרי כבר עבר זמנו בשבת שעברה ולכתחלה צריך לומר שמו"ת עד שבת ואח"כ הוא רק בדיעבד בגדר של תשלומין.

(ג) שו"ת בצל החכמה (ח"א סימן י') דא"א לקוראו בחו"ל או על הפליגע"ר כ"ז שלא הגיע עדיין לא"י אף שזה תהיה קריאה בשבת הבאה מ"מ עתה שהוא בחו"ל עדיין לא הגיע זמנו והרי מבואר דאין להקדים לקרות לפני יום ראשון של שבוע זה.

(ד) שו"ת בצל החכמה שם.

בן חו"ל שנוסע לא"י אחר היו"ט כגון פרשיות שלח קרח

ה. הנוסע מחו"ל אחר השבת שקראו פרשת בהעלותך ובא"י שלח ומגיע לא"י קודם השבת שקורין בחו"ל שלח ובא"י קרח יקרא פרשת שלח בהיותו עדיין בחו"ל [ו].

ו. ואם לא קראה עד שהגיע לא"י יקראנה עד סוף יום ג' [ז] ואם לא קראה קודם יום ד' או שהגיע לא"י אחר יום ד' יקרא אח"כ שתי הפרשיות ואם אין בידו שהות לקרות שתי הפרשיות יקרא פרשת קרח שקורים באותה שבת בא"י [ח].

ז. אך לא יקרא בחו"ל פרשת קרח אף שעומד להיות בא"י בשבת הבאה [ט].

ח. ואם יש מנין של בני חו"ל לקיאת התורה אזי ינהג בקריאת שמו"ת כבני חו"ל ואם אין לו מנין ושומע קריאת התורה מבני א"י אז בשבוע הראשון יקרא שמו"ת שני פרשיות יחד של חו"ל וא"י ובשבועות הבאים יקרא שמו"ת כבני א"י [י].

בן חו"ל הנמצא בא"י ביו"ט שבועות

ט. בשבת שהוא יו"ט שני של גלויות וקורים בא"י פרשת נשא אין חייב הבן חו"ל בקריאת הפרשה שמו"ת [יא].

י. אך כל זה הוא דווקא אם חוזר לביתו מיד אחרי החג דאז ראוי שימתין מלקרוא פרשת נשא עד השבוע הבא שיהיה בחו"ל [יב] אבל אם בשבת הבאה ישהה בא"י ראוי ונכון שישלים את הפרשה שקורים בני א"י באותה שבת [יג].

ביאורים והוספות

(ה) עיקרי הד"ט או"ח (סימן כ"ב אות ג') קצות השולחן (סימן ע"ב בדי השולחן אות ג') דכיון שכבר קראה בעודו בא"י הגם שמחוייב לשמוע שוב קריאת התורה בחו"ל (עי' שו"ת להורות נתן ח"ג סימן י"ג) ואף רשאי לעלות לתורה אבל א"צ לקרוא שמו"ת שנית וכמבואר בשולחן ערוך (או"ח סימן רפ"ה ס"ז) שא"צ לקרוא פרשת יו"ט שמו"ת שכבר השלימה עם הציבור בקריאת הפרשה מידי שבת בשבתו עי' שו"ת בצל החכמה (סימן ט' אות ו') מה שכתב בזה ובשבתות שאח"כ יקרא שמו"ת כבני חו"ל וכשחוזר לא"י יקרא ד' פרשיות הן הקודמת והן הפרשה שקורין עכשיו בא"י.

(ו) דשם הוא עיקר זמן קריאתה ומקיים מצוה מן המובחר אבל לאחר שיגיע לא"י הרי פרשת שלח הוא פרשת השבוע שעברה ועבר זמנה של לכתחלה.

(ז) דלכמה פוסקים אפשר להשלים קריאת שמו"ת גם אחר השבת עד סוף יום שלישי.

(ח) וכמ"ש החיד"א שהובא לעיל לגבי בן א"י שנמצא בחו"ל דמשלים פרשיותיו עם הציבור היינו הקריאה שקורים באותו מקום שהוא נמצא שם.

(ט) ספר אהלך באמיתך (עמוד תמ"ה) דכיון דבמקום שהוא נמצא בחו"ל עדיין לא הגיע כלל זמן אותה פרשה ואף בעודו בפליגע"ר בדרכו לא"י נחשב שהוא בחו"ל עד שיגיע ממש לא"י.

(י) עי' שו"ת חיי הלוי (ח"ד סי' כ"ו) וכשחוזר לחו"ל א"צ לחזור ולקרוא שמו"ת את הפרשה שכבר קרא בא"י.

(יא) שו"ת בצל החכמה (ח"א סימן ט') דלא הטילו חז"ל חיוב על בני חו"ל ביו"ט שני לקרותן פרשת השבוע אפילו בהיותם בא"י ושוב אין מקום לחייבו בקריאת שמו"ת דהחיוב להשלים פרשיותיו עם "הציבור" והוא אינו שייך לפרשה זו ואף שמתפלל במנין עם בני א"י סוף סוף אצלו הוא יו"ט ואין חיוב לקרות פרשת השבוע.

(יב) דכיון שכאן בא"י אינו חייב לקרוא הפרשה עדיף שימתין לקרותה עד השבת הבאה שאז הוא זמנה לכתחלה לבני חו"ל.

(יג) עי' ספר קריאת שמו"ת והלכותיה (פכ"ד הע' ו') דכיון דבשבת הבאה לא יקראנו בחו"ל שפיר יקראנו עתה אף שהוא יו"ט אצלו די"ל דהעיקר נמדד לפי המקום שהוא נמצא כמ"ש החיד"א הובא לעיל לגבי בן א"י שיצא לחו"ל שלא יקרא שמו"ת כבני א"י דמשלים פרשיותיו עם הציבור תלוי בעיקר בציבור שנמצא אתם, וע"ע בספר מנחת מאיר (עמוד קס"ט) די"ל דבכל אופן יכול גם הבן חו"ל לקרות פרשת נשא כיון דכבר התחילו הציבור לקרוא פרשת נשא במנחה בשבת שקודם חג השבועות וא"כ שפיר נחשב משלים פרשיותיו עם הציבור ולכן בכל אופן אף שחוזר אחר החג מיד אם כבר קרא בשבת פרשת נשא יצא ואף כשחוזר בשבוע הבא לחו"ל א"צ לקרוא שנית את הפרשה שמו"ת.

קניה בתשלום מראש - פסיקה [ו]

כרטיס חודשי למקוה

מבוא: מקובל בהרבה מקוואות שמי שמשלם בתחילת החודש על כל החודש, משלם מחיר זול יותר מזה שמשלם כל יום בהיכנסו למקוה. ולכאורה יש לדון האם יש בזה איסור של 'פסיקה בהוזלה', דהיינו שכיון שמקדים לשלם בתחילת החודש על כל החודש מוזיל לו מחיר כניסה להמקוה, והרי אסור להוזיל בשביל הקדמת מעות.

והנה בגליונות הקודמים נתבאר דלהוזיל בשביל הקדמת מעות יש שני התירים: **א.** 'יש לו' – דהיינו שיש למוכר את החפץ ברשותו בשעת הקדמת המעות. ואז מותר לו אפילו להוזיל מהמחיר. וזה לא שייך כאן, כיון שאינו יכול להיכנס למקוה בתחילת החודש לכל החודש. **ב.** ההיתר של 'אין שומתו ידוע' – דהיינו חפץ שאין לו מחיר קבוע כלל – כגון חפצים בהזמנה מיוחדת. ואז מותר לו אפילו להוזיל מהמחיר. וזה נמי לא שייך בנידון דידן, שהרי יש מחיר קבוע להכנס מקוה. [וההיתר של 'יצא השער' לא שייך כאן, כיון שביצא השער אסור להוזיל]. והנה פשוט הדבר שמותר שהרי אנו רואים שכן מנהג העולם, ובס"ד במאמר הזה נביא ההיתרים בזה.

מותר לשלם עבור טבילה במקוה בתחילת החודש לכל החודש, אע"פ שעי"ז משלם יותר זול. מכח כמה טעמים שיבואר להלן:

א. שאינו נחשב שמשלם זול יותר, כיון שקונה בפעם אחת שלושים כניסות למקוה [לכל החודש]. ודבר פשוט שאינו דומה מחיר לטבילה יום אחת למחיר של טבילה של שלושים ימים. וכן לפעמים לא באים כל יום למקוה, כגון שנוסע חוץ לעיר, או שנאבד הכרטיס, נמצא שבאמת לפי מה שבא בפועל לא שילם פחות מהרגיל.

ב. שאין סיבת ההוזלה משום הקדמת המעות, אלא סיבת ההוזלה היא בשביל ההתחייבות שלו לבוא בכל החודש למקוה הזה, ולא ילך למקוה אחרת. וכן לפעמים יש חסכון בטורח ובזמן לגבות תשלום בכל כניסה. וכיון שאין ההוזלה בשביל ההקדמת המעות, מותר.

ג. משום שדינו כשכירות בתים וכדומה, דהרי מקנה לו זכות שימוש במקוה, ובשכירות מותר להוזיל עבור הקדמת מעות[1]. והנה כאופן שמשלם מתחילת החודש על כל החודש, שיכול כבר באותו יום ללכת למקוה, פשוט שמהני ההיתר של שכירות. ואפשר שאפילו כמשלם כמה ימים לפני ראש חודש, והזכות ללכת למקוה מתחיל מר"ח, שפיר דמי, ועיין בהערה[2]. ועכ"פ עדיין איכא ההיתרים אחרים.

---

1 תורת רבית (פ"י דין סד). עפ"י המבואר בשו"ע (סימן קעו ס"ו) שבשכירות מותר להוזיל עבור הקדמת מעות.

וז"ל המחבר (שם) "מותר להרבות בשכר הקרקע כיצד, השכיר לו את החצר ואמר לו קודם שהחזיק בו אם מעכשיו אתה נותן לי הרי היא לך בי' סלעים בכל שנה, ואם תתן לי שכר חדש בחדש הרי היא בסלע בכל חודש הרי זה מותר". ואע"ג דבשו"ע (סימן קע"ג ס"א) מבואר שאסור למכור חפץ בהקפה ביוקר [טרשא], היינו דווקא במכירה, כיון שמעיקר הדין צריך לשלם הלוקח מיד, והלוקח מוסיף לו בשביל המתנת המעות, משא"כ שכירות אינה משתלמת אלא לבסוף, וע"כ ששוה השכירות הוא י"ב סלעים, סלע לחודש, ומה שאמר לו אם מעכשיו בעשרה אוזלי הוא דקא מוזיל בגביה.

[והנה על עצם ההיתר שדומה לשכירות עדיין יש לדון, דהרי חוץ מזה שמשלם לו על השתמשות בקרקע, הרי משלם לו גם המים שבמקוה ועל הגעז (דלק) לחימום המקוה, ועל זה עדיין איכא איסור של פסיקה בהוזלה, ואולי במקואות שלא מחליפים המים משך כל החודש [שיש פילטער] נחשב כיש לו. וכן צריך שיהיה לו כבר הגעז (דלק). אמנם כאמור יש היתרים אחרים].

2 הנה לענין שכירות פועל מבואר בגמרא (ב"ב פז.) ונפסק להלכה בשו"ע (סימן קעו ס"ח) שההיתר של להוזיל בשכרו מחמת הקדמת המעות הוא רק באופן שמתחיל לעשות המלאכה מיד, אבל אם מתחיל לאחר זמן יש בו משום איסור רבית. והנה נחלקו הראשונים האם גם בשכירות קרקע הדין כן. והנה בנקוה"כ (על הט"ז שם סק"ז) כתב שמדברי הדרכי משה נראה שנקט להלכה שבשכירות קרקע מותר אפילו אם אינו נכנס לדור מיד, וכתב שכן נראה מדברי הרמב"ם והשו"ע, וכתב הש"ך שכן מסתבר שדוקא בפועל שאין גופו קנוי לו שהרי יכול לחזור בו, משא"כ בחצר שמיד נקנה לו גוף החצר, ומה לי אם דר בו או לא, הרי יכול לעשות בו מעתה מה שירצה, וכן פסקו הלבוש (ס"ח) ושו"ע הרב (סט"ז). ויעויין בברית יהודה שמבאר שלדעת המתירים היינו אפילו שהתנו שלא תחול השכירות מיד, מ"מ קנין השכירות חל כבר מעכשיו שאינו יכול לחזור בו, ואין זה רבית.

ולפי"ז אפילו שמשלם על כל החודש כמה ימים לפני ראש חודש, מותר. אע"פ שבפועל אינו יכול להשתמש אלא מראש חודש.

אמנם עדיין יש לדון ע"פ הרעק"א (ב"מ עב: ד"ה מתניו) שסובר שאף לדעת המתירים אפילו שאינו מתחיל מיד השכירות, אפשר שהני מילי שהדירה לא מושכרת לאחר, ובידו של המשכיר ליתן לו הדירה מיד, אמנם אם הדירה מושכרת לאחר, ואפילו אם רוצה המשכיר אינו בידו להשכירו לעכשיו אסור להקדים מעות על שכירות זו אע"פ שהקנין נתפס בזה מעתה.

אמנם בנידון דידן אע"פ שכשמשלם כמה ימים לפני ר"ח המקוה מושכרת לאנשים אחרים, מ"מ ליכא בזה שום חסרון, כיון שבמקוה יכולים לבוא הרבה אנשים, ושפיר יכול בעל המקוה להרשות לו להשתמש מעתה, א"כ מותר.

נ"נ ע"י הרה"ג ר' שמעון יואל בראך שליט"א
מו"ץ לענייני כת"ם דקהלתינו הק' - מח"ס כתיבה תמה כהלכתה

שאלות ותשובות בהלכות סת"ם
שהגיע בקהילתינו ההוראה

לשכת הסת"ם

טעה וכתב מאחורי המזוזה ה' אלקינו ה'

שאלה: נוהגים לכתוב מאחורי המזוזה 'כוזו **במוכסז כוזו', כנגד התיבות ה' אלקינו ה', מפסוק שמע ישראל שבמזוזה. והנה הסופר טעה ובמקום לכתוב 'כוזו' וכו' כתב ה' אלקינו ה'. מה הדין?**

תשובה: לכאורה צריך לגנוז המזוזה.

ביאור: אסור לקלוף השמות, אפילו בשביל להציל כל המזוזה מגניזה, מכיון שכנגדו בפנים נמי כתוב ה' א–להינו ה', שח"ו בניקל יכול למחוק בטעות השם השני.

להשאירו כך לכאורה יש בזה בזיון מכיון שה' א–להינו שנכתב מבחוץ יהיה הפוך. שהתיבות כוזו וכו' צריכים לכתוב הפוך מכתב המזוזה אות מול אות מכון כנגד המילים ה' אלקינו ה' שבפסוק שמע ישראל.

לכן צריך לגנוז המזוזה.

שכח לקדש שם שד–י שמאחורי המזוזה

שאלה: שכח לקדש שם 'שד–י' שכותבים מאחורי המזוזה, מה הדין?

תשובה: המזוזה כשרה.

ביאור: כיון שמעיקר הדין אין צריך לקדשה מכיון שאינה חלק מהמזוזה. והדין שצריך לקדש השמות הם רק בפנים המזוזה]. אמנם נוהגין לקדשה.

לשכת הסת"ם כהלכתה
רח' ראדזימין 8 בני ברק [בחניה]
טל: 054-8562976
הלשכה פתוחה לשאלות בהלכה בכל יום בשעות 6:30-7:00 בערב

משמרת סת"ם
ניתן להבחן על ידינו
הבחינות של משמרת סת"ם
לתעודה 'קבלה'

קול הסופרים
שיעורים בהלכות סת"ם
[משנה ברורה סימן לב, לו, משנת סופרים, קסת הסופר סימנים י-יב]
079-520-5237

שיעורים בהלכות סת"ם
כל יום ראשון
בביהמ"ד אהל יהושע
רח' ברנדשטטר
בשעה 10:10 בערב

פיקוח על סת"ם

מהדור 5

מודעה רבא לאורייתא
בשבועות הקרובות יתחילו בעזהשי"ת
סדרה חדשה של שיעורים בהלכות סת"ם
לפרטים: 054-8562976

הילולא רבא

מאמרים יקרים, עובדות וסיפורי קודש יקרים
מצדיקים קדושים וטהורים, בעלי ההילולא זי"ע

ל' סיון

הגה"ק רבי שלמה קלוגער זי"ע
בעמח"ס טוב טעם ודעת ושא"ס

יניק וחכים

רבי שלמה נולד בשנת תקמ"ה לאביו הג"ר ר' יהודה אהרן אב"ד קומרוב שהי' אוכל חולין בטהרה כל ימיו שהי' מגזע ל"ו דורות רבנים מקטנותו ניכר כי לגדולות נוצר וכשהי' בן שש כבר החל לחדש בהלכה ומכיון שלא נמצא לו מלמד לימדו אביו בעצמו ביום הבר מצוה דרש בחריפות ובקיאות להשתוממות הכל, בשנת תקנ"ט נתייתם מאביו לאחר הרבה הפצרות נענתה לו אמו שיסע ללמוד בהישיבה בזאמושץ שהי' בנשיאתו של הראב"ד דשם ר' מדרכי ראבין שבחנו וקיבלו בישיבתו בה למדו בחורים בני עשרים ולפום חורפי' לא ישר בעיניו הלימוד בהישיבה ופרש והלך לו לביהמ"ד ללמוד לעצמו בשמונה ימים למד את סוגית ר' חנינא סגן הכהנים בפ"ק דפסחים ורבי מדרכי הנז' שלח את תלמידיו לבוחנו ונדהם לראותו בקי ומחדש בה כשבא שמע הבחור המופלא הזה אל אזני האב"ד דשם המשנת חכמים (על הרמב"ם) לקחו ללמוד עמו והיו מפלפלים ביחד לילות שלמים גם למד שם עם המגיד מדובנא שפתח לפניו שערי הגדה ולמד עמו מדרשים וספרי מחקר של הראשונים.

על כס הרבנות

כשהגיע לפרקו נשא את אשתו בעיר ראווא ושם ישב בביהמ"ד ולמד י"ח שעות ביום והי' עוסק בקבלה, והי' מצורף לבוררות כשהי' רק בן כ"ב שנים גם הרביץ שם תורה לתלמידים מובהקים ביניהם הה"ק רבי שלום מקאמינקא זי"ע בשנת תקס"ט (או בתחלת שנת תק"ע) נתמנה לאב"ד בקולקוב שהי' סמוך ללבוב והי' נוסע הרבה להגאון הישועת יעקב בתקע"ה נתמנה לכהן ברבנות בעיר יוזפוף בפולין והתעכב בראווא לשנה וחצי והגיע ליוזפוף בתחילת תקע"ח (נ. א. בסוף תקע"ז) ביקש לישב בשלווה קפץ עליו רוגזו של שוחט אשר אסר אותו מפני מעשה שהי' והשוחט הזה שהי' תקיף בעירו ושליטי הקהלה היו לצדו וימררהו את חייו וקיפחו את פרנסתו בחורף שנת תק"פ נקרא לבוררות סמוך לעיר ראווא והגאון רבי יוסף יוזפא ז"ל אב"ד זאלקיווא הי' השליש וסח לו צערו ויעץ אותו הגאון הנז' שיסע לבראד שחסר מקום הראב"ד בעל לב ארי' שנפטר וכתב לו מכתבי המלצה לגדולי הדור דשם ביניהם הגאון ר' אפרים זלמן מרגליות ז"ל ונסע לשם לפני חג המצות ובבואו העירה נכנס בבוקר להגרא"ז לפלפל עמו וכשראהה עזוזו ושניצחו בהלכה עיכבו לסעודת הצהרים עם אחיו רבי געציל ורבי יעקב ועסקו בפלפולא דאורייתא כשיצא ליווהו הגרא"ז עד הרחוב באומרו שהוא ספר תורה והזמינו גם למחרת ושיהי' אורחו עד אחרי חג הפסח וכן הי' הי' שנתעכב שם והתאכסן בבית הגאון הנז' ונשא דברים לפני הנאספים בבית ורכש לו שם טוב בעירו

ימי ההילולא

כ"ח סיון

- רבי משולם פייש מטאהש ב"ר מרדכי תרל"ג

ל' סיון

- רבי משה נגארא ב"ר לוי (לקח טוב על רש"י) - שמ"א
- רבי יחיאל יעקב מקאזניץ ב"ר אלעזר - תרכ"ו
- רבי שלמה קלוגר מבראד ב"ר יהודה אהרן - תרכ"ט
- רבי מאיר מקרעטשניף ב"ר מרדכי מנאדבורנא - תרס"ח
- רבי חיים אלעזר וואקס אב"ד קאליש (נפש חיה) ב"ר אברהם יהודה -תרמ"ט

א' תמוז

- רבי קלונימוס קלמן מקראקא ב"ר אהרן (מאור ושמש) - תקפ"ז
- רבי (חיים) שלמה מבאבוב ב"ר מאיר נתן - תרס"ה

ב' תמוז

- יוסף הצדיק משבטי י-ה בן יעקב - ב"א ש"ט
- רבי נחמן מהורדנקא (תלמיד הבעש"ט) ב"ר יצחק - תקכ"ה
- רבי אלימלך מסאקאלוב ב"ר אשר ישעי' מראפשיץ - תרכ"ב
- רבי מרדכי זאב איטינגא (מפרשי הים) ב"ר יצחק אהרן - תרכ"ג
- רבי אברהם מטריסק (מגן אברהם) ב"ר מרדכי מטשערנובל - תרמ"ט
- רבי דוד מאיר ב"ר יוסף באב"ד בעל מנחת חינוך - תרנ"ד
- רבי אליעזר ניסן מצפת ב"ר נפתלי חיים הורוויץ מדזיקוב - תרע"ז

הגרא"ז דיבר עם ראש הקהל דשם ר' יוסל נאטנזון ואחר שנתיעץ עם הישועות יעקב נתמנה לראב"ד עיר בראד והוא בן ל"ד שנה.

חכמת שלמה

רבי שלמה הי' תל תלפיות שמכל פינות העולם רצו אליו בשאלות אף ממדינות הרחוקות ואיי הים כאמעריקא ואוסטרלי' (ככותב נכדו בתולדותיו) ובפרט אחר שנת ת"ר משנסתלקו עמודי ההוראה החתם סופר והישועות יעקב והחמדת שלמה, גם לרבות שכתב חידושים בכל מקצועות התורה ככותב בהקדמת ספרו שירי טהרה דיש בידו קל"ו חיבורים על תנ"ך וכל הש"ס פוסקים ראשונים ואחרונים ואחרי פטירתו אמר בנו להמדפיסים שאביו הניח ק"ס חיבורים בכל מקצועות התורה ושלושים כרכים גדולים שלש שו"ת (כמובא בהקדמה לספר צוואתו לשון צדיק) סיפרו שהי' לו תיבות גבוהות ובהם מגרות שבכל אחת הניח מה שחידש בשנה אחת ושהי' לו מזכירים לנושאים השונים, וכתב בספרו חידושי אנשי שם סי' קצ"ז ז"ל, אין בי כדי התפארת כי ת"ל הוראתי מלאה פני תבל וכולם שמחים על הוראתי בעזה"י זולת בני בלי שם מיעוטא דמיעוטא.. ת"ל הגאונים המפורסמים מו"ה זלמן מרגליות ובעל גור ארי' יהודה אב"ד פה שמחו על הוראה שלי כנד בקציר כמבואר בהסכמת ספר החיים עוד בילדותי והגאונים המובהקים בעל חוו"ד והחת"ס לא הרהרו אחר הוראותי אפילו כמלוא נימא וכותב נכדו בתולדותיו שכאשר פגש החוו"ד את זקינו פא"פ אמר להאנשים אשר עמדו שם בזה"ל: דעו כי הרב רבי שלמה הוא גאון עולם משוש הדור ואף אם הי' בדור שלפניו הי' חידוש הגרא"ז מרגליות אמר עליו שידיו רב לו כהנודע ביהודה וידידו הגרח"נ דעמביצר ראב"ד קראקא כתב עליו דחכמי דורו אמרו עליו שאילו נשתכחה תורה הי' מחזירה בפלפולו.

סדר יומו הי' שבערב הלך לישן שעה אחת והתעורר ליטול ידיו ולכתוב את חידושיו גם אלו שנגלו לו בחלום ושכב לישן עוד שעה וקם לחצות וגמר את כל ספר תהלים והמשיך בשיעוריו עד הבוקר והתפלל בשעה שבע ולציין שהתפלל במהירות לבל יתערבו מחשבות זרות, ובספרו קנאת סופרים דף ע"ד כותב ז"ל: אם הי' רואה כת"ר טרדתי הי' מתמיה כי ביום ד' וה' אני כותב מילי דאגדה מה שחנני ד' בפרשה שעברה בעזה"י לא נעדר בכל שבוע וסמוך לשבת איני מעיין בדברי הלכה בהו"ת ותשובה רק ביום א' ב' וג' ובזה יעברו לפני כמה ענינים בשבוע העבר השבתי ז' ענינים לז' מקומות במשך ב' ימים ובספרו טוטו"ד כותב: ובאמת אני טרוד מאוד ביום בוא מכתבו באו עוד ח' מכתבים ולהשיב לכל אחד מעט נמי הוי טירדא רבה כי ביום שלאחריו יבואו עוד בעזה"י.

ימי ההילולא

ג' תמוז

- רבי ארי' לייב מבעגדר ב"ר שמעון שלמה המגיד מסאווראן - תרי"ד
- רבי ארי' מרדכי ב"ר יהושע אשר מפאריסוב - תרמ"ה
- רבי ארי' לייביש ב"ר יחזקאל שרגא משינאווא - תר"צ
- רבי שלמה איגר מלובלין ב"ר אברהם - תש"א

ד' תמוז

- רבינו יעקב תם ב"ר מאיר (רבינו תם) - ד"א תתקל"א
- רבי פנחס אב"ד פפ"ד ב"ר צבי הירש (הפלאה) - תקס"ה
- רבי יעקב ריינמאן מנאראל ב"ר מרדכי - תקע"ד
- רבי יהושע העשיל מקאמארנא (תלמיד החוזה) ב"ר ברוך פרנקל - תר"ג
- רבי ישראל מסטאביהוב ב"ר יעקב ארי' מק אוולי - תרמ"א

לא תגורו מפני איש

רבי שלמה כתב בספרו טוב טעם ודעת בזה"ל: האמת אתי בעזה"י אעפ"כ לא אשא פני איש ולא אהבה ושנאה יקלקל השורה אצלי חס לזרעא דאבא לשקר במילי דאיסורא, בשנת תקצ"א פשטה בבראד מגיפת החולי רע רח"ל ורבים חללים הפילה וע"י כן עלו מחיר התכריכין למעלה ראש ועשו ראשי הקהל אסיפה וגמרו ביניהם שמתי העניים יקברו במלבושיהן בלא תכריכין כשמוע כן רבי שלמה הלך תיכף לאחד מראשי הגבירים אשר הי' לו משען ומשענה יותר מכל הגבירים והוא הי' יושב בביתו סגור מפחד המחלה שלא יחלה בה ונכנס אצלו והתרה בו דגם הגבירים ישתו כוס התרעלה ולא יועיל הון ביום עברה אם תעשה בזיון לעניים אחרי מותם, והגביר הזה עלה עשן באפו על אשר נכנס אצלו בלא רשות ודבר אליו דברים קשים כדרבונות, ובאותו מעמד הי' בן משק ביתו של הגביר אשר הי' למדן ות"ח ושאל לרבי שלמה הא הגביר הזה הוא איש חסדו ומטיבו וביום חרון אפו יפסיק להחזיקו והשיב לו דד' לי לא אירא מה יעשה אדם לי ואני מתפלל בכל יום שד' לא יסיר השגחתו מעלי, בלילה ההוא נחלה הגביר וישלח לקרוא לו בן משק ביתו שילך לפייס את רבי שלמה כי הי' מתירא מתרעומותו ויאמר לו כי הוא ישתדל בכל כחו שיהי' מן המוכן בגדי תכריכין לעניים כמאז וגם נתן בידו סך ח"י רו"כ לפדיון נפשו והוא הלך תיכף לרבי שלמה והוא ראה ותמה איך שד' לא יעזבוהו בגודל בטחונו בו ולמחרת נתן הגביר לרבי שלמה ב' אלפים רו"כ לבגדי תכריכין לעניים (תולדות שלמה)

לא תקח שוחד

ביום הפורים כאשר הגבירים והנכבדים הביאו אליו משלוח מנות ובתוכם בא גביר אחד נכבד שהי' דרכו בכל שנה

ליתן לו אדום זהב (דוקאט) אחד ובשנה ההוא שלח לו ששה אדומים ובראותם לקח לעצמו רק אדום אחד וחמשה הנותרים שלח לו חזרה והי' הדבר לפלא וכששאלוהו ע"ז השיב דהא הגביר הזה דרכו מימים ימימה לשלוח רק אדום אחד ואיך פתאום עבר עליו רוח נדיבות ואין זאת כי בלי ספק יש לו ד"ת או שאר דבר הנוגע לדת ד' ותורתו ורוצה לשחדינו בממון ות"ל כי ירדתי לסוף דעתו והי' בעיניהם לחדה סתומה, אולם חכם עדיף מנביא דכעבור שמונה ימים אחר פורים בא הגביר ובא אצלו שיתן הכשר על משקה ראם אשר הביא אתו מעיר לונדון והוא אסר זה המשקה וכתב תשובה ארוכה לאסרו על פסח ונדפס בהגהותיו על שו"ע או"ח חכמת שלמה (תולדות שלמה)

הסתלקותו לחיי העוה"ב

בשנותיו האחרונות נחלש למאד וכתב לראשי הקהילה דאינו יכול להורות יותר בין הדברים כותב במכתבו ואעידה לי עדים נאמנים את השמים ואת הארץ כי משך מ"ח שנים הללו עבדתי את עבודתי באמונה ובתום לב.. כל ימי שבתי עמכם נקל הי' לי למסור גופי נפשי ומאודי וכל חפצי בעבור להעמיד ממשלת הדת והדין על תילם, ובתשובה נענו שהם ימשיכו לשלם את שכרו, בתרכ"ט חלה למאד חושיו וזכרונו לא נפגעו בליל יום ד' ל' סיון בירך את בנו ואחרי שהוא הלך לביתו הורע המצב ונקרא לשוב ובשעה ארבע בעלות השחר נסתלק, לפי צוואתו ערכו לו מעין ד' מיתות וכן הורה לפני כן לאנשי הח"ק להניח מחבוריו על איבריו כל חיבור לפי שורשו של אותו אבר והחיבור על חו"מ על ליבו, השואל ומשיב רצה לבוא להספידו אבל הבריקו לו שלא יבוא שכן כתב בצוואתו שלא יספידו אותו אנשי הח"ק העידו שבעת הטהורה הי' נראה כמו בחייו ואף בפנים יותר צהובות ונערכו לו הספדים בכל עולם היהודי.

מורשתו הרוחנית

כנ"ל הי' ספרא רבה והשיב תשובות לאלפים וכתב חידושים בכל מקצועות התורה השנים בשנת תרי"ט פרצה שריפה ופגע האש בדירתו אבל חיבוריו ניצלו בדרך נס אבל הרבה מחיבוריו נאבדו במשך השנים ונפרט מה שנשאר לנו לפליטה.

ספר החיים על שו"ע או"ח ומהדורא תנינא בשם שנות חיים ומצורף ספר סת"ם ס' טעם ודעת על יו"ד, משפט צדק על חו"מ, מזבח אבנים על אה"ע, ס' מי נדה עמ"ס נדה, ס' עבודת עבודה על מסכת ע"ז, ס' בגדי יום טוב על מסכת ביצה, ס' נדרי זריזין עמ"ס נדרים, הגדה של פסח עם פי' מעשי ידי יוצר עם חידושי דינים, ס' גבורות שלמה דרושים עה"ת, ס' כרם שלמה מאמרים באגדה על המועדים, ס' מאמר אסתר על מגילת אסתר ג' מהדורות, שו"ת טוב טעם ודעת על יו"ד ג' מהדורות, שו"ת שירי טהרה על הל' נדה ומקוואות שו"ת שבעה עינים, היתר עגונה מבראד משנת תק"ץ, שו"ת האלף לך שלמה אלף ומאתים תשובות שהשיב בד' חלקי שו"ע בקיצור (לעת זקנתו ככותב בספרו קנאת סופרים:, אך כעת לעת זקנתי אני מוטרד מאוד כי הקיפוני בכל יום שו"ת להלכה למעשה אשר הכרח להשיב גדרתי בעדי שלא להשיב בשום פלפול רק מה שנוגע להלכה בקצרה) ס' חידושי אנשי שם לקט מחיבוריו על שו"ע אה"ע ס' קנאת סופרים דיני סת"ם נדה מקוואות ונדרים, ס' עין דמעה הספידיו על גדולי הדור, ס' מאיר עיני המחכים לסליחתו הספד על הה"ק מפרעמישלאן זי"ע שהי' קרוב אליו ככותב בהקדמתו שהתקרב אליו וראוהו פעמים וגלוי לכל ענוותו וצדקת פזרונו ועניים בני ביתו ומאסו בהבלי העוה"ז בתחלת הספר בירור הלכה להצדיק הנוהג שהחל כאן לפי מנהג קדום שבארצות המערב לבנות אוהל על קברי צדיקים, מצורף הספד על שלושת הצדיקים הה"ק רצ"ה מזידיטשוב זי"ע הג"ר יוסף אשר ארנבערג מפרעמישלא והגור ארי' יהודה.

א' תמוז

הגה"ק רבי קלונימוס קלמן עפשטיין זי"ע

בעמח"ס "מאור ושמש"

תולדותיו

נולד בשנת תקי"א בעיר ניישטאט שבפולין ואח"כ עבר לגור בעיר קראקא. סיפר הרה"ק בעל דרכי תשובה זצ"ל ששמע מהרה"ק ר' אהרן קראקעווער זצ"ל בנו של בעל מאור ושמש, שזקנו דהיינו אביו של בעל המאור ושמש הי' מלאכתו מלאכת אופה בעיר קראקא ובנו בעל המאו"ש כשהי' ילד כבר שית ושבע הי' מסייעו במכירת הבייגעל והי' חריף מאוד במלאכתו, פ"א בימי החורף כשגמר מכירת הבייגעל והיתה לו קר מאוד מהקרירות ששררה בחוץ נכנס לביהמ"ד להחם עצמו, וכראותו את תלמידי חכמים שביהמ"ד מפלפלים זה בזה בהלכה בחריפות ובקיאות הטה אזנו לשמוע ולא זז עיניו מהם והתענג מאד מהמראה עד כמה שעות בלילה, ולמחרת גמר מהר את עבודתו והלך עוד פעם לביהמ"ד להתענג עצמו, כך הי' כמה ימים, והי' שם אחד מהמפלפלים שבביהמ"ד שהי' עשיר מאוד ות"ח גדול ויפלא מאד בראותו נער קטן אינו נלאה כל יום כמה שעות לבוא לביהמ"ד ולשמוע קול התורה ויפנה אליו ושאלו בני אתה יודע איזה דבר מהפלפול דיברו היום, וענה לו הנער שיודע ואמר לו כל הפילפול מהחל עד כלה ויפלא מאד העשיר ושאלו מי הוא ובאיזה חדר לומד ויען הנער ויאמר הננו בנו של האופה ואיני לומד בחדר כי לאבי אין לאל ידו להחזיק אותי אצל מלמד, ויהי כראות העשיר דבר פלא זה כי נער קטן אפי' חומש אינו יודע יוכל להחזיר פילפול מכמה שעות הבין שאם יחזיקו אותו אצל מלמדים לאילנא

רברבא יתעביד, וילך אצל אביו ויאמר לו הנה יש לי בת קטנה בת ששה שנים ואם תתן את בנך לחתן לבתי אז אלביש אותו ואחזיק אותו, ולעת החתונה אתן לו נדן גדול עשרת אלפים זהובים, והסכים אביו, ויעשו התנאים, והגביר קיים את דברו והלביש אותו והוליכיהו אצל מלמד, ויהי' בהיותו כבן עשר שנים נעשה לת"ח גדול ויקנא בו עשיר אחר ורצה לקחתו לחתן לבתו הלך אצל אביו ואמר לו שאם יתן לו בנו לחתנו לבתו, מוכן להחזיר כל ההוצאות של המחותן שהי' לו עד כה, וגם אני אתן עשרת אלפים זהובים לנדן, ואוסף גם לך עשרת אלפים זהובים, הלך ר' אהרן אצל המחותן ואמר לו דברו של אותו עשיר, אמר לו המחותן הן אמת ידעתי שמוכרח אתה לכסף אז אתן גם אני לך סכום הנ"ל, וכדי שלא יבוא למחר עשיר אחר ויאמר הננו מוסיף עוד, על כן בעוד כמה שבועות ובנך נעשה בר מצוה אז נעשה החתונה בשעטו"מ, וכן הוה ביום נעשו י"ג שנה התקיים החתונה עם בתו של אותו עשיר.

רבותיו

רבו הראשון הי' רבן של ישראל הרה"ק ר' אלימלך מליזענסק זי"ע, ובו הי' דבוק מאוד מאוד, ותיכף אחר שבעת ימי המשתה שלו בראותו שאין לו תכלית לישב בקראקא ותחל רוח ד' לפעמו בקרבו לנסוע להרה"ק ר' אלימלך זי"ע ויגל את אשר בלבבו לאשתו ונסע בסוד לר"א, כי באותו זמן שררה בקראקא התנגדות גדולה לדרך החסידות וגם חותנו הי' מתנגד גדול מאוד, ויהי' כאשר בא לליזענסק ויעמוד אחורי הדלת ור"א נתן לו שלום ושאלו מי אתה, ולמה בא, השיב אני קלונימוס מקראקא ובאתי ללמוד אצל הרבי, ענה לו ר"א איני לומד עם תלמידים, ויעמוד שם כמו שעה וישאלהו שנית כבראשונה ויענהו כבראשונה כך הי' כמה פעמים, עד שאמר לו אם רוצה להיות משרת אצלו יהי', ור' קלונימוס הסכים, וכך זכה לצקת מים על ידיו הק' ונתדבק בו מאוד, וגם רבו הק' החשיבו לתלמידו הנאמן ולו גלה היכן יהי' מקום קבורתו כידוע העובדא שפ"א באמצע הלילה אמר לו רבו שיבוא עמו לבית החיים ויקח עמו מקל, וכל מה שיראה יעשה במקל סימן על הארץ במקום ההוא וראה המו"ש שנתגלה עמודא דנורא, ומסביב עמודא דנורא ניתזו ניצוצות אש, ועשה סימנים על הארץ במקום ההוא עם המקל, ואח"כ אמר הרר"א שהעמודא דנורא הי' הבעש"ט זי"ע, ובהמקום שנתגלה העמודא דנורא יהי' הקבר שלו, ובהמקום שבו ניתזו הניצוצות אש יהי' האהל מסביב. פ"א הי' על ציונו של רבו הנועא וצוה לבניו שיעמדו מן הצד והשכיב עצמו על הציון בפישוט ידים ורגלים זמן רב מאוד, ובניו נבהלו וניגשו אליו והתחילו להקיצו, ובקושי הקיצו אותו, ואמר אח"כ מה רציתם ממנו אם הייתם מניחים אותי לישכב עוד כמה דקות, אז כבר הלכתי עם רבי ישר לגן עדן. כמו"כ נסע להרה"ק המגיד מזלאטשוב ע"פ ציוו של רבו ר"א, וכן נסע להרה"ק רבי ר' זושא זי"ע, ולהרה"ק מאפטא זי"ע, וגם זכה להיות אצל הרה"ק מבארדיטשוב זי"ע, וגם הי' מבקר בהיכלי הרה"ק מהר"מ מרימנוב ומ"מ הרבי ר' הערש מרימנוב זי"ע, כן נסע להרה"ק ר"נ מראפשיץ חבירו בבית מדרשו של הרה"ק החוזה מלובלין, ואהבת דודים שררה בינו ובין הרה"ק האור לשמים מאפטא זי"ע.

סמיכתו

פ"א באותן השנים ששימש את רבו ר"א באמצע הלילה בעת שערך רבו תיקון חצות, צוה עליו רבו להביא לו כוס טייא כשחזר לחדר רבו והכוס בידו, ראה עומד לפניו איש זקן וזיו כמלאך ה"צ, נפל עליו פחד גדול ונרתע לאחוריו ומרוב פחד נפל הכוס מידו ונשבר והוא ברח מהחדר, והיתה תמיהה בעיניו איך נכנס הזקן הלא כל הדלתות הי' סגורות בלילה, עבר זמן מה ורבו קרא אותו והזקן כבר לא הי', ושאלו רבו מה היתה הפחד שנפל עליך, אמר לו ראיתי זקן אחד אצל הרבי ומזיו תוארו נפל עלי פחד גדול, עד שכמעט נתעלפתי, שאלו רבו האינך מכיר אותו ויאמר לא, אמר לו רבו "אוי לו לבן שאינו מכיר את אביו הלא הזקן הי' אברהם אבינו ע"ה ובא להתנצל על כובד אריכת הגלות", ואז כשהי' לו המדריגה לראות מראה נוראה זו צוה לו רבו שיסע לביתו ויקבל עליו להנהיג עדה בחסידות, בשנת תקמ"ז נתיישב בעיר הגדולה קראקא והתחיל להפיץ בה תורת החסידות הוא הי' הראשון שפרץ חומת ההתנגדות בעיר המעטירה קראקא, ושם סבל מאוד מהמתנגדים שלא סבלו התנהגתו בשעת התפילה בהתלהבות העצומה, ולא השלימו כי ההעילוי הצעיר נתפס לחסידות, פ"א ניגש אליו אחד באמצע תפילתו והצליף על אצבעתו עד שהתיז דם, והמאו"ש שהיה דבוק בתפילתו אף לא הרגיש את הכאב, וכהנה וכהנה מכשולים ומניעות עשו לו והוא התגבר על הכל, ותוך תקופה קצרה עלתה בידו לשנות את האויר של קראקא, והרבה גדולים הצטרפו אליו, ופתח ביתו לבית מדרש. אבל לא מצא שם מנוח ורדפו אותו עד שמסרו אותו לשלטונות ועצרוהו במשמר ותמורת סכום כסף גדול שוחרר, אולם הוא יצא מקראקא ועבר לגור בניישטאט עיר מולדתו ושם קנו לו חסידיו דירה, ועבד עבודתו באין מפריע, כשיצא מקראקא אמר שהמתנגדים שנלחמו לשם שמים יצטרפו בסופו של דבר לחסידות ואילו אלו שנלחמו שלא לש"ש יתקלקלו ויצאו לתרבות רעה, וכן הוה.

גדלותו בתורה

כשחזר לקראקא אחר שהותו בליזענסק, חותנו שרגז מאוד עליו על שנתפס בחסידות אסר עליו לדרוך על מפתן ביתו, והוא הלך לביהמ"ד רק לאחר שבועיים ימים החלו כמה מנכבדי העיר להשלים בין החותן והחתן, ובקושי הסכים, בסעודתם הראשונה שאלו חותנו מה למדת בליזענסק, השיב לו כי בליזענסק למד מפי רבו דרך בעבודת ה' לדעת שיש אלוקים בעולם והוא מנהיג לבירה, אמר לו חותנו כל בר בי רב יודע זאת, ענה לו אבל שם למדתי להרגיש זאת בחוש, אבל

הוא עדיין לא נחה דעתו בזה ואמר לו הבה נראה מה למדת בליזנעסק והציע לפניו קושיא עצומה ששבועות מספר לפני זה הציע לפני כל גדולי העיר ונלאו למצוא תירוץ, ואמנם ההתנגדות של חותנו נפשרה כאשר חתנו הצעיר תיכף תירוץ נפלא, פ"א באחד מימי החול המועד נאספו אצל אביו ר' אהרן כל בני משפחתו לסעודת החג, וכל אחד השמיע פילפול מעניני דיומא, כאשר הגיע תורו לומר התבטא אחד האורחים שהי' מתנגד "במקום הפילפול יסיק קלמיש'ל את התנור כפי שלמד בבית מדרשו של ר"א כאשר התחמם לאור" (כידוע שהי' שם משרת מקודם) המאו"ש החליט באותה שעה להראות את כוחם של החסידים בלימוד התורה ועל אתר החל לדרוש פילפול נאה שבהם הפריך בזה אחר זה את כל הפילפולים של אחיו, ואת כל הקושיות שהעלו בדבריהם תירוץ בחדא מחתא עד שכולם העידו על כוחו הגדול לאמיתה של תורה. ולא רק בתורת הנגלה הי' רב חיליה אלא גם בתורת הנסתר, והדבר נודע בעקבות הבהרת מימרא בזוהר, שנתקשה לרבה של קראקא, ולא מצא פירוש נכון על זה ומשמשו סיפרו בדרך אגב שבלילה עבר ביתו של המאו"ש ושמע מאחורי הפרגוד איך שלומד ספר זוהר הקדוש, ואף הסביר הדברים בהסברה נפלאה ומובנת, הוזמן אותו הרב, בראשונה נסה להסתיר יכולתו ברז, אולם הרב גזר עליו בגזירת מרא דאתרא ורק אז נענה לו והסביר לו בטוב טעם מה שקשה לו.

איש אלוקים

בין רבותיו של המאור ושמש הי' הרה"ק רבי ר' מענדעלע זי"ע מרימנוב ידוע שהרה"ק רבי ר' מענדעלע זי"ע הי' מדקדק מאד בין המסובין על שלחנו, בשבת אחת הכריז ר"מ מי שאינו שומר הברית יעזוב מיד שלחנו, וכולם עזבו את השלחן וברחו בבהלה, חוץ מהמאור ושמש שנשאר על מקומו, ובענוותנתו אמר יהודי זקן אני ואין בידי לרוץ ולברוח. – הרה"ק בעל דברי חיים שהגיע לניישטאט להסתופף בצילו הפליג בשבחו ואמר "מכיר הייתי בשלשה צדיקים שהיו בבחינת אדם הראשון לפני החטא, וכל מה שאוכלים יותר היו מרבים במצוות והם: הרה"ק רבי נפתלי מראפשיץ, הרה"ק ר"מ מאפטא בעל אור לשמים, והרה"ק בעל המאור ושמש זי"ע. באחד מימי החול המועד סוכות תקע"ד אמר המאור ושמש לידידו הרב מקארוב שיודע שאותו יחוד שמסוגל ליחוד ביום הזה, אסור ליחד אותו רק בארץ ישראל ומי שמיחד אותו בחוץ לארץ מוכרח ליפרד מעלמא הדין, חושש אני שהיהודי הקדוש מפשיסחא זי"ע לא ישגיח על איסור זה וחושש אני לחייו, ואמנם היהודי הק' מפשיסחא זי"ע נפטר לעולמו באותו יום, וכאשר פתר כן הי'. – בנו הרה"ק מהר"ר יוסף מניישטאט סיפר מעצמו ג' פלאים אחד מן הפלאים היתה שאביו בירך אותו שבכל עת שיצטרך למעות יושיט ידו לכיס וימצא שם, ומעולם לא עשה זאת חוץ מפעם אחת כשבא אליו אורח הגון לשבת והי' אז דחיקא ליה שעתא והתיר לעצמו משום דבר מצוה והושיט ידו לכיס ומצא שם כסף.

אשכבתי' דרבי

בשנת תק"פ חלה ונפל למשכב, הרופאים יעצו לו לנסוע לקראקא ולדרוש ברופאים ושם הלך ונחלש עד אשר נאסף לעמיו בן ע"ב שנים ביום ג' א' תמוז תקפ"ג – וזה אשר נחרת על מצבת קבורתו: פ"נ ק'ונניה על איש חי רב פעלים, ל'חכמים מאיר ומנהיר למשכילים, ו'אמרותיו טהורות שבעתים מזוקקים, נ'תפאר קהילתו בקהל חסידים, י'ראי ה' הי' אל דברו חרדים, מ'גיד אמרי קדשו שפתים ישקום, ס'לסול למודו בנסתר ובנגלה, לא מש מאהלה של תורה יומם ולילה, הרב החסיד המופלג פאר הצדיקים מוה"ר קלמן בהרבני מ' אהרן הלוי זצ"ל י"נ בקדושה ובטהרה ונשמתו בצרור החיים צרורה ויקם עם נקיקום ביום ב' דר"ח תמוז תקפ"ג לפ"ק ת.נ.צ.ב.ה.

מורשתו הרוחניות

הירושה הרוחנית אשר השאיר לנו הוא הספר הקדוש שעל שמו ידוע הוא בקרב עם סגולה ה"ה "מאור ושמש" בספרו זה מביא ובונה מסורות מוסמכות ביותר בתורת החסידות, מפי רבותיו תלמידי המגיד זי"ע הרה"ק ר"א, ר"ז, החוזה, ר"מ מרימנוב, והוא שהעלה דבריהם לראשונה על הכתב ולכן נמנה ספרו בין ספרי היסוד מוסכים בתורת החסידות, בהקדמת הספר מצוין שהדברים נכתבו בעירוב ימיו, שנים מספר לפני פטירתו, עד חומש דברים נכתבו על ידו, ואילו מכאן ואילך ע"י תלמידיו, וידוע שהדברים אלו מועטא דמועטא מה שאמר דרכו הי' להגיד ולהגיד בסעודת שבת עד שנתקררו המאכלים, ועוד מובא שם שלפני פטירתו ביקש לקבץ כל החידושים לכרך אחד, שם הספר קבע הרה"ק בעל ארי' דבי עילאי זי"ע חתנו של מרן בעל הישמח משה זי"ע כדבריו "כשמו כן תהלתו המאיר לארץ ולדרום עליה אור שבעת הימים, והמשכילים יזהירו כזוהר הרקיע וכשמש וירח", ויש בכך רמז לשם המחבר כי מאור ושמש בגימטריא קלונימוס קלמן בן אהרן הלוי בצירוף י"ב אותיות של שמו, גדולי החסידות מפליגים בשבח ספר זה, הרה"ק השר שלום מבעלזא זי"ע הי' אומר את רבי קלמיש ידעתי והכרתי גודלו בלובלין, אבל גדלות נעלה כאשר ראיתי בספרו על זה לא פללתי מעולם, בעל ארי' דבי עילאי העיד כי יש בכח הספר ליטול נשמה מגוף אדם לכבסו וללבנו ולהחזירו כברי' חדשה, הרה"ק ר' שלמה מבאבוב זי"ע הי' אומר "כי מאור ושמש הוא שלחן ערוך של חסידות".ובדברי הדרכה שאמר כ"ק מרן רבינו בעל ברך משה זי"ע לאחד התלמידים, אמר לו מרן ז"ל שכל אחד צריך שיהי' לו שני שיעורים בשני ספרי חסידות, שיעור אחד על הדף, ושיעור על סדר פרשת השבוע, וסיים רבינו שבבחרותו למד בספר מאור ושמש על הדף.

א' תמוז

הרה"ק רבי שלמה מבאבוב זי"ע

צור קודש מחצבתו

נולד בשנת תר"ז לאביו הגה"ק רבי מאיר נתן בן השלישי למרן הק' מצאנז זי"ע, ולאמו הרבנית מרת ביילא בת הרה"ק רבי אליעזר מדזיקוב זי"ע, כבר בשנות חייו הראשונות הי' ניכר עליו שלגדולות נוצר מספר שבחתונת אחד מבניו של הדברי חיים כשהי' עוד נער צעיר לימים הי' נישא על זרועותיו של אחד מתלמידי הרה"ק מצאנז, כשעבר לידו הרה"ק מצאנז אמר לו בזה"ל: "אם חפץ אתה לראות כיצד נראה צדיק בינקותו התבונן היטב בילד זה שעל זרועותיך", בגיל שמונה נתייתם מאביו שנפטר ביום ט"ו באב תרט"ו (אחיו הגה"ק משינאווא אמר שמחמת שהי' בו הרבה אמת ולא הי' יכול לסבול את עולם השקר נסתלק בדמי ימיו), ונתגדל על ברכי זקינו הק' הדברי חיים שלא זז מחבבו ולמד עמו הרבה, למד בחברותא עם הגה"ק רבי משה מבארדיוב בן הגה"ק מגארליץ זי"ע ועליהם הטיל הרה"ק מצאנז שיסדרו את תשובותיו לדפוס, ופקודת הקודש עליהם לבל יהי' לנכרי שום מגע ומשא בעבודת הדפוס ואפי' בהנייר לא יגע, ואמר הגה"ק מבארדיוב שהגם שהדבר עלה לו בקושי גדול אעפ"כ מילא רצון קדשו בשלימות, מגודל חביבותו של זקינו הק' אליו נתן לו במתנה את ספה"ק עץ חיים שהי' לומד מתוכו לילות רבות, והי' ניכר על הדפים סימני שעוה שנטף מן הנר שלמד הד"ח לאורו.

גם זקינו הרה"ק רבי אליעזר מדזיקוב זי"ע קירבו מאוד, ולשאלת בנו האמרי נועם דהלא הזהירו חז"ל שלא ישנה אדם בנו בין הבנים ולמה מקרבו יותר מכל נכדיו, ענה לו דצורתו של נכדו (ה"ה הרה"ק רבי שלמה) הוא כצורתו הקדושה של אביו הגה"ק מראפשיץ ועל כן חיבה יתירה נודעת לו.

האיש מקדש

בשנת תרכ"א נשא את הרבנית רבקה הענא בת הרה"ק רבי יהושע בן הגה"ק רבי שלום מקאמינקא זי"ע וישב שם כשתי שנים סמוך על שולחן חמיו, ונלווה אליו כשנסע להסתופף בצל הרה"ק רבי אייזיקל מזידיטשוב זי"ע, ואח"כ שב לצאנז לזקינו הק' בעל דברי חיים זי"ע.

על כס הרבנות

בשנת תרכ"ד כשהי' בגיל י"ט שנים נתמנה לאב"ד בוקאווסק זקינו הק' נפרד ממנו בברכה חמה בהזכירו את דברי הגמ' אילן במה אברכך וגו' והמשיך ואמר במה אברכך בתורה, ביראה, הרי פירותיך מתוקים וצלך נאה, אלא אברכך שיהיו בניך ובני בניך דומים לך, שם כיהן ברבנות עשר שנים.

בשנת תרל"ט התיישב באושפיצין בהתחלה כשעלה שם על כסא הרבנות היתה עיר זרה מתורה ויראה ולא היתה בה כמעט ילד עם פיאות, והי' עליו לעמול קשות עד שהכניס בה רוח תורה וחסידות, הוא נהג לארגן בעצמו את הילדים וללמד עמם, גם הרצה שיעורים לבעלי בתים, וגם לחם קשות נגד בתי ספר החילונים (כמסופר להלן באריכות) וכך במשך שהותו הקצר שם הפך את העיר לעיר ואם בישראל שהצטיינו בתורה וחסידות.

בשנת תרמ"ב נקרא לעלות על כס הרבנות בעיר וויזניצא שם כיהן הברוך טעם ועוד, כשקבלו אותו לרבנות בעיר וויזניצא אמר בדרשתו הראשונה בענוות קדשו משל למלך שבנה ארמון מהודר וקרא לציירים אמנים לקשט קירותיו והי' שם צייר נפלא במיוחד והמלך קבע לו מקום בחצירו כדי שיוכל תמיד לתקן את ציוריו לימים מת הצייר וכל הציורים העלו אבק קרא המלך לציירים אחרים ואמר להם אם אין בכוחם להחזיר הציורים כראשונה שלפחות יסירו האבק מן הציורים, כך – סיים הרה"ק מבאבוב – הרבנים הראשונים שבעיר היו ציירים אמנים בחכמת תורתם אך בעוונותינו אין אתנו אנשים שיוכלו למלא מקומם והעלו הציורים אבק וזה תפקידי כאן להסיר האבק.

שם בוויזניצא הי' לו מחלוקת מאנשי העיר ואמר הגה"ק מבאבוב דבדוק ומנוסה דבני העיר הזאת אינם בשלום עם שום רב, כי בעל הברוך טעם שהי' שם רב והי' גדול בתורה ולא רבי של חסידים והי' להם מחלוקת עמו, הגה"צ רבי צבי הירש (נכד הרבי ר' שמעלקא מניקלשבורג זי"ע) כיהן שם כרב והי' רבי אבל לא הי' גדול מפורסם כל כך, וגם עמו הי' להם מריבה, גם האר"י דבי עילאי הי' שם רב והי' הן גדול בתורה וגם רבי ואף הוא הי' לו מחלוקת בעיר (אגב, ידוע שהאר"י דבי עלאי כתב פעם מכתב בפר' קורח ופתח מכתבו בזה"ל: פה קורח פר' וויזניצא), וסיים בענוות קדשו: אני איננו לא גדול ולא רבי וגם יש לי מחלוקת, הרי דאין העיר מוצלחת לשום רב.

בשנת תרנ"ב עבר לעיירה הקטנה באבוב הוא וישיבתו ע"פ ציוו הרופאים מחמת בריאותו ומשם יצאה הוראהלישראל ועל שמה נקרא.

תופס בישיבה

הוא הי' האדמו"ר הראשון בגאליציע שייסד ישיבה לבחורים שהי' מדריכם לתורה וחסידות, שעד אז למדו הבחורים בהקלויזען והשטיבלעך ביחד עם המבוגרים, והי' אומר לפניהם שיעורים יום יום, (בנו הק' הקדושת ציון הי"ד

ערך ספר "עשר דרשות" דברי פתיחה של אביו שאמרם לפני הבחורים ונאבד בימי מלחה"ע הראשונה) הרבנית הצדקנית נחמה'לע ע"ה (בת מרן הק' מצאנז הרבנית של הרה"ק רבי יצחק טובי' רובין זצ"ל) סיפרה כי הדברי חיים לפני הסתלקותו חלק ירושה רוחנית לכל בניו ונכדיו וכאשר הגיע תורו של הגה"ק מבאבוב אמר בלש"ק: "פאר ר' שלמה'לען געב איך איבער דאס חסידות, ער זאל פיהרן בחורים מיט יונגעלייט", נכדו כ"ק האדמו"ר מבאבוב זצ"ל כותב על זקינו וז"ל: הראש והראשון לייסד ישיבה במדינת גאליציע עוד בשנת תר"מ בערך (בק"ק ווישניצא יע"א), והוא בכבודו ובעצמו הרצה השיעורים בישיבתו מדי יום ביומו, לפני מאות התלמידים שנהרו אליו מכל רחבי המדינה ומשאר ארצות, והאירו אח"כ את פני ערי ישראל כי רובם נתגדלו לגדולי רבנים ודיינים מפורסמים ראשי ישיבות ותלמידי חכמים מובהקים.

פע"א אמר שידוע שלכל אחד מישראל יש לו אות בתורה אשר בו הוא מרומז, ואמר על עצמו שאות שלו מרומז מהתיבה "ובנוחה יאמר" כי הוא מחזיר את בני ישראל לתשובה ע"י הישיבה גדולה שיסד שיצא משם רבנים ות"ח חסידים ואנשי מעשה, ולכן יכול לישב בביתו וא"צ לנסוע הרבה ממקום למקום להחזיר את ישראל לתשובה.

פזר נתן לאביונים

צדקת פזרונו הי' ידוע עד להפליא, וירש זאת מזקינו בעל דברי חיים זי"ע, וסיפר כ"ק מרן רבינו בעל ברך משה ז"ל כי כאשר נסתלק נשארו אחריו הרבה חובות מאשר פיזר נתן לאביונים, ובניו הק' לא ידעו לשות עצה לסלק החובות המרובים, ונתיישבו בדעתם ועלו על הציון, והתפללו ובקשו שיהא בעזרם כי הולכים לקנות לאטערי שיצליחו בגורלם סכום גדול שיוכלו בזה לשלם החובות, וכך הוה שקנו לאטערי והצליחו ושלמו את כל החובות.

במצותיו חפץ מאוד

הי' רוכל אחד שהי' מסבב על פני הערים ומוכר תשמישי קדושה, והרה"ק הי' תמיד קונה ממנו איזה דבר כדי להטיב את העני, פעם אחר שבועות כשבא הרוכל בבית מדרשו ורצה הרה"ק לקנות ממנו כמנהגו, אמר לו הרוכל דהפעם לא הביא תשמישי קדושה רק סתם סחורה, ביקש ממנו הרה"ק שיראה לו הסחורה, ופתח הלה את אמתחתו והוציא ממנו צעיפי משי שעשירים לובשים אותם, והרה"ק מדד בידיו הק' את אורכם וקנה מהרוכל עשרים צעיפים, הדבר הי' תמוה בעיני החסידים כי אל מה צריך להצעיפים האלו, לימים כשהגיע חג הסוכות צוה הרה"ק לחבר את כל הגזרים ולתלותם בסוכתו לנוי סוכה, ואז הבינו מדוע קנה הרה"ק את הצעיפים מהרוכל, והפליא בנו הקדושת ציון כיצד בכל דבר חשב איך לעשות בזה רצון קונו כי כבר בסיון דאג לעצמו נוי סוכה.

לוחם מלחמת ה'

לחם בעוז ותעצומות נגד המשכילים והמתחדשים למיניהם, ועמד לידי גדולי גאליציע ה"ה הגה"ק רבי יהושע'לע מבעלזא והגה"ק רבי שמעון סופר זצ"ל לייסד החברה "מחזיקי הדת", במכתב לראשי הקהלה בעיר טארנא כותב: כל המונע עצמו מלבוא בברית "מחזיקי הדת" לא ידמה שהוא בשב ואל תעשה, רק הוא מחזיק בידי מנגדיו ועתיד ליתן את הדין, וכאשר קבעו הציונים את המגן דוד לסמל שלהם, ציוה הגה"ק מבאבוב להסירם מן הפרוכת ומן המפה שעל הבימה וכדומה, אבל הגה"ק מגארליץ הורה שאותם הפרוכת שיש להם מכבר אין צורך להורידן רק אין לעשות חדשות עם צורות אלו.

בספר קדושת ציון מביא כדלהלן: שמעתי מפה קדשו כ"ק אאמו"ר רבי שלמה מבאבוב זלה"ה בעת אשר הרשע המפורסם בארץ הירש שר"י, שרצה לייסד שקאלעס (בתי ספר) ללמד את ילדי ישראל לימודים זרים וחכמות חיצוניות ר"ל, ואאמו"ר היה לוחם כנגדו בכל עוז ופעם אחת בשעת סעודת ראש חודש השמיע קול דברו ואמר זכות התורה הקדושה וזכות ילדי ישראל העוסקים בתורה יגן עלינו שימות במיתה משונה, וביאר אז בשם צדיק אחד כוונת הפסוק (בפרשתן) אם כמות כל האדם ימותון אלה ופקודת כל האדם יפקד עליהם לא ה' שלחני, דקשה למה אמר אם כמות כל האדם ימותון הוי ליה למימר בזאת תדעון כי ה' שלחני אם בריאה יברא ה' ופצתה וגו' ואם לא יברא לא ה' שלחני ואמר שראה בספר ישן קדמון דאם הרשע מת על מטתו כדרך כל הארץ, אז עדיין לא אבדה רשעתו מן הארץ, ויבואו אחרים ויחזיקו ברשעו, לא כן אם הרשע מת במיתה משונה, אזי במותו יקח הכל וירד אחריו רשעתו ולא ישאר לה שם ושארית בארץ, וזהו כונת הפסוק אם כמות כל האדם ימותון אלה אז יבואו אחרים במקומם ושוב יאמרו שלא ה' שלחני, כי תישאר עדיין הרשעות לא כן אם בריאה יברא ה' וימותו במיתה משונה שלא היתה כמותה בארץ, אז וידעתם כי נאצו האנשים האלה את ה' רק אלה ולא יעמדו אחרים במקומם, כי אתם תמות רשעתם ולא תהא לה שארית, אז הכל ידעו נאמנה כי מנאצי השם הם ע"כ, וכאמור היה זה זה ביום ר"ח, וביום המחרת באה השמועה כי הרשע הנ"ל שתה כוס של סם המות ומת במיתה משונה, ויהי' לנס.

פועל ישועות

סיפר כ"ק אדמו"ר מבאבוב זצ"ל כי פעם הביא איש אחד לבאבוב את בתו ילדה בת י"ב שנים שנכנס בה רוח, הרוח

דיבר מתוכה שמלאכי חבלה מענישים אותו והי' שר שירי עגבים בלשון אונגארי"ש (ואמר אדמו"ר מבאבוב זצ"ל שראו בחוש מה שאמרו חז"ל שרשעים אפי' על פתחו של גיהנום אינם חוזרים בתשובה) וסיפר שהי' שו"ב בעיר קאשוי תחת רבנותו של הגאון ר' משה יונגרייז בן אחיו של המנוחת אשר, והי' מאכיל לבני ישראל טריפות, והרב הנ"ל פיטר אותו ממשרתו ואסר את שחיטתו, (אגב, הרוח היה אומר קטעים שלימות מספר שמלה חדשה מבעל תבואות שור על הל' שחיטה) ואמר לו הגה"ק מבאבוב שיצא מהילדה והבטיח לו שיקח עשרה תלמידי חכמים שילמדו משניות שנה תמימה עבור עילוי נשמתו, ואכן מיד יצאה הרוח ממנה ונתרפאה, לימים פגש הגה"ק בעל קדושת ציון את הגאון רבי משה יונגרייז בעיר בארדיוב ואמר לו הקדושת ציון שיש לו פריסת שלום עבורו מעולם העליון, וסיפר לו אז את כל המאורע שהרוח סיפר לאביו שהוא הרב העביר אותו משחיטתו.

גם ענוש לצדיק לא טוב

הגה"ק רבי שאול בראך זצ"ל בספרו "חלק לעולם הבא" על מס' אבות פ"ו כותב וז"ל: שמעתי מפי קדשו של הגה"צ מו"ה שלמה זצ"ל מבאבוב, שבקהילה אחת רצו לבנות מקוה ודר שם עשיר אחד שעיכב על ידם, וזה העשיר הי' רגיל ליסע אל הצדיק מבאבוב, ובקשו בני קהילה זו שישכון הצדיק אצלם על שב"ק להטות לב העשיר שיסכים לבנין המקוה וכן עשה, והצדיק דיבר שם על לב העשיר שלא יעכב רבים לעשות מצוה, והקשה ערפו לשמוע תוכחות הצדיק, ואז אמר לו הצדיק כתיב "עשיר יענה עזות" פי' אם העשיר ע"י עשרו מעיז פנים, "יענה" מלשון עני, ובכל זאת לא רצה לשמוע לו והשיב בעזות "נראה מה יהיה", ונתקיימו דברי הצדיק שאבד בזמן קצר את כל עשרו, וחשב להציל את עצמו וזייף חתימות על שטרי חוב והוצרך לברוח למדינת הים, ובאותו יום שהייתי שם בא מכתב וכתבו שחידוש הוא שממש באותו יום שלפני שנה העיז פניו ברבו הוצרך עכשיו לברוח מביתו.

וממשיך הגאון הנ"ל: ואני דנתי לפניו כדן לפני רבו, ואמרתי לו שסיפר לי הגאון מו"ה פייבל פלויט בעל ליקוטי חבר בן חיים, שהוא הי' באותו מעמד בעת שסיפרו לרבו הגאון החתם סופר זצ"ל, מעשה שהיה אצל הגאון בעל שערי תורה זצ"ל, שפעם אחת בעת שרצה לדרוש דרשת כל נדרי, הי' שם איש אחד עז פנים ולא הניח לדרוש בשום אופן עד שבא לכלל כעס ואמר שלא יוציא שנתו, ובשנה אחרת ביוהכ"פ בא האיש הנ"ל אל הגאון בעל שערי תורה ואמר כמצחק אי' הבטחתך, ועל זה השיב הגאון זצ"ל "עוד היום גדול", וזה היה בבית הכנסת והאיש הנ"ל הרגיש תיכף חולשות בגופו והוכרחו להוליכו לביתו, וכאשר ראה כי כלתה אליו הרעה שלח שלוחים אל הגאון זצ"ל לפייסו, והשיב הגאון בזה"ל: "קיין סליחה קיין מחילה נאר איין כפרה" וכך היה, ואמר ע"ז החתם סופר זצ"ל שאין זה חידוש כי הלא "רצון יראיו יעשה" כתיב אבל לדעתי אין ראוי שהיראים יהי' להם רצון כזה.

ועל זה השיב לי הצדיק זצ"ל מבאבוב, למה לי להביא ראיה מהחתם סופר הלא מקרא מלא הוא "גם ענוש לצדיק לא טוב" רק הפירוש בזה הפסוק הוא כן, אמת הוא שאין הצדיק מעניש לשום ברי', רק שהצדיק משפיע שפע וחיות לכל העולם, ולזה שהוא רשע אינו משפיע, וממילא נפסק החיות ממנו, וזהו "גם ענוש לצדיק" היינו אם הצדיק צריך להעניש אינו מעניש בפועל, רק "לא טוב" כלומר שאינו מטיב עמו וממילא יענש ברוע מעשיו.

אשכבתי' דמר

בשלש שנים האחרונות הכביד עליו חולי הלב, ונסע מפעם לפעם לעיר באדנויהיים הסמוכה לפראנקפורט לרחוץ במעייני המרפא שם, סיפר בנו הקדושת ציון כי בר"ה האחרון לחייו האריך אביו בתפילתו יותר מהרגילו, והיסב לסעודה עם דמדומי חמה, עד שבאמצע הסעודה החשיך עליהם היום ופרס מפה וקידש, ואז – אמר הקדושת ציון – נתמלאה לבי דאגה מרובה דזקינו הרה"ק רבי אליעזר מדזיקוב זי"ע בשנה האחרונה לימי חייו עשה ג"כ את ההלכה של "פורס מפה ומקדש".

באותו חורף שנת תרס"ה החלים קצת ממחלתו וביום כ"ה ניסן הי' בצאנז על היארצייט, אך בשובו מצאנז לבאבוב התגבר שוב מחלתו, ואח"כ נסע לעיר באדנויהיים בלויית בני משפחתו, הרה"ק הרגיש שימיו ספורים והצטער שנגזר עליו להסתלק בארץ נכרי', וביום ב' דראש חודש תמוז שנת תרפ"ה יצאה נשמתו בטהרה.

מקורביו לא ידעו אם לטלטל את ארונו עד עיר מגוריו באבוב או שיקברוהו פה באשכנז, ואחד מהם נטל את חומשו של הרה"ק שהי' מעביר בו הסדרה, ומצאו מקופל באחד מהדפים פתחו וראו שמקופל בהפטרת פר' ויחי שכתוב "וישכב דוד עם אבותיו ויקבר בעיר דוד והימים אשר מלך דוד על ישאל ארבעים שנה", והי' לפלא כי הרה"ק ישב על כסא הרבנות מבוקאווסק עד באבוב ארבעים שנה, והבינו שצריך לקברו בעיר שמלך בה והוליכו לבאבוב.

מסופר שפ"א ישבו הרה"ק ר' אהרן קרייז רב בנו של מרן הד"ח, והרה"ק ר' ברוך גארליצער, והרה"ק מבאבוב זי"ע, ובתוך השיח אמר הרה"ק מבאבוב: "דער זיידע האט זיך זעהר גוט אויסגערעכנט" שנפטר ביום כ"ה ניסן שממילא לא אומרים תחנון, הוא ידע, אבל אנחנו לא יודעים אבל לכה"פ טוב בר"ח, וכך הוה ששלשתם נסתלקו בר"ח, הרה"ק ר' אהרן נסתלק בר"ח אב, והרה"ק מגארליץ נסתלק ר"ח אדר, והרה"ק מבאבוב נ"ח נפשיה בר"ח תמוז בשנת הח"ן לחייו.

פנימי תורתי בלתי מוגה

משולחן מלכים

שיחות קודש שנשמעו מפי כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

ביקור גומלין אצל כ"ק אדמו"ר מדושינסקיא שליט"א בבית האכסניא – בקרית יואל יע"א

יום ג' פרשת שלח תשע"ט לפ"ק

האדמו"ר מדושינסקיא: כ'האב געווייזן פונקט פאר ר' דוד דוב"ן (בנו הגה"צ רב דביהמ"ד אהל פיגא שליט"א, חדב"נ), אז דער חתם סופר ברענגט די וואך 'הרבה מפסיד השליח מכוונת המשלח,[1] ער ארבעט ארום מיטן תנא דבי אליהו,[2]

רבינו: יא, דער אור החיים הק' זאגט דאך שוין אויך אזוי, אז דער פראבלעם פון די מרגלים איז געווען אז די משלחים האבן נישט געטוויגט. דער תכונת המשלח גיין אריין אינעם שליח.[3]

האדמו"ר מדושינסקיא: דער חתם סופר לייגט עפעס צו נאך א נקודה, כאטשיג אז דער רבונו של עולם האט זיי דאך אויך געשיקט, אבער וויבאלד זיי זענען געווען שותפים האט עס שוין נישט געטוויגט.

רבינו: דער זיידע ז"ל אין עצי חיים (ח"ב פר' בשלח) זאגט אז וועגן דעם גדול המצווה ועושה מאינו מצווה ועושה (קידושין לא:), וויל א מצווה ועושה האט א תכונה פונעם משלח, זאגט ער, ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם, וואס אנן שליחותיהו דקמאי עבדינן, האב מיר אונז דעם כח פון די

---

1 וז"ל החת"ס: שלח לך אנשים יש לפרש כך, דהנה יראה לי דעיקר חטא מרגלים הי' מחמת כוונת השולחי' כי הרבה מפסיד השליח ע"י כוונת המשלח וכן יארע לשלוחי ציבור בימינו בעו"ה, והנה רצה הקב"ה לזכות את ישראל ואמר שלח לך אנשים לך לבד ואין זר אתך, ועפ"י ה' יצאו וכן היה וישלח אותם משה עפ"י ה'. אמנם נתערב בזה מחשבה זרה כי אירע מקרה שבאותו זמן ממש שציוה ה' לשלוח מרגלים בו בעת נגשו כל בני ישראל לפני משה לשלוח להם מרגלים כאמור בפ' דברים ושם נאמר וייטב בעיני הדבר כי חשב משה שהסכימו דעתם לדעת המקום ב"ה, אמנם ע"ז אירע קלקול הלז כי לא הי' בחינת מחשבת כלם שוה ורבים עשו מקטנות האמונה ויצא העגל הזה. וידוע כי הנשלח מהקב"ה נקרא מלאך בשעת שליחותו כאמור (במדבר כ' ט"ז) וישלח מלאך וכתיב ויעל מלאך ה' מהגלגל (שופטים ב'), והנה אם היו הולכין בשלוחות הבורא לא יתוארו ראשי בני ישראל מה להם ולתואר הזה ולגדולה מזה הם מוכנים להיות שלוחי דרחמנא, אך באשר הלכו על דעת בני ישראל לא הי' להם תואר מלאך אך ראשי בני ישראל יחשבו, וזהו רמז לנו הקרא כי משה עשה את שלו ושלחם עפ"י ה' כאשר ציוה, אך כלם אנשים ולא מלאכים כי ראשי בני ישראל המה ולא שלוחי הבורא ית"ש, וכולם אנשים לאו דוקא אלא רובם ככולם דהאיכא יהושע וכלב. עיי"ש באריכות.

2 וז"ל שם בהמשך דבריו: וזה נ"ל פי' תנא דבי אליהו הובא בילקוט פ' זו מעיד אני עלי שמים וארץ שלא היה בדעתו של הקב"ה להמית עשרה נשיאי ישראל אלא שרצו אחר משה ואהרן עד שנכנסו תחת כנפי השכינה. והכונה שלכאורה יתחמין לבב אנוש כי מאתו ית' היתה זאת ח"ו לשלוח שלוחים ויצא מזה קלקול. והנה בזאת יבחן כי השליח השלוח מאתו ית' לא יבקש מעלה לעצמו אך הגורל צווה כמו בשבעים זקנים אך הם הנשיאים שנשלחו האם אמת כי חפץ ה' בם, אך לא חפץ ה' המיתם ח"ו כי מאתו לא תצא הרעות אלא שהם לא המתינו עד אשר בחרם ה' אלא שרצו אחר משה ואהרן לאמור שלחוני כי בנ"י בחרו בהם עד שנכנסו תחת כנפי השכינה שגם הוא ית' בחר בהם מ"מ תחלת שליחותם הי' ע"י בני ישראל ועי"ז קרה מה שקרה. עיי"ש.

3 וזלש"ק: או אפשר לצד שכוונת המשלחים היתה רעה, תפעיל פועל הרע בשליח, ויחזור להיות שלוחו של אדם כמותו, ויולד בו תכונה רעה מה שלא היתה בו קודם, כדרך שתולד בחינת הקדושה בשלוחי מצוה לטובה אות, ולזה הגם שהיו צדיקים, בהתחלתם עשות ההליכה לרגל נולד בהם תכונה רעה מכח המשלחים ויעצו להדיח.

פריערדיגע משלחים, א תכונה קדושה פונעם משלה. דאס איז א געוואלדיגער כח, א כח פון די פריערדיגע משלחים.[4]

האדמו"ר מדושינסקיא: ער [החת"ם] זאגט אז קודם איז געווען 'וישלח אותם משה על פי ה', אבער נאכדעם איז געווען 'ראשי בני ישראל הם', אז זיי זענען געווען אויך שלוחים פון בני ישראל.

רבינו: זיי האבן דאך געזאגט (דברים א, כב) נשלחה אנשים לפנינו ויחפרו לנו את הארץ, און משה רבינו זאגט אז ער האט עם אהנגענומען און ער האט געשיקט.[5]

ער זאגט אז שפעטער ביי יהושע איז שוין טאקע געווען אנדערש, דארט האט ער שוין געשיקט זיינע מרגלים בסוד אז קיינער זאל נישט וויסן, זיי זאלן זיין נאר שלוחי ה', אזוי זאגט ער דארט דער חתם סופר.[6]

*

ושאל רבינו: ביז ווילאנג איז מען דא?

האדמו"ר מדושינסקיא: ביז מארגן נאכט אי"ה.

מ'דארף זיך צוזאם קלויבן צו די קומענדיגע נסיעות.[7]

בנו הגה"צ רב דביהמ"ד אהל פיגא שליט"א, חדב"נ:

מ'קומט אהיים דאנערשטאג, וועט מען נאך קענען מאכן א קריאה פון די גאנצע סדרה.

רבינו: ביי אונז לייגט מען נאך 'שלח', און ביי ענק לייגט מען שוין 'קרח'. (יען כי בשנה זו חל אסרו חג פסח בשבת, ובאר"י כבר קראו את פרשת אחרי, ובחו"ל בשב"ק שלאחריה קורין פרשת אחרי, ובאר"י קורין קדושים). האט מען נאכנישט געלייגט שלח, אז מ'קומט אהן דאנערשטאג קען מען נאך אפלייגען די גאנצע סדרה.

ושאל רבינו: ווען קומט מען אהן דאנערשטאג?

האדמו"ר מדושינסקיא: נאכמיטאג.

רבינו: איך האב שוין געלייגט אמאל ביי מנחה.

האדמו"ר מדושינסקיא: אויך ביי אזא פאל?

רבינו: ניין, כ'בין אנגעקומען שפעט אין א יום הקריאה, שחרית האב איך געדאוועט אויפן פליגער, און ביי מנחה האמיר געלייגט.

אין א תשובה אין גורן דוד (חלק או"ח סי' ה), רבי אהרן דוד דייטש (אב"ד ור"מ יארמוט),[8] ער איז דאך געווען א תלמוד פון

---

4 עיי"ש מש"כ לבאר מאמרם ז"ל גדול המצווה ועושה משאינו מצווה ועושה, ונתקשו המפרשים דהסכרא נותנת להיפך, דאם אינו מצווה והוא עושה מעצמו, לכאורה הוא גדול מן המצווה ועושה. אמנם לפי האמור יובן, כי אם הוא מצווה ועושה, הרי נעשה הדבר על פי דיבורו של הקב"ה אשר צוה לעשותו, וא"כ בזה הוא שלוחא דרחמנא וגולד בו תכונה קדושה מאת המשלח הבורא ב"ה, ולכן הוא גדול ממי שאינו מצווה והוא עושה על פי עצמו, כי מאין יולד בו תכונה קדושה, עכ"ד.

ועי' בספה"ק ויואל משה מאמר א' סי' קמ"ו מש"כ בזה, וגם בסי' קע"ה מה שמעתיק מדרשה שדרש ביעה"ק ירושלים ת"ו בפ' דברים תשי"ט בביאור דבריו הק'.

ומרן רבינו ז"ל בברך משה (פ' תצוה עמוד רל"ב) ביאר בזה מה שתקנו אנשי כנסת הגדולה בברכת המצוות, אשר קדשנו במצוותיו וצונו, פי' שהקב"ה קדשנו והוליד בנפשותינו תכונה קדושה ע"י מצוותיו, ודבר זה בא על ידי וצונ"ו, פי' מפני שאנו מצווים ועושים, ובזה אנחנו שלוחי דרחמנא, וגולד בנו תכונה קדושה מאת המשלח הבורא ית"ש.

5 כלשון הפסוק (שם): וייטב בעיני הדבר, ואקח מכם שנים עשר אנשים, איש אחד לשבט.

6 וז"ל שם: ולפע"ד היינו דכתיב במרגלי יהושע חרש ששלחם בלאט וברז שלא יתפרסם לשום א' מבני ישראל דבר ולא יתקלקלו גם הם במחשבתם, עי"ש.

7 נסיעתו השנתית לבקר בעיר לאס אנדזשעלעס בא' משבתות הקיץ לטובת מוסדותיו הק' בארה"ק. ואח"כ לשמחת נישואי נכדתו הכלה תחי', עב"ג החתן הרב מאיר אליעזר מייזליש שליט"א, בן גיסו הגה"צ רב דביהמ"ד ישמח משה שליט"א, חדב"נ כ"ק רבינו שליט"א, שהתקיימה בקרית יואל יצ"ו בתחילת חודש כסלו דשנת תש"פ לפ"ק.

8 הגאון הגדול רבי אהרן דוד דייטש ז"ל היה מגדולי רבני אונגארין בדורו, נולד בעיר רוידניטץ שבטשעכיי בשנת תקע"ג בערך, לאביו הגאון רבי אברהם אהרן ז"ל, [מתחילה נקרא שמו דוד ובשנת תרכ"ב ניתוסף לו השם אהרן מחמת איזה חולי]. למד תורה בצעירותו מפי זקינו הגאון רבי יוסף דייטש ז"ל אב"ד רודניטץ, שהי' מגזע המהר"ל מפראג. אחר פטירת זקינו, בערך בשנת תקפ"ז בהיותו כבן י"ד שנה גלה לק"ק פראג ללמוד תורה בישיבת הגאון רבי מאיר שלעזינגער ז"ל מגלוגא ואצל הגאון רבי רפאל שולהאף ז"ל, שם היה עד שנת תק"ץ. לאחמ"כ נסע ללמוד בישיבת מרן החתם סופר ז"ל בפרעשבורג. מרן החתם סופר חיבבו מאוד אף שהי' עוד בגיל צעיר שהיה כבן י"ז שנה, עד שאמר עליו שכשעומד להתפלל הוא סומך על זכותו של רבי דוד מפראג, והוא מזומן לחיי העוה"ב. והיה מפורסם בגודל קדושתו שהרבה בתעניות וסיגופים.

בשנת ת"ר עבר לק"ק אירשא שם נשא בת הגאון רבי נתן אליהו עהרמאן ז"ל הרב דשם, ומשם העתיק לק"ק פעסט ללמד שיעורי תורה לתלמידים. אחר שנה חזר לפרעשבורג, שם נשא בזו"ש בת הגאון רבי מענדל כ"ץ ז"ל. - בשנת תר"ו נתקבל לרב בק"ק שעבעש והגליל, ובשנת תרי"א נתקבל לאב"ד בארשא-יארמוט באונגארין שם הקים ישיבה לתלמידים, וישב שם כ"ז שנים עד הסתלקותו. היה ראש וראשון לכל דבר שבקדושה ועמד כראש הלוחמים נגד מהרסי הדת, וכל חכמי ישראל ובמיוחד מרן בעל דברי חיים ז"ל עמדו לצדו ותמכו בידו. נדפס ממנו חיבורו שו"ת גורן דוד ב"ח על ד' חלקי שו"ע, נלב"ע כ"ג ניסן תרל"ח, ומנו"כ ביארמוט יצ"ו.

חתם סופר, ברענגט ער אז דער חתם סופר האט אויך אזוי געטוהן, ער איז געווען אינטערוועגנם און האט געלייענט ביי מנחה.[9]

עם ווערט נאר א שאלה ווען ליינט מען, נאך אשרי צי פאר אשרי, ווען זאל מען לייענען?

האדמו"ר מדושינסקיא: וואם איז עם אנדערש ווי שבת ביי מנחה?

רבינו: דארט האט מען עם קובע געווען אויף מנחה, אבער דא איז עם נאר א השלמה.

האדמו"ר מדושינסקיא: דארט איז נאך דא א קדיש.

רבינו: אז מ'לייענט ווערט א קדיש.

האדמו"ר מדושינסקיא: די קריאה אליין האט דאך נישט א קדיש ביי מנחה דארט ווען א טירחא.

רבינו: ווייל מ'זאגט קדיש פאר שמונה עשרה, קען מען נישט זאגן צוויי מאל קדיש איינם נאך דאם אנדערע סתם אזוי, אשרי האט מען דאך שוין געזאגט.[10]

ראש חודש צום ביישפיל, זאגט מען נאך אשרי ובא לציון אינצווישן, במילא זאגט מען נאכאמאל קדיש פאר שמונה עשרה, אבער שבת ביי מנחה איז דאך נישט נארנישט אינצווישן, און קדיש קומט דוקא פאר שמונה עשרה.[11]

אבער אזא פאל איז אנדערש, די קריאה האט דאך נישט קיין שייכות צו מנחה, עם איז נאר א יום הקריאה. האט עם דאך נישט קיין שייכות צו מנחה, קען מען נישט ליינען צווישן אשרי און שמונה עשרה.

האדמו"ר מדושינסקיא: ביי מוסף איז דאך אויך אזוי, אז די אשרי געהערט צו מוסף, דאכט זיך עם שטייט מ'זאל נישט מאכן קיין הכרזה נאך אשרי.

---

9 וז"ל בתוך התשובה: ושמעתי מתלמיד נאמן לרבינו הגדול [החתם סופר] שכשנסע ממאטסדארף לפרעשבורג, היה ביום ב' בשחרית על הדרך, ובשעת מנחה הגיע לאחד הקהילות וקרא שם בעשרה בבית הכנסת. ואחיך עלי' הגאון מו"ה הרש זצ"ל במח"ס תאומי צבי' שהי' אב"ד דק"ק קיצע. כן סיפר רבינו הגדול זצ"ל בלשון זה, אך לא אמר טעמו ולא טעם הגאון מוהר"צ, וכו'. עי"ש באריכות שנו"נ אם אפשר להשלים רק ביום זה או גם למחרתו.

10 וז"ל המשנה ברורה (סי' רצ"ב סק"ד): במנחה אין אומרים קדיש על הבימה לעולם (היינו בין בשבת בין בתעניות), רק לפני העמוד קודם תפלת שמונה עשרה, וקאי נמי אספר תורה, דאי יאמרו מיד על הבימה, אם כן לפני העמוד לא יאמרו קדיש, כי אין במה להפסיק בין הקדישים, [ויהללו] פסוק אחד לא הוי הפסק, ואף שאומרים מזמור לה' הארץ אין זה מעיקר הדין], ולעולם ראוי להסמיך הקדיש לתפלת שמונה עשרה, מה שאין כן בשחרית יש הפסק באמירת אשרי בינתים... עכ"ל.

ויש לציין שמקור הלכה זו נמצא בספר 'פרדס הגדול' לרש"י (סוף סי' א):
...אבל בשבת במנחה ובב' וה' שאין מפטירין בנביא, אין החזן אומר קדיש מיד לאחר סיום קריאת התורה, אלא ממהר לגלול התורה, ובא לפני התיבה ואומר קדיש, וסיומא אריכתא בקריאת התורה עד הנה, ומפני שקראו בתורה מקדשין, ומה שמפסיק בינתיים לא חשיב הפסקה וכולא סיומא אריכתא היא, וכן בראש חודש וחנוכה ובפורים ובמועדות (חול המועד) שאין הפטרה, ואחר קריאת התורה אין אומר קדיש עד שיחזיר ספר תורה למקומה (כמנהג אשכנז מיד לפני אשרי)... נמצא לדברי רש"י נמשכת מצות קריאת התורה תמיד עד לאחר החזרה למקומה, ולכן רק אז אומרים קדיש, ע"ש.

ולתועלת הקוראים נציין שהבית יוסף (ריש סי' נ"ה) מביא את דברי 'האגור' שמביא 'שבלי הלקט' בשם תשובת הראב"ד (הדברים הם בקצור ובאים באריכות בשבלי הלקט' השלם י"ל בשנת תרמ"ו מכת"י בסי' ח' שם מובאת תשובה) וז"ל: על מעשה הקדיש לא נמצא בידינו דבר מבורר היטב מן הראשונים, אך סמכוהו האחרונים על הפסוק הזה 'ונקדשתי בתוך בני ישראל' ועל מה שאמרו רז"ל במדרש כל דבר שבקדושה לא יהא פחות מעשרה, מן הדברים הללו יוצא להן, שאם נתקבצו עשרה מישראל לדבר מצוה בין לתפילה בין לתלמוד תורה צריכים לקדש לומר קדיש, לפיכך אחר 'פסוקי דזמרא' סמוך ל'ברוך חי העולמים' יקדישו פעם אחת, לפי שכבר סיימו את המצוה של פסוקי דזמרא, ועכשיו תתחיל האחרת שהיא קריאת שמע בברכותיה, ושמא יפסיקו לפסוק צדקה או לדבר אחר או שמא יעכב עליהם מעכב מלקרוא את שמע ויצאו בלא קדיש, לכך נתקן הקדיש אחר פסוקי דזמרא, וקדיש אחר יאמרו אחר סיום כל התפילה, שכן היא מצוה בפני עצמה, ואינה מתחברת עם מה שיאמר אחריה.

וקדיש אחר יאמרו אחר קריאת התורה, מפני שקריאת התורה בעשרה מצוה בפני עצמה היא. וקדיש אחר יאמרו אחר סדר קדושה ובא לציון, מפני שגם היא מצוה בפני עצמה. וקדיש אחר יאמרו אחר קריאת מזמור או פרק או אגדה או משנה שרגילין לקרות במקצת מקומות, וכן במנחה ובמעריב, וקדיש אחר יאמרו אחרי אשרי במנחה, מפני שהיא מצוה בפני עצמה. וקדיש אחר יאמרו אחר ברכת קריאת שמע של ערבית, מפני שתפלה של ערבית רשות, ושמא יצא אדם מבית הכנסת, ונמצא יוצא בלא קדיש. וקדיש של אחר תפלת ערבית, שכבר נשלמה התפלה, עכ"ל.

11 עי' שו"ת הריב"ש (סי' שכ"א), הובא להלכה במשנה ברורה (סי' רצב ס"ק ד), וז"ל: שבשבת במנחה וכן ביום הכפורים מאחרין לומר קדיש עד לאחר שיחזירו ספר תורה למקומו כדי לעמוד בתפלה מתוך הקדיש שאם יאמרו קדיש מיד אחר קריאת התורה לא יוכלו לחזור ולומר קדיש סמוך לתפלה על בלי מה שהרי כבר אמרו אשרי קודם קריאת התורה וכן במנחה של תעניות אבל בחולו של מועד אומרים הקדיש מיד אחר קריאת התורה על כל ספר וספר ואומרים אשרי וסדר קדושה ומחזירין ס"ת למקומו וחוזרין ואומרים קדיש ומתפללין וכן בר"ח וחנוכה אומר קדיש על כל ספר וספר ואומר אשרי וסדר קדושה וחוזר ואומר קדיש אחר שיחזיר הספר למקומו, וכו'.

רבינו: יא מי שבירך לחולה זאל מען נישט מאכן דעמאלטס, ס׳איז נישט אויסגעהאלטן מפסיק צו זיין.

האדמו״ר מדושינסקיא: דער מגן אברהם (או״ח סי׳ רפ״ד) דערמאנט עם.

רבינו: ער רעדט פון מי שבירך לקברנים, פאר די חברא קדישא, מ׳פלעגט מאכן יום טוב א מי שבירך,[12] זאגט ער מ׳זאל עם מאכן פאר אשרי, מ׳זאל נישט מפסיק זיין.

אבער דער פרי מגדים (א״א סי׳ רפ״ד סק״ז) זאגט וועגן מי שבירך לחולה, ער וואונדערט זיך אויף דעם.[13]

א׳ הנוכחים: מי שבירך בה״ב מאכט מען דאך יא נאך אשרי פאר קדיש?

רבינו: יא דאס איז עפעס אנדערש, דאס הייסט נישט קיין הפסק, דאס איז איינגעפירט צו מאכן דוקא דעמאלטס, ווייל מ׳וויל ער זאגן מיט די ספר תורה אין די האנט, איז מ׳הייבט אויף די ספר תורה ביי יהללו האט מען איינגעפירט דעמאלטס צו זאגן א מי שברך, דאס איז א חלק פונעם דאוונען.[14]

---

12 עי׳ מג״א או״ח סי׳ רפ״ד (סק״ז): ברגלים שנוהגין לומר מי שבירך לקברנים יאמרו קודם אשרי שלא להפסיק בין קדיש לאשרי, וכו׳, עי״ש.

13 וז״ל שם בתו״ד: וקדיש שלפני העמוד קודם תפלת י״ח הוא על אשרי שאמר, א״כ אין להפסיק ביניהם, ויהללו שאומרים אין הפסק כ״כ ברצ״ב אות ב׳, וא״י מה שנשתרבב המנהג שהחזן אוחז הס״ת לאחר אשרי ואומר יהללו ואח״כ כשיש חולה אומר מי שבירך כמה ומפסיק הרבה בין אשרי לקדיש שלפני העמוד.

ועי׳ במשנה ברורה סי׳ רפ״ד (סקט״ו) שמעתיקו להלכה, וז״ל: אחר קריאת התורה - לאפוקי אחר אשרי לא יאמר שום דבר, דהקדיש שאומרים לפני העמוד קודם תפלת י״ח הוא קאי על אשרי שאמר בתחלה, וע״כ אין להפסיק ביניהם, ויהללו שאומרים אין הפסק. ומה שנשתרבב המנהג שכשיש חולה אוחז החזן הס״ת בידו לאחר אשרי ואומר מי שבירך ומפסיק הרבה בין אשרי לקדיש שלפני העמוד, שלא כדין הוא.

14 עיי׳ בלבוש (סי׳ תצ״ב) שכתב: ...ונותנין מי שברך כל מי שיקבל עליו להתעסק אותם... ואומרים אותו מי שברך אחרי אשרי קודם יהללו, בעוד הס״ת בידו, כדי לברך העם עם הס״ת...

ועיי׳ בס׳ שערי אפרים (שער י׳ סעי׳ מ״ו) שכתב שאומר מי שבירך הזה אחר יהללו, ובס׳ ערך ש״י כתב טעם ע״ז דאיתא בזוה״ק דכל אתר דברכאן מצטרכו לברכה, בעי קוב״ה אתברכא בקדמיתא, ולכן יאמר המברך למי שמקבל תעניית בה״ב אחר יהללו, כי הוא ברכה מלשון בהלו נרו, שיתגלה טובו ויבהיק ע״ש.

די פוסקים רעדן וועגן א מי שבירך לחולה, פאר א יחיד, אמאל איז דא און אמאל איז נישט דא, דאם האט נישט מיטן ציבור, דאם איז א הפסק.

עכ״פ, האמיר דעמאלטס גלייבט פאר אלעם, מ׳קומט אהן צו מנחה די ערשטע זאך האט מען גלייבט, און נאכדעם האט מען גלייבט מנחה.

ס׳איז דאך דא וואם זאגן מ׳זאל בכלל נישט משלים זיין, ס׳איז נאר א חובת הציבור,[15] און מ׳זאל נישט לייענען ביי מנחה, במילא האמיר אונז אזוי געטוהן.

אבער דאס איז יא אינטערעסאנט, כהאב אמאל געזעהן ס׳איז דא א תשובה פון רבי יהודא אסאד (שו״ת מהרי״א סי׳ נ״א) וואו ער שרייבט פאר זיין זוהן, אז ער האט אמאל געהאט דעם פראבלעם, ער איז געווען אינטערוועגנס און איז הערשט נאכמיטאג אהנגעקומען אין א ביהמ״ד אין א שטאט, האט ער גלייענט דארט מיט די אידן וואם האבן גלייבט מנחה, ער שרייבט יא אין די תשובה אז ער האט גלייענט ׳נאך אשרי פאר שמונה עשרה׳;[16] דאס איז אינטערעסאנט אז ער שרייבט דאס ארוים אזוי.

---

15 הנה נתבאר באחרונים שהוא חובה על הציבור, ואינה מוטלת על כל יחיד, עי׳ בשו״ת בנין שלמה (סי׳ ל״ח), וע״כ יחיד שלא שמע איזה תיבות יצא יד״ח קריה״ת, וכ״כ בשו״ת לבושי מרדכי (מהדו״ת סי׳ צ״ט), וכ״כ בשו״ת תשובות והנהגות (ח״א סי׳ ק״מ).

16 ונעתיק לשונו הזהב בשו״ת מהרי״א (יהודא יעלה ח״א סי׳ נ״א): חיים ושלום וכל טוב לאהובי בני חביבי. גבור בתורה ויראת ד׳ כארי וכלביא. יתרומם ויתנשא קרני יפעתו כאשר עם לבבי. ה״ה הרבני מורג חרוץ מופלג כבוד שמו מו״ה אהרן שמואל אסאד נ׳ בק״ק נ״ש יע״א. - גי״ה קבלתי לנכון. וע״ד הספק שעלה בידך אם עפ״י סיבה נתבטל קריאת התורה בשחרית ביום הכניסה אם יש לקרות בתורה בתפלת מנחה בו ביום שהי׳ ערב ראש חודש או לא והת״ח פלפלו אתך בזה. זה אומר בכה כו׳.

דע אהובי בני שיחי׳ו באמצע חודש אלול תר״ה לפ״ק כשהיינו בוועד הרבנים בק״ק פאקש. ובבואינו בחזרה בבוקר השכם טרם נסענו משם התפללנו עם מנין בית המלון. ולא שמענו בו ביום ב׳ קריאת התורה שחרית, וכמו ג׳ או ד׳ שעות אחר חצות היום הגענו לישוב שהיה שם ביהכ״נ וקבצנו מנין עשרה לתפלת מנחה, ושלשתנו ביד״צ שהיינו ביחד הגאון אבד״ק מיקלאש והגאון אבד״ק סאבאטיש ואני, הסכמנו בעצה א׳ ועשינו מעשה לקרות בתורה אז פרשה /פרשת/ השבוע של שחרית בין אשרי לתפלת ש״ע, כדי שלא לבטל התמיד תקנת עזרא שלא לשהות ג׳ ימים בלא תורה. והרמב״ם יחס תקנה זו למרע״ה בר״פ י״ב מהל׳ תפלה ומקורו ביאר יפה הכ״מ שם, עי״ש שמאריך בענין.

האדמו"ר מדושינסקיא: יא, בעצם די אשרי האט דאך צוטוהן מיט די שמונה עשרה, קען מען דאך בפשטות נישט מפסיק זיין.

רבינו: אבער אזוי שרייבט ער דארט אז בדידי' הוי עובדא און ער האט אזוי געטוהן. ס'איז א פלא.

א' הנוכחים: זעהט אויס, אז נישט יעדער האט עם אהנגענומען פאר א הפסק.

רבינו: יא, דער חיד"א (ברכי יוסף סקט"ו) מאכט עס טאקע אוועק, ער זאגט אז ס'איז נישט קיין פראבלעם ווייל מ'זאגט דאך נאך פסוקים נאכדעם ממילא גייט דער קדיש אויף דעם.[17] אבער ס'איז אהנגענומען אז מ'איז נישט מפסיק.

האדמו"ר מדושינסקיא: מ'דארף האבן א מנין וואס האבן נאכנישט געהערט ליינען?

רבינו: דאס איז אן ערנסטע שאלה.[18] כאטשיג זאל זיין זעקס. אבער ס'איז דא מקילים אפילו אויף דעם.

דארט (בשו"ת מהרי"א הנ"ל) איז משמע אז עד (הגאון רבי יהודא אסאד ז"ל) האט נישט געהאט קיין מנין וואס האבן געדארפט הערן לייענען, ער האט זיך נאר צוגעשטעלט צום מנין וואס האט שוין געדאוועט מנחה דעמאלטס.

א' ממלוויו: למעשה איז דא באלד זעקס מענטשן וואס זענען דא געווען, וואס זיי האבן פארפאסט די קריאה.

רבינו: זיי פארן אלע מיט צוריק אהיים?

האדמו"ר מדושינסקיא: יא, נישט אלע וואוינען אין ירושלים, אבער ס'קען זיין אז זיי וועלן דארט זיין.

רבינו: יא, ס'איז בעסער די וואס זיי ווארטן אפ זאלן נישט הערן צופרי קיין ליינען, במילא וועלן זיי זיין מחויב.

האדמו"ר מדושינסקיא: בעצם די קריאה איז עפעס א חיוב, מ'האט געליינט די פרשה, אבער מ'האט עפעס פארפעלט אויב נישט?

רב דביהמ"ד אהל פינא: ס'איז דאך נאר א חובת הציבור.

רבינו: יא, אזוי איז אנגענומען אז ס'איז א חובת הציבור. וועגן דעם איז בעסער אז ס'איז דא א ציבור וואס האט נישט געהערט, אזוי ווערט א חובת קריאה.

ונסתובבה שיחה אודות בני ארץ ישראל השוהים בשבתות אלו בחוץ לארץ

רב דביהמ"ד אהל פינא: כ'האב נעכטן געהערט פון מיין טאטן, עס איז דא יעצט אין אלע שוהלן די קאמפיין מ'זאל שטיצן דעם 'מרכז עזרה ויעוץ' אין ארץ ישראל, מיין טאטע זאגט אז זיי העלפן דארט פאר אלע קרייזן פון איבעראל.

האדמו"ר מדושינסקיא: עס איז נאכמער ווי איבעראל, אפילו פון זייערע אייגענע קעיסעם אויך...

רבינו: יא, די אלע שוועדע קעיסעס פון זיי שיקן זיי אויך אהין (לעסקני מרכז עזרא ויעוץ).

בעל האכסניא מוה"ר חיים ידידי' פישער הי"ו: וועז איך בין געווען אין ארץ ישראל צו די חתונה,[19] בין איך געגאנגען קוקן אין דעם אפים, און יענע אפים, זיי האבן דאך אין אסאך מקומות, האב איך טאקע געזעהן דארט איז דא פון אלע סארטן מענטשן.

רבינו: דאס איז די ריכטיגע רפואה צו די מכה, דאס וואס מ'קען ארויס העלפן יחידים זאלן פטור ווערן.

האדמו"ר מדושינסקיא: זיי זענען קיינמאל נישט געווען צוגעוואוינט צו דעם, ביי אונז איז אלעמאל געווען א גרויסער חלק וואס זענען געגאנגען נעמען א 'פטור'.

רבינו: ביז ס'איז געווארן שווער.

האדמו"ר מדושינסקיא: און מאידך גיסא איז געווארן יעצט א גרויסער פראבלעם, די ישיבה האט געהאט פון אלע יארן אן ערלויבעניש אז מ'האט געקענט מאשר זיין אויף א בחור אז ער הייסט א בן ישיבה, אבער עם דארף זיין א סכום פון כך וכך בחורים, נישט יעדע פינעף צעהן בחורים קענען עם האבן, עס מוז זיין א מינומום געוויסע סכום פון בחורים.

רבינו: יא, אז א קליינע ישיבה איז נישט קיין ישיבה.

האדמו"ר מדושינסקיא: יא, און יעצט אז ס'איז געווארן

---

17 וז"ל: יש נוהגים לומר ההשכבות וההכרזות וכיוצא אחר אשרי, וכתב הרב שיירי כנה"ג דאינו נכון, דהקדיש שאומרים קודם מוסף הוא על אשרי, ואין להפסיק ביניתים. והביאו דבריו הרב מגן אברהם (ס"ק ז) והרב אלי"ה רבה (אות יד) והרב אמת ליעקב. - ולי ההדיוט נראה עיקר כמו"ש בספר יד אהרן דאין לחוש לאומרם אחר אשרי, מאחר שאח"כ בהחזרת ס"ת אומרים מזמור לדוד וכמה פסוקים אחרים, ועליהם אומרים קדיש. וכתב כן משם מהר"ש ן' עזרא גם כן. והדברים ברורים.

18 עיי' בשערי אפרים (שער ז סעיף ל"ט) שם כתב מפורש: אם לא היה להם מנין באותה שבת, אינם חייבים בהשלמת הקריאה בשבת שלאחריה... ע"ש.

19 שמחת נישואי בתו הצעירה של האדמו"ר מדושינסקיא שליט"א שהתקיימה בארה"ק בחודש טבת שנת תשע"ט לפ"ק.

אז כמעט הונדערט פראצענט גייען אויף א 'פטור', אלע גייען, און זיי באלאנגען נישט אין קיין ישיבה, ממילא איז פארלוירן געווארן די ערלויבעניש, דארפן מיר זיך צושטעלן צו אנדערע ישיבות. ס'איז געווארן א גרויסע פראבלעם פון אלע זייטן.

רבינו: אבער דאס איז דאס בעסטער וועג ווי מ'קען זיך באפרייען פון זיי, דורך א 'פטור'.

האדמו"ר מדושינסקיא: פארשטייט זיך אז ס'איז דא שוועריקייטן...

רב דביהמ"ד אהל פינא: ארום אכציג פראצענט מאכט נאך היינט א 'פטור'.

האדמו"ר מדושינסקיא: און פון די אכציג פראצענט איז דא א גרויסע חלק וואס גייט אזוי ווי ס'איז געגאנגען, נאר אסאך מאל פארהאקט זיך דאס, ס'קען געדויערן לענגער, עם קען געדויערן א יאר–צווויי, מ'מאכט אים מערערע פראבלעמען.

וכיבד את רבינו בברכת לחיים

ובירכו רבינו: לחיים, דער אויבערשטער זאל העלפן הצלחה רבה מיט סייעתא דשמיא, צאתכם ובואכם לשלום מיט אלעם גוטן.

ובדרך צאתו דברו אודות הגה"ח ר' יוסף נייהויז ז"ל,[20] זקינו של בעל האכסניא ר' חיים ידידי' פישער הי"ד

האדמו"ר מדושינסקיא: ער איז געווען זיין זיידע (אבי אמו) אבער ער איז אונז געווען א פעטער.

דער זיידע ז"ל דער מהרי"ן איז פאר אים געווען א שוואגער.

הרח"י: די רביצין פונעם מהרי"ן איז געווען א שוועסטער פון מיין זיידן ר' יוסף.

רבינו: ער איז געווען פון זענטא.

הרח"י: יא, ער האט דאך צוגעהאלפן דעם רבי'ן דער ברך משה מיט די ישיבה אין זענטא.[21]

ער איז נאכדעם געווען מיטן טאטן (רבינו הברך משה ז"ל) אין לאגער.

רבינו: יא, אוודאי. זיי האבן געלערנט אינאיינעם דארט אין די שווערע צייטן.[22]

20

ע' בס' ומשה היה רועה (ח"ב עמ' ל"ג) כדלהלן: ר' יוסף איז געווען אן איידעם ביי הרה"ח ר' יו"ט ליפמאן פישער ע"ה פון זענטא א תלמיד פונעם קדושת יו"ט זי"ע. ר' יו"ט ליפא איז געווען א ת"ח און א עושר, און ער האט אויסגעהאלטן דעם איידעם אז ער זאל קענען זיצן און לערנען מיט הרחבת הדעת, אזוי איז ער אויסגעוואקסן א גרויסער ת"ח.

ר' יו"ט ליפמאן ע"ה איז געווען גאר א טייערער איד, ער פלעגט טון גאר אסאך גמילות חסדים, ער פלעגט שטיצן אסאך אידן בדרך כבוד ווען ער פלעגט קומען אין ביהמ"ד מיט געפאקטע זעקלעך שפייז געברויכן, און דאס אריינגעלייגט אין די שטענדערס פון די נצרכים. ער פלעגט אויך קויפן די זילבערווארג פארן עצי חיים ז"ע און פארן סיגעטער רב הגה"צ ר' זלמן לייב זצ"ל. אידן פון זענטא געדענקען ווי ער פלעגט גיין מיט א רבישע עטרה אויפן טלית, וויבאלד ער האט געהאט געקויפט א נייעם טלית פארן עצי חיים, האט ער באקומען די אלטע, און ער פלעגט גיין דערמיט.

ר' מרדכי הארטשטיין הי"ו דערציילט אז ביי איינע פון די באזוכן פונעם עצי חיים ז"ע אין זענטא האט ער געהאט זיין אכסניא אין שטוב פון ר' יו"ט ליפא. אין די שפעטערע יארן אין אמעריקע, האט ר' יצחק פישער ע"ה פון מאנטריאל באזוכט ביים רבי'ן, האט אים דער רבי געוויזן א זילבערנעם בעכער וואס ער האט באקומען פון זיין פעטער ר' יו"ט ליפמאן ע"ה.

21

ע' בס' ומשה היה רועה (שם): א צייט נאכדעם וואס דער רבי האט געעפענט די ישיבה פאר גרעסערע בחורים, האט דער רבי צוגענומען צו זיך הרה"ג ר' יוסף נייהויז זצ"ל, א שוואגער פון הגה"ק מהרי"צ דושינסקיא זצ"ל, וועלכער האט שוין דארט געהאט פון פריער א ישיבה פאר יונגערע בחורים, און יעצט האט ער זיך צוגעשטעלט צום רבינס האנט און אינאיינעם האבן זיי זיך אפגעגעבן מיט די תלמידים.

דער רבי האט זייער געהאלטן פון ר' יוסף'ן און עס האט צווישן זיי געהערשט א געוואלדיגע גרויסע ידידות. דער רבי האט זיך אמאל אויסגעדריקט "ער איז געווען א שטיק יראת שמים".

ווען דער רבי האט אמאל געדעדט מיט אן אייניקל איבער זיין זיידן רבי יוסף זצ"ל, האט זיך דער רבי אויסגעדרוקט "אין יענע צייטן איז נישט געווען דער סדר אזוי ווי היינט אז די בחורים האבן צווי מגידי שיעור, און דער מגי"ש פון נאכמיטאג קומט אן נאכמיטאג אויסגערוהטערהייט. מיר האבן ביידע גאארבעט איבערן אנצן טאג אין די ישיבה, עס זענען געווען טייל בחורים וואס ר' יוסף זיך אפגעגעבן מיט זיי פארמיטאג, און נאכמיטאג האב איך זיי איבערגענומען, און אזוי איז געווען פארקערט מיט די אנדערע בחורים, מיר האבן ביידע שווער געארבעט א גאנצן טאג.

22

ע' בס' ומשה היה רועה (ח"ב עמ' ת"ג) כדלהלן: צווישן די סגל חבורה מיט ועמען דער רבי האט עוסק געווען בתורה אין לאגער, איז געווען זיין ידיד נפש הגאון רבי יוסף נייהויז זצ"ל מיט ועמען ער האט אינאיינעם עוסק געווען אין די עבודת הקודש, פירעדיג די ישיבה אין זענטא, און דער רבי איז מיט אים אינאיינעם געגאנגען אין לאגער, ולא זזה ידו מתוך ידו עד זיבולא בתרייתא.

דער רבי איז אין יענע עתות לצרה געווארן זייער צוגעבינדן מיט ר' יוסף נייהויז, און ער פלעגט רעדן פון אים מיט א שטארקע הפלגה און געהויבענע אויסדרוקן. דער רבי פלעגט דערציילן פון ר' יוסף מיט טרערן

ס׳איז דא א בריוו פונעם טאטן גלייך נאך די קריג, ווענן די צוויי טעכטער פון ר׳ יוסף׳ן.[23]

און שילדערן זיין צדקות און זיין קדושה, און ווי אזוי ער האט זיך ממית געווען באהלה של תורה אין די שווערסטע צייטן.

ביי יעדע געלעגענהייט אין לאגער אונטער די שווערסטע אומשטענדן פלעגט ער מיטן רבין׳ן עוסק זיין בתורה, ווי זיי האבן נאר געטראפן אן איבריגע מינוט האבן זיי זיך אוועקגעזעצט און באלד האבן זיי זיך געטראפן באשעפטיגט אין א שוועכע סוגיא.

---

23 וז״ל מרן רבינו הברך משה ז״ל במכתבו הנ״ל שכתב לחזק לבבם אחר החורבן הנורא שנשארו יתומות נשברות:

ב״ה ד׳ ויצא תש״ז, ברוקלין נ״י יצ״ו.

לכבוד הבתולה מרת שינדל ואחותה הבתולה מרת מרים, בנות ידידי ריע כאח לי הרב מו״ה יוסף נייהויז זצ״ל הי״ד.

שמחתי מאוד לקראת השמועה שנשארתן בחיים בחמלת השי״ת להחיות זרע לאביכן הצדיק זצ״ל.

אתן ידעתן גודל האהבה שהי׳ בינינו בזענטא, כה נשארנו ביחד עד יומו האחרון, ביום ד׳ שבט שנת תש״ה נפטר מעולם מר הזה בכפר רעהמסדארף סמוך לעיר צייץ במדינת אשכנז הארורה.

אני וידידי הרב מו״ה צבי יהונתן לאנדא מזענטא זצ״ל הי״ד והרב מטאב שליט״א ועוד איש אחד, שהיינו תמיד חברים ללמוד בע״פ, וסבלנו כ״כ יחד צרות גדולות, טהרנו את אביכן בט׳ קבין מים, כמו שביקש מאתי והובא אח״כ לקבורתו ביחד עם עוד אנשים שנפטרו ביום הנ״ל, מקום שהוא לקבורות לא הי׳ ידוע לנו.

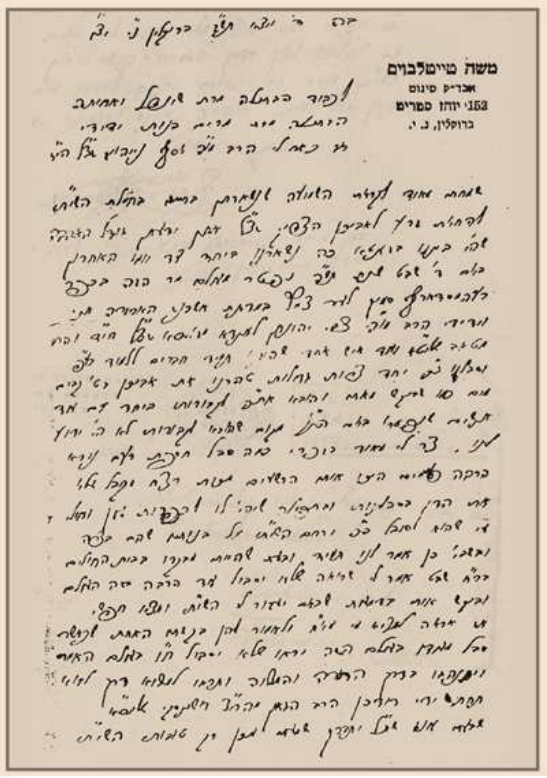
צר לי מאוד בזכרי כמה סבל חרפת רעב נורא, הרבה פעמים היכו אותו הרשעים מכות רצח וקיבל עליו את הדין בסבלנות ובתפילה שיהי׳ לו לכפרות עון ואולי ע״י שהוא סובל כ״כ ירחם השי״ת על בנותיו שהם בצרה ובשבי, כן אמר לנו תמיד.

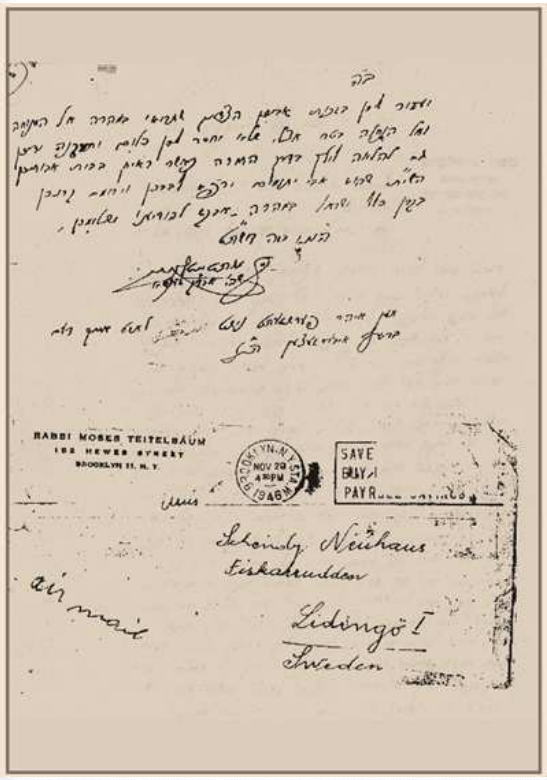
ובעת שהייתי מבקרו בבית החולים בר״ח שבט אמר לי שרואה שלא יסבול עוד הרבה בזה העולם, וביקש אותי בדמעות שבאם יעזור לי השי״ת ואצא חפשי אז אראה למצוא מי מיו״ח ולאמור לה בקשתו האחת שכאשר סבל ימיו בעולם הזה יראו שלא יסבול ח״ו בעולם האמת. וייתנהגו בדרך התורה והמצוה, ותראו למצוא דרך תחת ידי דודכן הרב הגאון מהרי״צ דושינסקי שליט״א [זצ״ל].

שבעתי עונג שת״ל יתברך שמעתי מכן רק טובות השי״ת יעזור לכם בזכות אביכן הצדיק שתבואו במהרה אל המנוחה ואל הנחלה, בטוח אצלי שלא יחסר לכם כלום ותחזקנה ידיכן גם להלאה לילך בדרך התורה כאשר ראיתן בבית אבותיכם, השי״ת שהוא אבי יתומים ירפא לבבכן וירומם קרנכם בקרן כלל ישראל במהרה.

אבקש להודיענו משלומכן. הנני בזה דושה״ט. הק׳ משה טייטלבוים, שהי׳ אבד״ק זענטא

(נ.ב.) וועז איהר פערשטעהט נישט לאזט אייך דעם בריעהף איבערזעצען, הנ״ל.

משה טייטלבוים
אברים סינוס
152 יהזו סטריט
ברוקלין, נ. י.

ער האט זיך אסאך געזארגט פאר זיי נאך די קריג.[24]

הרח"י: ער האט דאס געבעטן פון רבי'ן פאר ער איז אוועק, אז ער זאל זיך אומקוקן אז זיי זאלן זיך האלטן.[25]

---

24 ע' בס' ומשה היה רועה (שם): עס איז וויכטיג צו דערמאנען ווי דער רבי האט זיך פארפליכטעט פארן רבי יוסף'ן אז ער וועט אים בלייבן געטריי אויך נאך זיין פטירה, און דער רבי האט טאקע מקיים געווען בשלימות זיין הבטחה וואס ער האט אים gegעבן.

אינמיטן וויינטער תש"ה האט ר' יוסף געשפירט אז זיינע כוחות לאזן זיך אים אויס, ער איז אפגעפירט געווארן אין שפיטאל, וועו דער רבי איז אים געקומען מבקר חולה זיין אין שפיטאל, האט ער געזאגט פארן רבי'ן אז ער שפירט אז ער וועט שוין נישט צו לאנג ווייטער ליידן די צרות ווייל ער שוין פון דעם עולם, און ער האט געבעטן דעם רבי'ן ער זאל אים מבטיח זיין אז ער וועט אים מטהר זיין לאחר פטירתו מיט ט' קבין, און ער וועט זיך ארגן אז מ'זאל אים מקבר זיין.

בפרט האט ער געבעטן דעם רבי'ן אז היות ער האט איבערגעלאזט צוויי טעכטער, וועו דער אייבערשטער וועט העלפן און די מלחמה וועט זיך ענדיגן, זאל דער רבי טוהן כל מה שביכלתו און טרעפן זיינע טעכטער און זיי איבערגעבן זיין לעצטע בקשה, אז זיי זאלן זיין ערליך און ווייטער אויפשטעלן שיינע אידישע שטובער.

ר' יוסף האט געזאגט "אלעס וואס איך לייד דא צרות איז מיר כדאי וועgen מיינע טעכטער אז זיי זאלן בלייבן ערליך", און ער האט געבעטן דער רבי זאל זיין זאגן אז "היות ער האט שוין אזויפיל געליטן אויף די וועלט זאל ער נישט דארפן ליידן איינפן יענע וועלט, ממילא זאלן זיי זיין ערליך און אפגעהיטן און זיך פירן על דרך התורה והמצוות".

וועו ר' יוסף איז נפטר געווארן ד' שבט תש"ה האט אים דער רבי שעב געמאכט די טהרה מיט ט' קבין, און אים אליין gעברענגט צו קבורה.

נאך די קריג האט דער רבי טאקע נישט gערוהט ביז וועו ער איז געוואויר געווארן וואו ר' יוספ'ס טעכטער געפונען זיך, און דאן האט ער זיי געשריבן א לעגגרן מכתב חיזוק און הדרכה, אין וועלכן ער וויקעלט אויף די פרשה פון זיין נאנטשאפט מיט זייער טאטן, און ער דערציילט פון זיין חשיבות און גרויסקייט, און וואס עס איז געווען זיין לעצטע פארלאנג פון זיי.

25 ע' בס' ומשה היה רועה (שם עמ' ת"ח): די צוויי טעכטער פון ר' יוספ'ן האבן געפאלגט דעם רבי'ן און זיי זענען ארויפgעפארן קיין ארץ ישראל צו זייער פעטער דער ירושלימער רב זצ"ל, אבער זיי זענען אנgענקומען ממש א קורצע צייט נאך זיין פטירה לחה"ה, ערב סוכות תש"ט לפ"ק. די צוויי טעכטער האבן התונה געהאט מיט חשוב'ע מענער הרה"ח ר' גבריאל פישער הי"ו און הרה"ג ר' שמחה טעמפלער שליט"א ר"מ בישיבת נייטרא, זיי האבן אויפgעשטעלט הערליכע שיינע שטובער, מיט קינדער און אייניקלעך ראשי ישיבות ומרביצי תורה בישראל, וואס איז זיכער א נחת רוח פאר די נשמה פון ר' יוסף ז"ל.

רבינו: יא. דער טאטע ז"ל האט זייער שיין gערעדט פון ר' יוסף, אסאך מאל האט ער gערעדט פון אים אפילו פון בעפאר די קריג, זיין התמדה, זיין ערליכקייט, ער האט אים זייער באווויינט אזוי.

ער איז אים געווען זייער א נאנטער מענטש, זייער געטריי gעווען פארן טאטן ז"ל, דארט אין זענטא און שפעטער אין לאגער.

הרח"י: דער רבי ז"ל דער ברך משה האט מיר gעזאגט אויף אים 'לא פסק פומיה מגירסא פשוטו כמשמעו', אין די צרות האט ער gעארבעט מיט אים צוזאמען, מ'האט gעמאכט קוילן, מ'האט gעשניטן די האלץ, האט ער gעלערנט מיט אים מסכת ביצה, יעדן דיבור המתחיל פון רש"י פון די גאנצע מסכתא.

ונפרד רבינו מהאדמו"ר מדושינסקיא: א דרך צלחה, מזאל הערן בשורות טובות.

האדמו"ר מדושינסקיא: אמן. מ'זאל זיך כסדר זעהן מתוך שמחה, א יישר כח.

עס איז כדאי צו דערמאנען וואס עס דערציילט הרה"ג ר' דוד דוב דושינסקיא שליט"א חדב"ג, אז ר' גבריאל הי"ו איז gעווען פון די נאנטסטע תלמידים בייט זיידן הגרי"ע זצ"ל, און עס איז gעווען א פלא אז כמשך אלע יארן האט אים דער ירושלימער רב קיינמאל נישט gעהייסן עוסק זיין אין שידוכים, כאטש ער איז gעווארן גאר אן עלטערער בחור. ממש עטליכע טעג איידער ער איז נפטר gעווארן האט אים דער רבי צוgענרופן און gעהייסן טון אין שידוכים, וועו א קורצע צייט שפעטער זענען די טעכטער פון ר' יוסף נייהויז ע"ה ארויפgעקומען קיין ארץ ישראל, און ער איז א חתן gעווארן מיט איינע פון די טעכטער, האט ער דאן פארשטאנען דעם וויכטן בליק פון זיין רבי'ן זצ"ל וואס האט gעווארט ביז איצט אים צו הייסן טון א שידוך.

פון דעם שיינט אויך ארויס דעם בליק פון רבי'ן ז"ע, וועלכער האט זיי gעשיקט צום פעטער קיין ירושלים, וואוסענדיג אז דארט וועלן זיי קענען אויפשטעלן זייערע שטובער.

עס דערציילן די טעכטער פון ר' יוספ'ן, מרת טעמפלער און מרת פישער שיחיו, אז זיי האבן צוריק gעשריבן פארן רבי'ן א בריוו. און במשך די יארן וואס זיי זענען gעווען אין שווייץ און זיי האבן נישט gעקענט ארויספארן קיין ארץ ישראל. האבן זיי אנgענאלטן א קשר מיטן רבי'ן, און אלע שאלות וואס איז זיי אויפgעקומען אין אלע ענינים האבן זיי אנgעפרעgט דעם רבי'ן און דער רבי האט זיי gענטפערט ווי א טאטע פאר אייגענע קינדער, נאך איינעם ערשטן יאר האט זיי דער רבי אינזיינען gעהאט, און gעשיקט שמורה מצות אויף פסח.

דברות קודש

מאת כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

אסיפה רבתי 'שמירה לדורות' שע"י מוסדותינו הק' בוויליאמסבורג יצ"ו

יום ג' פרשת שלח תשפ"ו לפ"ק

די וואך אין די סדרה והיה באכלם מלחם הארץ תרימו תרומה לה'.

לחם איז א כינוי אויף א פרוי, כי מלחם אשר הוא אוכל, אזוי זאגט רש"י, והיה באכלכם מלחם הארץ, וועז מען האט חתונה, תרימו תרומה לה'.

רש"י טייטשט ויקחו לי תרומה, טייטשט רש"י לשון הפרשה, והיה באכלכם מלחם הארץ תרימו תרומה לה', א אפשיידונג, און דאס איז וואס מען איז היינט זיך צוזאמגעקומען. והיה באכלכם מלחם הארץ, יעדער האט ברוך ה' א שטוב, תרימו תרומה לה' מלשון הפרשה, א אפשיידונג. א אפשיידונג פון וואס? פון די דרכי אומות העולם און נישט נאר פון די דרכי אומות העולם נאר ליידער אויך פון אידן, און איך מוז דאס אזוי זאגן, און אפילו פון אזוי גערופענע חסידישע אידן.

מען לעבט היינט, איך רעד דא וויליאמסבורגער אידן, דא אין וויליאמסבורג איז א שטאט, א גרויסע שטאט מיט צענדליגער טויזנטער אידישע נפשות. אסאך טויזנטער אידישע משפחות און פון אסאך פארשידענע קהילות. ס'איז דא קהילות וואס זענען מדקדק מען דארף זינגען דעם ניגון, מען דארף דאוענען די און די נוסח, מען דארף גיין מיט אזא היט, אזעלכע בגדים, אזא טלית קטן, אבער אויף צניעות לייגן זיי נישט קיין דגוש.

טאמער רעדט מען מיט זיי עניני צניעות פרעגן זיי א שאלה: וואו שטייט? אויף יעדע זאך, "וואו שטייט?" און ס'איז שווער צו ענטפערן אויף יעדע זאך, וואו ס'שטייט?

וויל איך זאגן פארן ציבור, אונז האמיר מקבל געווען פון פעטער ז"ל און פונעם טאטן ז"ל צו לייגן א דגוש אויף צניעות און אויף קדושה, און נישט אויף אנדערע זאכן. דייקא אויף די זאכן.

אין די הייליגסטע מאמענטן אין יאר, ס'איז געדרוקט אין דברי יואל, תורות ערב יום כיפור וואס ער האט געזאגט אין די בראשית יארן דאהי אין אמעריקע וועגן אפשערן האר, זייער שטארק פארפירט און זייער שטארק מעורר געווען און ווי הארב דאס איז.

און ס'איז דא דרשות וואס איך געדענק, נאך תשכ"ד, תשכ"ו, האט ער געזאגט דרשות, ער האט דעמאלטס געזאגט א מליצה: אמר ר' לוי קשה עונשן של מידות (ב"ב פח:), עונשן של מאדע"ס. אזוי האט ער געזאגט. ס'איז נאך דא דא אידן וואס געדענקן עס.

ער האט געזעדט וועגן שייטלען און דעמאלטס האט ער עס אנגעזופן די שייטלען, "גג על גג" האט ער עס אנגעזופן. און אויף די זאקן האט ער זייער שטארק מדקדק געווען.

דער טאטע ז"ל אויך, בשעתו אויף מלבושי נשים האט ער אויך געזאגט זייער פייערדיגע דרשות אין עניני מאדעס, דעמאלטס געווען וויסע היטלעך וועד ס'גאדענקט. ער האט שטארק מעורר געווען.

און איך פרעג א קשיא: **ווי קענען תלמידים, תלמידי תלמידיו, די וואס רופן זיך חסידים, מקיל צו זיין אין אזעלכע האקעלע ענינים?**

און אויף די שאלה "וואו שטייט"?, קען איך נאר פארציילן א מעשה, בימיו פון הייליגן דברי חיים האט ער געהאט א מחלוקה מיט א גדול בישראל איבער אן ענין, און יענער האט אים געפרעגט: " וואו שטייט"?,

האט ער געענטפערט: **"ס'שטייט אין מיר און איך בין די תורה"**. אזוי האט ער געזאגט: "ס'שטייט אין מיר, איך בין די תורה!".

איך וויל זאגן פאר יעדן איינציגן איד דא, **ס'שטייט אין פעטער ז"ל און ער איז די תורה!!!**

מען טאר נישט פרעגן אזא שאלה,'וואו ס'שטייט!.

ס'איז געווען א מעשה בים בעלזער רב ז"ל ר' ישכר בער, ס'האט אים אויך איינער געפרעגט אזא שאלה אויף א חסידישע זאך, " וואו שטייט"?.

האט ער געענטפערט: **אונז האמיר בקבלה, ווען עמיצער פרעגט אויף א חסידישע זאך וואו ס'שטייט? איז א אפיקורס!**

ער איז אן אפיקורס פארן פרעגן וואו ס'שטייט.

אונז דארף מיר וויסן ,אידישקייט האט א מסורה, יש "אם" למסורה, ס'איז דא א מסורה ווי אזוי א מאמע דארף זיך צו פירן, ס'איז דא א מסורה ווי אזוי א אידישע מאמע דארף זיין געקליידעט, ווי אזוי א אידישע מאמע דארף זיך אנטון און די קינדער אנטון, און מען קען זיך נישט אליינס מאכן, לויט מיין גוסטע, לויט מיין השגה.

איך וויל פארציילן א מעשה פון היינט נאכט. איך האב געהאט היינט אויפדערנאכט א איד, צוזאמען מיט'ן וויב, זיי האבן נישט לאנג צוריק חתונה געמאכט א קינד, א זון. מ'האט געזען די מחותנים וועמען מען האט זיי גערעדט א שידוך, גייט מיט א נארמאל שייטל, די קינדער גייען מיט א נארמאל שייטל, איך רעד יעצט נארמאל ווי מ'גייט, און זיי האבן זיך משדך געווען.

ביי די חתונה זעט זי די מחותנת'טע איז דארט מיט א לאנג שייטל. זי האט אנגעטון צו די חתונה א לאנג שייטל. צו די שבע ברכות איז שוין די שניר אנגעקומען מיט א לאנג שייטל. זיי זענען געווען ביי מיר, געווינט בדמעות שליש, געווינט צו מיר: "ווי קען איך אריינלאזן ביי מיר אין שטוב אזאנס?" אויס מענטש זענען זיי געווען.

ס'וועט קומען שבת, קומען זיי צו די סעודות, זי קען זיי נישט אריינלאזן אין שטוב. יעצט אויפדערנאכט איז דאס געווען.

דאס איז די ירידת הדורות דא אין ווילאמסבורג. און דאס איז שרעקליך. מען זאל קוקן ווי אזוי די זיידעס און די באבעס גייען. די צווייטע דור, די דריטע דור, איז א מורא'דיגע ירידה, **און אז אזוי וועט עס ווייטער גיין, וואו וועט מען אנקומען?**

וואו האלט מען שוין?

דא אין שטאט וואוינען זייער אסאך מענטשן, פארשידענע מיינונגען, איך זאג פארשידענע קהילות, ניין, ס'איז פארשידענע "קולות"...

יעדער האט זיך איגענע קולות. מען וואוינט טיר ביי טיר, מען גייט ארויס אין די גאס און מען טרעפט זיך מיט שכנים און מען טרעפט זיך מיט קרובים, איינער לערנט זיך אפ פונעם צווייטן. וועז מען זאל זיך אפלערנען אויף צו גוטן, צו בעסערן, וואלט גוט געווען, נשים דעתן קלות און איינער לערנט זיך אפ פון צווייטן, אז דו מעגסט? מעג איך אויך, און אזוי א צווייטע א דריטע, אזוי גייט עס.

דאס ברענגט א געוואלדיגע התרשלות אין עניני צניעות און עניני לבוש פון צניעות. און אויף דעם איז געזאגט געווארן תרימו תרומה לה' לשון הפרשה, מען דארף זיך אפשיידן.

תרימו תרומה לה' טייטש אויך א לשון התרוממות, מען דארף זיך פירן געהויבן. איך לאז מיך נישט נאך ווייל יענער טוט אזוי, איך דארף זיין געהויבן, איך דארף מיך שפירן העכער און שענער און בעסער, יענער זאל זיך אפלערנען פון מיר צו בעסערן, נישט איך זאל מיך אפלערנען פון יענעם אראפצוגיין.

איך מוז זאגן א פרט, וואס איז גורם אין די זאך. אוועקשיקן בחורים אין פרעמדע ישיבות. מען שיקט אוועק בחורים אין פרעמדע ישיבות, אין יענע ישיבות איז שוין דא בחורים פון אנדערע קרייזן, נאך דערצו, וועט ס'קומט אן קיין ארץ ישראל זעט זיך עס נאכמער.

אזוי זעט ער פיינע אידן, ער זעט אנדערע בחורים קענען בעסער לערנען פון אים און יענעמ'ס מאמע, יענע גייט אזוי און יענע גייט אזוי, און דער בחור זאגט אים: "דאס איז נישט געפערליך". די בחורים רעדן אויך צווישן זיך.

דער פרעגט אים אויך: "וואו שטייט?" ער איז אים מסביר, "וואו שטייט?" "וואו שטייט דאס?" "וואו שטייט דאס?" איין בחור זאגט פאר'ן צווייטן בחור. ס'ווערט בי אים קאלט ,און ס'ווערט בי איר קאלט. ער זאגט דו ווילסט אזוי גיין, גיי אזוי. זי זעט אז אים גייט נישט אן, גייט זי נאך ווייטער.

אונז דארף מיר האבן א הפרשה פון די אלע זאכן, פון די מיינונגען, די מנהגים, זייערע קולות .**מיין זון דער רב זאל זיין געזונט האט געזאגט זייער א פייערדיגע דרשה, דברים היוצאים מן הלב ס'זאל זיין דברים הנכנסים אל הלב** ,נישט נאר אין לב נאר און אין מוח.

איך וויל נאר אזויפיל זאגן, איך וויל מחזק זיין די ווערטער און רעדן צום ציבור, צו יעדן יחיד, איך וויל זאגן פאר יעדן יחיד **"דיך מיינט מען!"**, איך זאג עס פאר יעדן יחיד "דיך מיינט מען!", דו דארפסט זען דיין שטוב זאל זיך פירן אזוי ווי ס'דארף צו זיין.

עס קומט אריין מערערע מענטשן, מען רעדט זיך אדורך וועגן שידוכים, און איך הער די פראבלעמען. דא גייט מען מיט א בענד פון צוויי אינטשעס און דעי גייט א בענד פון פיר אינטשעס, און מען קריגט זיך ארום איבערן שידוך צי מען קען יא מאכן, ווער זאל נאכגעבן פאר וועם, און ס'קומט מיר אן צו לאכן פון דעם און פון דעם.

מען זאגט דא פארן ציבור ,**מען דארף גודר גדר זיין און עומד זיין בפרץ דא אין ווילאמסבורג, מאכן שטארקע גדרים און סייגים, פעסטע גדרים, אונז גיי מיר זיך נישט לאזן, אונז גיי מיר זיך נישט לאזן אראפשלעפן אין עניני צניעות. פונקט פארקערט, מען דארף הייבן, ארויפגיין. אונז גיי מיר שטייגן אין צניעות.**

אז ס'איז געווען אין בית רחל גרויסע דרשות, מען האט אויפגעפאדערט און געלערנט מיט די מידלעך און זיי האבן זיך אונטערגעשווירן די האר, זיי שערן זיך אליין די האר, איז דאס א דבר טוב מאוד מאוד, מען דארף דאס שטארק משבח זיין.

מיר דארף מיר זען, די מאמעס זאלן לאזן די מיידלעך זיין ערליך, זיי לאזן זיין ערליך נאך די חתונה.

די מאמע קויפט דעם שייטל פאר די כלה, די מאמע האט א פליכט צו זאגן, אפילו אויב די כלה פארשטייט נישט אליינס, זאל די מאמע זאגן, זאל די באבע זאגן.

מען פאדערט אויף אלע עלטערן זאלן זיך צושטעלן צו די תקנות, די ערליכע תקנות פאר אלע תלמידות פון בית רחל און די תקנות פאר די עלטערן פון די תלמידות פון בית רחל און פון די מוסדות פון יונגלעך.

אוודאי ס'ווערט אויפגעפאדערט די הנהלת המוסדות זאלן שטיין אויף דער וואך און אכטונג געבן אז מען זאל איינהאלטן די אלע תקנות במלוא מובן המילה, און אז אונז וועל מיר טון וואס איז בידינו, בעזרת ה' נצליח, מיר וועלן קענען באוויזן צו הייבן די כח הקדושה, די כח צניעות פון אידישע קינדער, ובזכות נשים צדקניות נגאלו אבותינו ממצרים, אין זכות נשים צדקניות וועלן אידן ארויסגיין פון דעם לאנגן ביטערן גלות, במהרה בימינו אמן.

חלק מהוצאות הגליון

נתנדב ע"י ידידינו הרבני הנגיד הנכבד רודצו"ח

מוה"ר יעקב חיים מאשקאוויטש הי"ו

אב"י בוויליאמסבורג יע"א

לעי"נ אביו הרה"ח ר' שמואל יודא ב"ר יעקב הלוי ז"ל

נלב"ע כ"ה סיון תשוע"ה

ת.נ.צ.ב.ה.

לעילוי נשמת

הרה"ח ר' יעקב זאב זאלדאן ז"ל

בת הרה"ח ר' שאול ארי' ז"ל

נלב"ע ג' תמוז

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י בנו ידידינו הרבני החשוב הנכבד רודצו"ח

מוה"ר שאול לייב זאלדאן הי"ו

אב"י בקרית יואל יע"א

מְבָרְכִין בָּרִיךְ יְקָרֵהּ
בְּכָל לְשָׁן לְחִישְׁתָּא

מרשות הקל הגדול הגבור והנורא • ומרשות זקנים ונערים יושבי שורה • ומרשות יושבי אהל אלופי התורה • ומרשות ראשי ישיבות מרביצי התורה • ומרשות תינוקת של בית רבן הלומדים בקדושה וטהרה • ומרשות כל הקהל הקודש בקרתא קדישא מפז ומפנינים יקרה • נפתח פינו בשירה ובזמרה • להודות ולהלל לדר בנהורא • שהחינו וקימנו ביראתו הטהורה • והגיענו לשמוח בשמחת התורה • המשמחת לב ועינים מאירה • נותנת עשר וכבוד וחיים ותפארה • מארכת ימים ומוספת גבורה • לאוהביה ולשומריה בצווי ואזהרה

הלא חמה

וועד בעלי בתים דמוסדות יטב לב

שלוחי הקודש של איתן אדונינו
כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

ואיתם עמם העסקנים הנכבדים שעמדו לימינם

נאו"א בשמו הטוב יזכור

הן המה אשר עמדו על הפקודים ימים ולילות משך חדשים ארוכים לעסוק בקדשים להלהיב לבב אנשי שלומינו ברחבי ניו יארק רבתי לטובת מוסדות יטב לב בארה"ק

וברך ד' חילם ופועל ידם תרצה לארגן הסכום הענק של

קרוב ל-

12,000,000.000

דאלאר

וחן עתה זכינו לשלם בעתו ונזמנו משכורת"ם שלימ"ה של הכלי הקודש נתוכני מוסדותינו ירושלים, בני ברק, בית שמש

וכמלאך שוב אומר לחודש הבא בס"ד נסייעתא דשמיא וכוכותם של רבותיה"ק נבנ"ט

יעלו ויבואו ברכותינו בשבח דא שירתא, הדרא למפרט בשפוותא עבידין ליה רבותא
טל של תחיה העריפו על ראש כלי הקודש בארה"ק מלמדי תשב"ר מוסרי אורייתא
ביומי ולילותא קביעין הייתם בהנהו חבורתא לטובת מוסדותינו בחכמתא ובדעתא
לעשות רצון צדיק רבינו שליט"א תמיד מוכנים לכל אתר דמשתלחין זריזין באשותא
בעילא דרתא תזכון די תיתבון בקרייתא דירושלם יקריכו יתגלי כד יכנש גלותא

כ"ד הנבחרים לעילא טבר נרמתא

נשם הנהלת המוסדות ירושלים
ישראל מרדכי פעלבערבוים
ישכר בצלאל יאקאב

נשם הנהלת המוסדות בני ברק
משה חיים ווייס
יחזקאל ראטער

נשם הנהלת המוסדות בית שמש
צבי עקיבה ברייטשטיין
נחמן בראך